

ՄԵՐ ԱՆԿԻՆԵՆ

ԼԻԲԱՆԱՆ ՊԻՏԻ ՉԻ ԸՏԵՏԻ ԻՐԱՔԻ ՕՐԻՆԱԿԻՆ

ՏՕԳԹ. Ա. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

Իսրայել վերստին անբարեկեցիկ վերածնել է Լիբանանի Հարավը եւ քիչ մը անդին՝ Պէյրութ քաղաքի արուարձանները, մասնավորապես Գարկա քաղաքում:

Սկիզբը իսրայելացի երկու պատանդներու առանց պայմանի յանձնումն էր պատճառը, որուն վրայ, քանի մը օր ետք եկան անվտանգության իր հիսուսային սահմաններուն ապահովութիւնը ընդդէմ պարբերաբար հարուէն պատուհասող ֆաթիւշաններու, անվտանգ վերջնականապէս ամրագրուեցաւ Հրզպայլայի գիւնաբափութեան հրամայականը: Իսրայել, ինչպէս միշտ, այս անգամ եւս, յերկրած էր իր պատճառարանութիւնը, արդարացնելու համար Լիբանանի դէմ իր նիւթած նոր արկածախնդրութիւնը, որ պիտի գար ահեղագոր հարուած մը տալու անոր, որ կոչուած էր կարծես միջազգային ֆաղափարականութեան տխուր խաղերուն մնայուն նոյնպէս հանդիսանալու: Կ'ըսեն. «Մեծ տէրութիւններ իրենց կեղտոտ լաթերը վարժ են լուայ Լիբանանի մէջ»:

Իսրայելեան, այսպէս կոչուած «առասպելական», այսպէս «անպարտելի» քանակը 12 Յուլիսի 2007-ին լիբանանեան կուսակցութիւններէն Հրզպայլայի դէմ շրջապագերծեց անագորոյն պատերազմ մը, անբարեկեցիկ վերածնել երկրի, համարեա ամբողջ հարավը: Քանզու մենքը հասան մինչեւ մայրաքաղաքի մերձակայ շրջանները, արուարձանները, շատ անգամներ չի խնայելով մայրաքաղաքի կարգ մը կեղրոններ, ուր, կ'ենթադրուէր, Հրզպայլայ կայաններ ունեցած ըլլալ:

Ամբողջ ամիս մը ու չորս օր տնտեսութեամբ, օդային, ծովային ու ցամաքային կործանարար ուժգնական գործողութիւնները, որոնք ՄԱԿ-ի ուժեղ միջամտութեամբ, հրադադարով մը կանգ առին անվտանգ շարք մը առաջ, Լիբանանին արժեք 800 գոհեր (համաձայն ՄԱԿ-ի ընդհ. Քարտուղարի վկայութեան, մեծամասնութիւնը մանուկներ) 3628 վիրաւորներ եւ մօտ մէկ միլիոն տեղահանուածներ: Նոյնպէս, անգնահատելի համեմատութիւններու հասան նիւթական կորուստները: Փնացան անվտանգ 7 միլիոն ֆառակուսի մեթր բնակելի եւ առեւտրական տարածութիւններ, 70 կամուրջներ, օդակայաններ եւ այլն: Խիստ ծանր է գիւղատնտեսութեան եւ գրօսաշրջութեան տրուած հարուածը: Մինչեւ ներկայ հատուածը՝ Լիբանանի կորուստները կը գնահատուին ան-

ԼԻԲԱՆԱՆԱՐԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ԴԵՍ Է ԽԱՂԱՂԱՊԱՐ ՈՒԺԵՐՈՒ ԿԱԶՄԻՆ ՄԷՋ ԹՈՒՐԵԱԿԱՆ ԶՕՐՔԵՐՈՒ ԸՆԴԳՐԿՄԱՆ

Լիբանանի պատերազմին վերջ տալու նպատակով ՄԱԿ-ի կողմէ յայտարարուած զինադադարի որոշումը կը նախատեսէ նաեւ խաղաղապահ ուժերու ներկայութիւնը Լիբանան-Իսրայել սահմանին վրայ:

Բազմաթիւ երկիրներու շարքին, Թրքական կառավարութիւնը եւս պատրաստակամութիւն յայտնած է՝ մասնակցելու ՄԱԿ-ի հովանաւորութեան տակ գործող այդ զօրքին:

Լիբանանահայութիւնը մտահոգուած է խաղաղապահ ուժերու կազմէն ներս թուրքական զօրքի Լիբանան մուտքով: «Ազատութիւն» ռատիոկայանին տրուած հարցազրոյցի մը ընթացքին Լիբանանի խորհրդարանի հայ անդամ, Ս.Դ. Հնչակեան Կուսակցության ներկայացուցիչ Եղիա ձէրէճեան ըսած է թէ, լիբանանահայ համայնքը չընդունիր խաղաղապահ ուժերու կազմին մէջ թրքական մասնակցութիւնը: «Թուրքիան չի կրնար չէզոք ուժի դեր խաղալ Լիբանանի հարաւը», - շեշտած է Ընկ. ձէրէճեան:

Ան յայտնած է թէ, արդէն իսկ բողոքները սկսած են եւ հայ երեսփոխանները եւ հայ նախարարը Հնչակեան կուսակցության քաղաքական դիւանի հետ պատրաստելու վրայ են յայտարարութիւն մը,

որուն կրնայ յաջորդել հայկական երեք կուսակցութիւններու միատեղ յայտարարութիւնը՝ իրենց բողոքը յայտնելու այդ ուժերէն ներս թուրքիայի ներգրաւման հարցի կապակցութեամբ:

Ընկ. ձէրէճեան նաեւ կարծիք յայտնած է, որ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ ռազմական գործողութիւններու սկսելու պատճառը միայն «Հրզպայլայ»-ի կողմէ իսրայելցի երկու զինուորներու առեւանգումը չէ, այլ «ընդհանրապէս, Լիբանանի մէջ «Հրզպայլայ»-ի գինեալ գոյութիւնն է», քանի որ «Հրզպայլայ»-ը՝ որպէս շիաներու կազմակերպութիւն, ուղղակի կապեր ունի Իրանի հետ՝ եւ կրօնական, եւ գաղափարախօսական, եւ մշակութային, նաեւ՝ ռազմական եւ տնտեսական»:

Լիբանանահայ պատգամաւորը յայտնած է, որ այդ հարցը կարելի էր լուծել խաղաղ ճանապարհով: «Կրնամ ըսել, որ Լիբանանի ժողովուրդի մեծամասնութիւնը «Հրզպայլայ»-ի գինեալ գոյութեան դէմ է, բայց այդ գէնքը առգրաւելու հարցով կը նախընտրէ խաղաղ բանակցութիւնները, որովհետեւ գէնքի ուժով այդ գէնքը «Հրզպայլայ»-էն գրաւելը մեզի համար կը նշանակէ երկիրը տանիլ դէպի դժոխք», - աւելցուցած է Եղիա ձէրէճեան:

ՔԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ ՆԱՐԱՆԳԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ ԿԸ ՆՃԷ ԸԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԸ ԵՒ ԿՄՏԵՂԾԷ ԸԱՅԿԱԿԱՆ ԸԱՐՑԵՐՈՒ ԸԱՄԱԽՄԲՈՒՄ

Ձախէն աջ՝ Ա. շարք - Դանիէլ Այտինեան, Լեւոն Գաիմեան, Յարութիւն Գոնոյեան, ձէրէճ Սիւլըր եւ ձէրէճ Քոթր. շարք - Փիթըր Տարագնեան, Չարլզ Փուշիկեան, Րիչըրտ Մուշեղեան եւ Յակոբ Անճեան

Ամերիկայի Հայկական Համագումարի առաջնորդութեամբ պատուիրակութիւն մը Օգոստոս 14-ին Քալիֆորնիոյ մայրաքաղաք Սաքրամենթոյի մէջ մասնակցեցաւ նահանգային խորհրդարանի նիստին, որու ընթացքին ներկայացուե-

ցաւ յատուկ բանաձեւ մը, որ կը պատուէ Քալիֆորնիա-Հայաստան յարաբերութիւնները եւ Սեպտեմբեր 21, 2006 թուականը կը հռչակէ «Հայաստանի Անկախութեան Օր»:

ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՌՈՒՄՈՎ ԸԱՅԱՍՏԱՆ ԿԸ ԴԱՍՈՒԻ ԱՇԽԱՐԿԻ 79-ՐԴ ԵՐԿԻՐԸ

Հայաստան 79-րդ տեղը գրաւած է Ազատութեան Վիճակը Աշխարհի մէջ (State of World Liberty) կազմակերպութեան կազմած՝ 159 պետութիւններու ազատութեան մակարդակի ցուցակին վրայ»:

Երկրի մը ազատութեան մակարդակը որոշելու համար համար օգտագործուած են տարբեր ցուցանիշներ՝ անհատի ազատութեան միջնակարգ տնտեսական ազատութիւն, ինչպէս նաեւ Heritage Foundation, Wall Street Journal, Frasier, Cato, Freedom House եւ Reporters Without Borders կազմակերպութիւններու կողմէ կատարուած հետազոտութիւնները:

«Աշխարհը ազատ չէ» - կ'եզրակացնեն հետազոտութեան հեղինակները՝ յայտնելով, թէ աշխարհի ազատութեան միջին ցուցանիշը ընդամենը 56,9 է: Հայաստանի ցուցանիշը կը կազմէ 59,46:

«Աշխարհի ազատութեան քարտեզ»-ին վրայ ԱՊՀ երկիրներէն առաջինը Վրաստանն է, որ 59-րդն է: Ատրպէյճանը կը գրաւէ 137-րդ, Ուքրաինան՝ 87-րդ եւ Ռուսաստանը՝ 124-րդ տեղը:

Աշխարհի ամենաազատ պետութիւններու ցուցակին վրայ առաջին տասը տեղերը կը գրաւեն Էստոնիան, Իրլանտան, Գանատան, Չուեյցերիան, Իսլանտան, Պահամեան կղզիները, Մեծ Բրիտանիան, ԱՄՆ-ը, Կիպրոսը եւ Նոր Զելանտան:

ԻԼՄԱՍ ԱԼԻԵՒ. «ԵՐԿՐՈՐԴ ԸԱՅԿԱԿԱՆ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՍՏԵՂԾՈՒՄ ԱՏՐՊԷՅԱՆԸ ԹՈՅԼ ՉԻ ՏԱՐ»

Ատրպէյճանի նախագահ Իլհամ Ալիև յայտարարած է, թէ Պաքուն թոյլ չի տար «իր տարածքին երկրորդ հայկական պետութեան ստեղծումը»:

«Մենք գիտենք, որ շատ երկրներու մէջ կան ազգային փոքրամասնութիւններ, ինքնավարութիւններ: Սակայն ըլլալ ազգային փոքրամասնութիւն չի նշանակէր, որ անջատողականութեան միջոցով բաժանել որեւէ պետութեան տարածք եւ ստեղծել ինչ-որ նոր պետութիւն», - Ատրպէյճանի դեսպաններու հետ կապուած հանդիպման ժամանակ յայտարարած է նախագահ Ալիև:

«Կ'ըսեն, թէ Լեւոնալին Ղարաբաղի մէջ բնակող հայերը պէտք է ինքնորոշուին: Այդ պարագային, ուրիշ երկիրներու մէջ եւս անոնք կրնան օգտուիլ ինքնորոշման իրաւունքին», - ըսած է Ատրպէյճանի նախագահը:

ՎԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՍԻՍ

ԱՅՍ ԱՄԵՆԸ ՁԵՌՆՏՈՒ ՉԷ ԱՅՆ ՄԱՐԴԿԱՆՑ, ՈՎՔԵՐ ԻՐԵՆՑ ԱՊԱԳԱՆ ԿԱՊՈՒՄ ԵՆ ՎԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎԵՏ

Հայաստանում ներհիշխանական խուճապ է, եւ դրա վկայութիւնը միայն ՀՀ «գորհաճառաքը» չէ: Խուճապի թերեւս առաւել վառ նշան է դոլարի փոխարժէքի հետ տեղի ունեցող գործընթացը: Իհարկէ, 40 աստիճան շոգին ոչ միայն դոլարը, այլեւ նոյնիսկ դրա վրայ պատկերուած ԱՄՆ նախագահները ունեն լողալու ցանկութիւն: Բայց անդադար լողալը ուղղակի անհնար է, որովհետեւ ի վերջոյ ուժասպառ լինել կայ, խեղդուել կայ: Եւ ոչ միայն անընդհատ լողալն է անհնարին, այլեւ անընդհատ իշխանութեան մէջ լինելը: Հայաստանի վերնախաւը հասկացել է դա, կամ վերնախաւի մի զգալի մասը: Եւ այն խուճապը, որ առկայ է, վկայում է, թէ ոչ միայն հասկացել են, այլ նաեւ հասկացել են, որ ամէն ինչ կարող է տեղի ունենալ շատ աւելի շուտ, քան կարելի է պատկերացնել: Եւ քանի շուտ է, պէտք է օգտուել իշխանութեան հնարաւորութիւնից: Իսկ փոխարժէքը այդ հնարաւորութիւններից մէկն է, գուցէ լաւագոյններից մէկը: Արդէն նոյնիսկ մանկապարտէզի երեխային է պարզ, որ դոլարի ցածր փոխարժէքի պարագայում քիչ դրամով գնում է շատ դոլար: Թւում է, թէ ներկայում դոլար գնելը ձեռնառու չէ, քանի որ այն էժանանում է: Բայց միւս կողմից, դա ձեռնառու չէ այն մարդկանց համար, ովքեր իրենց ապագան կապում են Հայաստանի հետ, այսինքն այն քաղաքացիներին, ովքեր արտասահմանեան բանկային հաշիւներ չունեն, օֆշորային գօտիներում գրանցած ընկերութիւններ չունեն: Նոյն մանկապարտէզի երեխային էլ պարզ է, որ Հայաստանից դրսում այդպիսի հաշիւներ եւ ընկերութիւններ ունի իշխանութեան վերնախաւը եւ խոշոր գործարարները: Հետեւաբար նրանց համար առաւել նախընտրելի փող է դոլարը, քան դրամը: Եւ անհասկանալի թափանցիկ արագութեամբ նուազեցնելով դոլարը, նրանք կարողանում են բաւական էժան գնով կուտակել միլիոնաւոր դոլարներ՝ տրանսֆերտ ստացող քաղաքացիների եւ զբօսաշրջիկների հաշուին: Դա պէտք է անել հնարաւորինս արագ, քանի դեռ իշխանութեան են: Եւ անում են:

Սակայն անում են ոչ միայն քաղաքացու եւ զբօսաշրջիկի հաշուին: Միլիոններ են կուտակում

նաեւ Հայաստանում իրականացուող արտասահմանեան ծրագրերի հաշուին: Դրանք իրականացուած են դոլարով: Հասկանալի է, որ Հայաստանում այդ դոլարը վերածուած է դրամի, հետեւաբար որքան էժան գնեն, ասենք Լինսիի, կամ միջազգային վարկային ծրագրերի դոլարները, այդքան աւելի շատ կը գնեն: Անշուշտ նրանց չի մտահոգում, որ փոխարժէքի անկումը փաստօրէն թանկացնում է այդ դոլարներով իրականացուելիք ծրագրերի արժէքը: Եթէ օրինակ Լինսիի 60 միլիոն դոլարը մի քանի ամիս առաջ ծրագիրը կազմելու պահին հաշուարկուել է մի փոխարժէքով, ապա արդէն ծրագիրն իրականացնելիս, երբ դոլարը գալիս է Հայաստան, փոխարժէքը բոլորովին այլ է: 60 միլիոն դոլարի պարագայում գործ ունենք մի քանի միլիոն տարբերութեան հետ: Բայց այդ տարբերութեան հետ գործ ունենք մենք, Հայաստանի քաղաքացիներն: Իշխանութիւնը դրա հետ գործ չունի, իշխանութեան գործը իր գրպանի պարունակութեան հետ է:

Առաւել եւս, որ դոլարի փոխարժէքի սրընթաց տատանումը եւ նուազումը ուղղակի հիանալի հնարաւորութիւն է տալիս մանեւորի համար: Բանն այն է, որ օրինակ Լինսիի կամ որեւէ վարկային խոշոր ծրագիր իրականացնելիս, ինչպէս յայտնի է բոլորին, փողի որոշակի քանակութիւն դառնում է որոշ պաշտօնեաների «ստամոքսահիւթի արտադրութեան» հումք: Հետեւաբար ծրագրի իրականացման համար փողը միշտ պակասում է: Դրա վառ ապացոյցն է Լինսիի առաջին ծրագիրը, որի աշխատանքների մի զգալի մասը իրականացուեց ոչ այն ծաւալով, ինչ նախատեսուեց էր, որովհետեւ փողն արդէն չէր բաւականացնում: Օրինակ, Գիւմրիի շէնքերը կառուցուեցին մէկ երկու հարկ ցածր: Եւ անհասկանալի պարագայում դոլարի փոխարժէքի աճաբարութեամբ իշխանութիւնը ստանում է փողի պակասն արդարացնելու հիանալի տարբերակ: Փոխարժէքը նուազել է, ընդ որում ամէն օր, եւ անհասկանալի փողը պակասել է: Թէկուզ եւ նոր փող չտան, գոնէ հնի համար պատասխանատուութեան չեն կանչի:

ՋէՅՄՍ ՅԱԿՈՒԲԵԱՆ
«ԼՐԱԳԻՐ»

ՆԵՐՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱԽՈՒՄՆԵՐԸ ԴԵՌ ԱՌՋԵՒՈՒՄ ԵՆ

Այսօր ունենք այն, ինչ ունենք: Սերժ Սարգսեանը Քոչարեանի համար նահանջ է նախապատրաստում. այսինքն՝ խորհրդարանում մեծամասնութիւն է ստանում, յետոյ դառնում է նախագահ եւ այլն: Իսկ եթէ յանկարծ խորհրդարանում ՀՀ պաղպարական հատուածն ըմբոստանայ, Սերժի «թեւը» շատ արագ դաշինք կը կազմի նոյն «Բարգաւաճ Հայաստանի» հետ եւ նորից մեծամասնութիւն կ'ունենայ: Լաւ է մտածուած:

Եւ ինչո՞ւ է զբաղուած եղել ընդդիմութիւնը: Ճիշդն ասած՝ առանձնապէս ոչնչով: Բաժնի Յովհաննիսեանն օրումէջ Աւարայրի ճակատամարտ էր տալիս գրասենեակի կողպէքի համար, Արշակ Սաղոյեանը յայտարարում էր, թէ հայրենիքի փրկութեան բիւջէն վեցուկէս միլիոն դոլար է, Ստեփան Դեմիրճեանն այնքան քաղաքական խորաթափանցութիւն էր դրսեւորել, որ երկու անգամ ՀՀ նախագահի պաշտօնում առաջադրուելուց յետոյ ի վերջոյ ժամանակ էր գտել եւ առաջին անգամ մեկնել Ղարաբաղ եւ այլն:

Ինչեւէ: Առջեւում Օգոստոսն է, բայց դատելով ամէն ինչից, աշնանը ներքաղաքական կրքերը շիկանալու են: Աւելի ճիշդ՝ ներհիշխանական «ուզբոքականներն» են սրանալու: Մի կողմից՝ «Բարգաւաճ Հայաստան» է փորձելու ծաւալուել, միւս կողմից՝ ՀՀ-ի ներսում են «գիրքային մարտեր» ընթանալու: Բայց այս ամէնը հնարաւոր չի լինելու կոծկել: Հաւատացնում ենք՝ ե՛ւ արդիկոտ քրէական գործեր են յարուցուելու, ե՛ւ ձեռքաւարկութիւններ են լինելու: Այնպէս որ, ձանձրանալու առիթ չենք ունենայ:

ՀՐԱՅՐ ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ
«ՉՈՐՐՈՐԴ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ»

Ֆայտիկ Ռոբերտ Քոչարեանն ու Սերժ Սարգսեանն իրար չեն վստահում: Իհարկէ վստահում են: Պարզապէս նրանք իրար հետ չափազանց երկար ճանապարհ են անցել, եւ նրանցից իւրաքանչիւրը բազմիցս առիթ է ունեցել տեսնելու, թէ ինչպէս է միւսը վարուած իրեն 100 տոկոսով վստահողներին հետ: Այո, նրանք երկուսով յայտնուել են «կիսազբաղապիւրում», եւ եզրափակիչ մտնելու համար երկուսն էլ պիտի յաղթեն իրենց հակառակորդներին: Իսկ «Բարգաւաճ Հայաստան» ամենեւին էլ Սերժ Սարգսեանի դէմ չի ստեղծուել: Աւելի շուտ՝ այն ստեղծուել է ՀՀ-ի դէմ: Այսինքն, ստեղծուել է այն դէպքի համար, եթէ յանկարծ Սերժ Սարգսեանը չկարողանայ ամբողջովին «իրենով անել» ՀՀ-ն եւ լիովին վերահսկելի դարձնել այդ կուսակցութիւնը: Այլ կերպ ասած, եթէ Քոչարեանը 100 տոկոսով վստահ լինէր, որ Սերժ Սարգսեանը «վերցնելու է» ՀՀ-ն, «Բարգաւաճ Հայաստան» ստեղծելու խնդիր չէր առաջանայ: Ինչեւէ:

գործուող սիցիլիական ոճի սպանութիւններով: Կարող ենք վստահ ասել, որ եթէ ինչ-որ հրաշքով մեր օլիգարխները լցուէին իտալիայի խորհրդարան, ապա երեւի թէ այդ չքնաղ երկիրը 1-2 տարում դառնար Բուրկինա Ֆասոյից չտարբերուող մի բան:

«ԻՐԱՒՈՒՆՔ»

ՇԱԲՈՒԱՅ ԶԱՐՄԱՆԸ

Մենք, որպէս կանոն, զարմանում ենք իշխանութեան ներկայացուցիչների եւ իշխանամէտ գործիչների վրայ, սակայն երբեմն մեզ զարմանք են պատճառում եւ ընդդիմադիրները: Այսպէս, ԱԺՄ նախագահ ՎԱԶԳԷՆ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԸ նորմալ է վերաբերուած այն իրողութեանը, որ վիկտոր Դալլաքեանը գնում է «Բարգաւաճ Հայաստան» կուսակցութիւն: Իսկ վերջինս, ինչպէս յայտնի է, իշխանամէտ կուսակցութիւն է, քանզի համարում է Ռոբերտ Քոչարեանի յենարաններից մէկը. հենց այն Ռոբերտ Քոչարեանի, որի հեռացումն իշխանութիւնից բազմիցս պահանջել է ինչպէս ընդդիմութիւնն ամբողջապէս, այնպէս էլ վազգէն Մանուկեանը՝ մասնաւորապէս:

Հերթական անգամ մեզ զարմացրեց ԱԺ խօսնակ ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆԸ՝ յայտարարելով. «Եթէ գործարարի յայտնուելը խորհրդարանում կարող է երկրի համար վտանգ ներկայացնել, ապա իտալիան վաղուց պէտք է վերացած լինէր երկրի երեսից»: Եթէ հետեւենք այն զարմանալի տրամաբանութեանը, որ գործարար պատգամաւորը անվիճելի բարիք է երկրի համար, ապա Հայաստանը պէտք է գերազանցած լինէր իտալիային: Սակայն պրն Թորոսեանը զարմամալիօրէն մոռանում է մեր եւ իտալական գործարարների տարբերութեան մասին, որի շնորհիւ իտալիային սկսում ենք արագօրէն հասնել միայն օրը ցերեկով իրա-

ՄԱՍԻՍ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
 ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹ՝
 ԱՌՑԻԱԼ ԴԵՄՈԿՐԱՏ ԶՆՁԱԿԵԱՆ
 ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
 Արեւմտեան Ամերիկայի Շրջանի
 ԽՍԲԱԳԻՐ՝
 SOFEO. ԱՐՇԱԿ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ԽՍԲԱԳՐԱԿԱՆ ԿԱԶՄ
 ԳԱՐԻԷԼ ՍՈԼՈՅԵԱՆ
 ՍԱԳԱ ԹՈՒԹՅԵԱՆ
 ՎԱՅԳԵՆ ԽՈՏԱՆԵԱՆ
 ՅԱՐՈՒԹ ՏԵՐ ԴԱԻԹԵԱՆ
 Գեռ. (626) 797-7680
 Ֆաքս. (626) 797-6863
 E-Mail: massis2@earthlink.net
 http://www.massisweekly.com

MASSIS Weekly
 Organ of the Armenian Social
 Democratic Hunchakian Party of
 Western USA
 1060 N. Allen Ave.
 Pasadena, CA 91104
 Phone: (626) 797-7680
 Fax: (626) 797-6863
 (USPS 667-310) (ISSN 0744-334X)
 Published Weekly
 Except Two Weeks in August
 ANNUAL SUBSCRIPTION RATES:
 USA \$50.00, Canada \$60 (Second
 Class), \$75.00 (Air Mail)
 Overseas \$85.00 (2nd Class Mail),
 \$125.00 (Air Mail).
 All payments must be made in
 US funds & Drawn on US banks.
 Periodicals Postage Paid
 at Pasadena CA.
 Please Send Address Change To
 MASSIS WEEKLY
 1060 N. Allen Ave.
 Pasadena, CA 91104

ԼՈՒՐԵՐ

ԱՐԹՈՒՐ ԲԱՂՂԱՍԱՐԵԱՆ. «ԿՐԻՄԻՆԱԼԸ ՎԱՍԱԽՍԲԻՈՒՄ Է ՅԱՅՏՆԻ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՇՈՒՐՋ»

«Կրիմինալը մտնում է քաղաքական դաշտ եւ համալսումը յայտնի կուսակցութիւնների շուրջ», - յայտարարեց «Օրինաց երկիր» կուսակցութեան նախագահ, Հայաստանի Ազգային ժողովի նախկին նախագահ Արթուր Բաղդասարեանը կուսակցութեան երկուստարական միութեան անդամների հետ հանդիպմանը, որ կայացաւ շաբաթօրը Աղանաձորում:

Հայաստանի Ազգային ժողովի նախկին նախագահ Արթուր Բաղդասարեան

Նրա խօսքերով, քրէական աշխարհի ներկայացուցիչները մուտք են գործում կուսակցութիւններ, «բռնութեամբ, ծեծելով, ահաբեկելով փորձում են իրենց գործն առաջ տանել, օլիգարխները հարկեր չեն մուծում, փողերը հաւաքում են, տալիս ժողովրդին, որ քուէներն առնեն»:

Հանրապետական կուսակցութեանը պաշտպանութեան նախարար Սերժ Սարգսեանի անդամակցութեանը խորհրդարանի նախկին խօսնակը դրական է վերաբերում, քանի որ, ըստ նրա, գաղտնիք չէ, որ Սարգսեանը ստուերում միշտ էլ սատարել է Հանրապետական կուսակցութեանը, ուստի համագործակցութիւնը բաց, թափանցիկ քաղաքական դաշտ տեղափոխելը աւելի խրախուսելի էր. «Շատ լաւ է, որ Հայաստանում տեղի է ունենում բաց գործընթաց, որ մարդիկ տեսնում են, որ ոչ թէ ստուերային միջոցներով են կուսակցութիւններին աջակցում, այլ՝ բաց: Հիմա Սերժ Սարգսեանը կուսակցութեան խորհրդի նախագահն է, կուսակցութիւնն ունի երկու նախագահ, եւ առաջիկայում հրապարակային քաղաքական դաշտում կունկրտեւ երեւոյթներին եւ իրադարձութիւններին վարդապետական գործունէությունը շուրջ մենք մեր յստակ դիրքորոշումն արդէն կ'արտայայտենք»:

Ըստ «Օրինաց երկիր»-ի առաջնորդի, Հայաստանը հետո է ժողովրդավարական արժէքներից, քանի որ այստեղ չի գործում խօսքի ազատութեան ինստիտուտը, եւ ոչ էլ երբեք ազատ եւ արդար ընտրութիւններ են եղել:

«Ազատութիւն» ռադիոկայանի թղթակցի հետ զրոյցում Արթուր Բաղդասարեանը յայտարարեց, որ «Օրինաց երկիր»-ը վերսկսում է ակտիվ քաղաքական գործունէութիւնը եւ եղել:

Թիւնը եւ այն կը ծաւալի ընդդիմադիր դաշտում: Նա տեղեկացրեց, որ կուսակցութիւնն արդէն սկսել է քաղաքական երկխօսութիւնը եւ պարբերաբար քաղաքական շփումների մէջ է տարբեր կուսակցութիւնների հետ, որոնցից մի քանիսի հետ հնարաւոր է առաջիկայում համագործակցել. «Մեր երկիրը, հասարակութիւնը փոփոխութիւններ են ակնկալում, եւ բոլոր այն ուժերը, որոնք պատրաստ են իրենց շահերը դնել մի կողմ եւ համագործակցել յանուն այդ փոփոխութիւնների՝ մենք պատրաստ ենք»:

Միաժամանակ, Արթուր Բաղդասարեանի խօսքերով, «Օրինաց երկիր»-ը կուսակցութիւնների հետ դաշինք կազմելու անհրաժեշտութիւն դեռ չունի: Կոալիցիայից դուրս գալուց յետոյ կուսակցութեան շարքերը համալրուել են 15 հազար նոր անդամներով, որոնք, «Օրինաց երկիր»-ի նախագահի բնորոշմամբ՝ «ուղղակի ցուցակներ չեն», ինչպէս «միւս յայտնի» կուսակցութիւնների պարագայում է: Իսկ դա նշանակում է, որ չնայած 11 պատգամաւորներ, նաեւ նախարարներ եւ այլ պաշտօնեաներ լքեցին «Օրինաց երկիր»-ի շարքերը, այնուամենայնիւ կուսակցութիւնը քաղաքական թիմ ունի:

Արթուր Բաղդասարեանը համոզուած է, որ նոյնիսկ առանց որեւէ կուսակցութեան հետ դաշինք կազմելու «Օրինաց երկիր»-ը կարող է անհրաժեշտ թուով ձայներն ստանալ 2007-ի խորհրդարանական ընտրութիւններում: «Հայաստանում չի եղել ընտրութիւն, որ «Օրինաց երկիր»-ը մասնակցի ու պարտուի: Մենք յաղթել ենք ե՛ւ 1999-ին, ե՛ւ 2003-ին, ե՛ւ, վստահ եմ, 2007-ին...», - յայտարարեց խորհրդարանի նախկին խօսնակը:

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԱԿԱՆՆԵՐԸ ՕՐՇՆԵՐԳԻ ՎԱՐՑՈՒՄ ՏԱՐԱԿԱՐԾԻՔ ԵՆ

Հայաստանի նախկին վարչապետ, Ազգային ժողովրդավարական Միութեան նախագահ Վազգէն Մանուկեանը կտրականապէս դէմ արտայայտուեց պետական օրհներգի փոփոխութեան հարցն ընդհանրապէս քննարկելուն եւ յայտարարեց, որ երբ խորհրդարանում այդ հարցը դրուի, ինքն այդ դիրքորոշումն է արտայայտելու:

Ազգային ժողովում Դաշնակցութեան խմբակցութեան քարտուղար Գեղամ Մանուկեանը յայտնեց, որ ամենայն հաւանականութեամբ, Դաշնակցութիւնը հանդէս կը գալ օրէնսդրական նախաձեռնութեամբ, որով Հայաստանի պետական օրհներգ կը սահմանուի ներկայիս օրհներգը՝ «Մեր Հայրենիք»-ը:

Օգոստոս 10-ին մրցութային յանձնաժողովը հրապարակեց մրցութի երկրորդ փուլ անցած հինգ ստեղծագործութիւնները, որոնց թւում ներկայիս օրհներգը՝ «Մեր Հայրենիք»-ը, չկայ: Օրհներգի մրցութի առաջին փուլում ամենաշատ ձայները Չարենցի «Ես իմ անուշ Հայաստանի» բանաստեղծութեան խօսքերով Մանուկեանի գրած ստեղծագործութիւնն է հաւաքել:

ԱԲԵՏԻՔ ԻՇԽԱՆԵԱՆ. «ՈՐՏԵՂ ԶԻ ԳՈՐԾՈՒՄ ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆԸ, ԱՅՆՏԵՂ ԳՈՐԾՈՒՄ Է ԱՅՆ ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆ»

Հրագէնի կիրառմամբ սպանութիւնները Հայաստանում հետեւանք են այն բանի, որ իրաւապահ մարմինները ոչ պրոֆեսիոնալ են եւ բոլորովին այլ գործունէութեամբ են զբաղուած՝ «Ազատութիւն» ռադիոկայանին տուած հարցազրոյցում այս կարծիքը յայտնեց իրաւապաշտպան, Հայաստանի Հելսինկեան կոմիտէի նախագահ Աբետիք Իշխանեանը:

Վերջին ամիսների ընթացքում Հայաստանում երկու դէպք է արձանագրուել, երբ գինուած հաշուեյարդարների գոհ են դարձել պատահական մարդիկ:

«Իրաւապահ մարմինները հիմնականում ծառայում են իշխանութիւններին որպէս յենարան՝ ցանկացած ժամանակ ընդդիմութեան, իրենց անհաճոյ լրատուամիջոցների նկատմամբ գործ սարքել, ճնշել, կոռումպագուել: Որտեղ չի գործում արդարադատութիւնը, այնտեղ գործում է այլ արդարադատութիւն», - ընդգծեց Աբետիք Իշխանեանը:

Իշխանութիւնները, ըստ իրաւապաշտպանի, չեն կարող քաղաքական կամ դրսեւորել եւ իրաւապահներից պահանջել զբաղուել իրենց բուն գործով, քանի որ երբ գալ իշխանութիւններին, օրինակ՝ ընտ-

րութիւնների կեղծման գործում աջակցելու խնդիրը, վերջինները դարձեալ յենուելու են այդ կառույցների, ինչպէս նաեւ այն գինուած խմբաւորումների վրայ, որոնք այժմ փողոցներում հաշուեյարդարներ են կազմակերպում:

Աբետիք Իշխանեանի համոզմամբ, այդ խմբաւորումները վտանգ են ներկայացնում նաեւ իշխանութիւնների համար, սակայն «տպաւորութիւն կա, որ նրանք այդ վտանգը դեռեւս չեն գիտակցում, քանի որ իրենց չի առնչուել»: Նա չբացառեց, որ ինչ-որ ժամանակ իշխանութիւնները «չենց իրենք առնչուեն այդ վտանգին, երբ այդ ամէնն արդէն անվերահսկելի դառնայ»:

Ամենալուրջ խնդիրներից մէկը իրաւապաշտպանը համարում է հասարակութեան անտարբերութիւնը, ինչը մարդիկ պատճառաբանում են քաղաքականութեան նկատմամբ հետաքրքրութեան բացակայութեամբ: «Հայաստանում հասարակութեան անտարբերութիւնն արդէն հասել է այն մակարդակին, որ այդպիսի դէպքերը նոյնիսկ ընդհանրապէս ռեակցիա չեն առաջացնում», - յայտարարեց իրաւապաշտպանը:

ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆԸ ԿՏՐԱԿԱՆԱՊԵՍ ԵՆՏՐՈՒՄ Է ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ԱՇԽԱՏԱԿԱԶՄԻ «ՎԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆԱՑՈՒՄԸ»

Հայաստանի Ազգային ժողովի նախագահ, Հանրապետական կուսակցութեան փոխնախագահ Տիգրան Թորոսեանը կտրականապէս հերքում է խորհրդարանի աշխատակազմի «հանրապետականացումը»:

«Ազատութիւն» ռադիոկայանին տուած հարցազրոյցում նա տեղեկացրեց, որ լուծարուել են կառույցներ՝ երկու վարչութիւն, երկու ծառայութիւն, ընդ որում, իր համար «ոչ մի նշանակութիւն չունի, թէ ով որ կուսակցութիւնից է, ով որ կուսակցութեան ղեկավար կազմի մէջ է եւ այլն»:

«Եթէ խորհրդարանի աշխատակազմի լուծարումների հետ կապուած՝ մարդիկ խօսում են կուսակցական խնդիրների մասին, նշանակում է՝ համարում են, որ խորհրդարանում եղել են կառույցներ, որոնք կուսակցական ենթատեքստում էին», - յայտարարեց Ազգային ժողովի նախագահը, աւելցնելով, որ դրանով իսկ չի շեղ մարդիկ «չատ վատ վիճակի մէջ են դնում» Ազգային ժողովի նախկին նախագահ, «Օրինաց երկիր» կուսակցութեան ղեկավար Արթուր Բաղդասարեանին: Կուսակցական խնդիրը, ըստ

Տիգրան Թորոսեանի, Ազգային ժողովի աշխատակազմի հետ բացարձակապէս կապ չունի, եւ «այն կառույցները, որոնք կապ չունեն Ազգային ժողովի գործունէութեան հետ, լուծարուել են»:

Նա նաեւ յայտնեց, որ խորհրդարանի աշխատակազմի լուծարումը կառույցներում եղել է մօտ 35 հոգի:

Ամռան սկզբին, երբ Տիգրան Թորոսեանը նոր էր ընտրուել խորհրդարանի նախագահ, Ազգային ժողովի աշխատակազմում կար մօտ 500 աշխատակից:

Հայաստանեան մամուլը գրել էր, որ գործադիր իշխանութեան կառուցուածքում եւ Ազգային ժողովի աշխատակազմում նշանակալի բոլոր պաշտօնները կուսակցականացուած են՝ այդ պաշտօններն զբաղեցնող անձանց առաջարկում է Հանրապետական կուսակցութեան անդամակցութիւն կամ հրաժարական: «Օրինաց երկիր» կուսակցութեան փոխնախագահ Մհեր Շահագեղեանը եւս յայտարարել էր վարչական համակարգի տարբեր օղակների պարտադիր «հանրապետականացման» մասին:

ՎԻԿՏՈՐ ԴԱԼԼԱՔԵԱՆԸ ԴՈՒՐՄ ԵԿԱԲ «ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ» ԽՄԲԱԿՑՈՒԹԻՒՆԻՑ

Հայաստանի Ազգային ժողովի «Արդարութիւն» ընդդիմադիր խմբակցութեան անդամ Վիկտոր Դալլաքեանը դուրս է եկել խմբակցութիւնից:

Վիկտոր Դալլաքեանը դիմում է ներկայացրել «Արդարութիւն» խմբակցութեան ղեկավար Ստեփան Դեմիրճեանին:

Մեկնաբանելով այն տեղեկութիւնները, ըստ որոնց Վիկտոր Դալլաքեանը մտադիր է անդամակցել «Բարգաւաճ Հայաստան»-ին, այդ կուսակցութեան ղեկավար անդամներից մէկը, ով չցանկացաւ ներկայանալ, «Ազատութիւն» ռադիոկայանին ասաց. - «Վիկտոր Դալլաքեանի պրոֆեսիոնալիզմը եւ ժողովրդականութիւնը եւ Գագիկ Ծառուկեանի կազմակերպչական ու ֆինանսական հնարաւորութիւնները կարող են լուրջ գործն դառնալ Հայաստանի ներքաղաքական կեանքում»:

Չի բացառուում Վիկտոր Դալլաքեանի՝ Ազգային ժողովի նախագահի պաշտօնում ընտրուելու հնարաւորութիւնը:

ԼՈՒՐԵՐ

FREEDOM HOUSE. «ՇԱՅԱՍԱՆՈՒՄ ՏԵՂԻ ՌԻՆԵՑԱԾ ԲՈԼՈՐ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՌԻՂԵԿՑՈՒԵԼ ԵՆ ԽԱԽՏՈՒՄՆԵՐՈՎ»

«ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՌԱՏԻՈՅ»:
«Անկախութիւնից յետոյ Հայաստանում տեղի ունեցած բոլոր համընդհանուր ընտրութիւնները այս կամ այն չափով ուղեկցուել են լցոնումներով, քուէարկութեան կեղծումներով եւ նման այլ խախտումներով», - ասուած է Freedom house միջազգային իրաւապաշտպան կազմակերպութեան հրապարակուած գեկոյցում, որտեղ վերլուծուած է ժողովրդավարութեան վիճակը աշխարհի 30 երկրներում:

«ԵԱՀԿ-ի եւ Եւրախորհրդի դիտորդները լուրջ խախտումներ են արձանագրել Հայաստանեան վերջին խորհրդարանական եւ նախագահական ընտրութիւններում: Նրանք փաստել են, որ ընտրութիւնները չեն համապատասխանել արեւմտեան չափանիշներին: Նման յայտարարութիւնները աւելի մեծ կշիռ են հաղորդում ընդդիմութեան այն պնդումներին, որ ընտրութիւնները ակնյայտօրէն կեղծուել են», - փաստում են գեկոյցի հեղինակները:

«Ռոբերդ Քոչարեանը երկու անգամ՝ 1998 եւ 2003 թուականներին հուշակուել է լուրջ խախտումներով անցկացուած նախագահական ընտրութիւնների յաղթող: Քաղաքական ընդդիմախօսները հրաժարուել են ճանաչել նրա լեգիտիմութիւնը: Քոչարեանի վարչակազմի գործունէութիւնը մարդու իրաւունքների պաշտպանութեան ոլորտում միջազգային հանրութեան կողմից շարունակաբար թերի է որակուում: Իրավիճակն այս բնագաւառում սահագնացաւ 2004 թուականին, երբ իշխանութիւնները աննախադէպ ճնշման ենթարկեցին Հայաստանի ընդդիմութեանը՝ ներառեալ ձերբակալութիւնները եւ նոյնիսկ բռնութիւնը», - նշուած է իրաւապաշտպան կազմակերպութեան գեկոյցում:

«Անցած տարուայ Նոյեմբերի 27-ին կայացած վիճակարոյց սահմանադրական հանրաքուէն աւելի ընդգծուած դարձրեց երկրում ձեւաւորուած ընտրական կեղծիքի մշակոյթը: Եւրախորհրդի դիտորդական խումբը լուրջ կասկածի տակ առաւ պաշտօնական արդիւնքների հաւաստիութիւնը: «Ընտրողների չափազանց ցածր ակտիվութիւնը չի համապատասխանում այն բարձր թուերին, որոնք հրապարակել են ընտրական յանձնաժողովները», - յայտարարեցին դիտորդները: Հայաստանի ընդդիմութիւնը, որը բոյ-

կոտեց քուէարկութիւնը, պնդում է, որ հանրաքուէին մասնակցել է ընտրողների մօտ 16 տոկոսը», - փաստում է Freedom house-ը:

Միաժամանակ կազմակերպութիւնը նշում է, որ Հայաստանի ժողովրդավարացմանը խոչընդոտում է կառավարման խիստ միակողմանի համակարգը, որը լայն իշխանութիւն է պարգեւում հանրապետութեան նախագահին: «Հանրաքուէով հաստատուած սահմանադրական փոփոխութիւնները այդ իշխանութեան մի մասը փոխանցում են կառավարութեանը եւ խորհրդարանին: Նախագահն, օրինակ, այլեւս չի կարողանալու պաշտօնագրկել վարչապետին եւ ինքնակամ լուծարել խորհրդարանը: ԱՄՆ-ը, Եւրամիութիւնը եւ Եւրախորհուրդը հաւանութիւն են տուել այս փոփոխութիւններին: Սակայն Հայաստանի ընդդիմութիւնը դրանք բաւարար չի համարում եւ պնդում է, որ իշխանութիւնները, նախեւառաջ, պէտք է յարգեն գործող օրէնքները: Չնայած սահմանադրական բարեփոխումներին, Հայաստանի նախագահը պահպանելու է պետական ամենահզօր պաշտօնատիր կարգավիճակը»:

Անդրադառնալով մամուլի ազատութեանը, գեկոյցի հեղինակները կարծիք են յայտնում. «Հայաստանի լրատուամիջոցները գործում են անբարեացակամ միջավայրում: Իշխանութիւնները շարունակում են խիստ վերահսկողութեան տակ պահել պետութեանը պատկանող Հայաստանի հանրային հեռուստատեսութիւնը եւ գործնականում բոլոր մասնաւոր հեռուստալայնները, որոնք պատկանում են Քոչարեանի նկատմամբ լռեալ տրամադրուած գործարարներին եւ հազուադէպ են հեռարձակում նրա վարչակազմին քննադատող նիւթեր: Դրանց թղթակիցները ենթադրաբար աշխատում են խմբագրական գրաքննութեան պայմաններում»:

Ձեկոյցի համահեղինակ Քրիս Ուոլթերը «Ազատութիւն» ռադիոկայանին տուած հարցազրոյցում փաստել է. «Կովկասի բոլոր երկրները գործ ունեն թոյլ ինստիտուտներ, խորհրդային ժառանգութեան եւ դրան ուղեկցող կաշառառութեան հետ: Մեր ուսումնասիրութիւնները ցոյց են տալիս, որ այդ խնդիրները յաղթահարմանն ուղղուած ամենալուրջ ջանքերը գործադրում է վրաստանը»:

«ԿԱՐՈՂ Է ԱՐԴԵՕՔ ԱՏՐՊԵՅՃԱՆԸ ՈԱԶՄԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՍԿՍԵԼ ԴԱՐԱԲԱՂՈՒՄ»

«ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՌԱՏԻՈՅ»:
Կարող է արդեօք Ատրպէյճանը ռազմական գործողութիւններ սկսել Ղարաբաղում՝ այս հարցն է քննարկում այսօրուայ իր համարում «Նեգալիսիմայա գագետա» թերթը:

Պահեստի գնդապետ, ռազմական փորձագէտ Ուզգէր Զաֆարովի կարծիքով՝ գրաւեալ տարածքների ազատագրման նպատակով ռազմական գործողութիւնների ծաւալման եւ համընդհանուր զորահաւաքի յայտարարման դէպքում Ատրպէյճանի ռազմական խմբաւորման թուաքանակը՝ կանոնաւոր զօրքի հետ միասին կը կազմի 180 հազար զինուորական:

«Ռազմական գործողութիւնները կարող են սկսուել ինչպէս պաշտօնական յայտարարութիւնից, այնպէս էլ յանկարծակի: Ռազմական գործողութիւնների սկսուելուց յետոյ արդէն մեր երկիրը կարող է ՄԱԿ--ին եւ հարեւան երկրներին տեղեակ պահել այդ գործողութիւնների նպատակի մասին», - ասել է Զաֆարովը:

Նա համոզուած է, որ լայնածաւալ ռազմարշաւի դէպքում, եթէ

զինուած ուժերը պատրաստ լինեն կատարելու իրենց առջեւ դրուած խնդիրը, լրացուցիչ զօրահաւաքի կարիք չի լինի:

«Այսօր առաջին գծում գտնուող ռազմական ստորաբաժանումները եւ պահեստային զօրամասերը կարող են առնուազն լուծել գրաւեալ տարածքների ազատագրման խնդիրը», - վստահեցրել է Ատրպէյճանցի փորձագէտը:

«Նեգալիսիմայա գագետա»--ն փաստում է, որ այս տարի պետք է ընդհատուի պաշտպանութեան նախարարութեան խօսնակ Ռամիզ Մելիքովին, ով հաւաստիացնում է, որ 2008 թուականին կ'աւարտուի երկրի զինուած ուժերը ՆԱՏՕ--ի չափանիշներին համապատասխանեցնելու գործընթացը:

ՔԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ ՆԱՐԱՆԳԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ

Ծարուակուած էջ 1-էն

Նոյն այս առիթով, Նահանգային Խորհրդարանի դեմոկրատ մեծամասնութեան ղեկավար Տարիօ Ֆրոմըրը եւ Հանրապետական Կրէյկ Աղազարեան յայտարարեցին թէ, առաջին անգամ ըլլալով Նահանգային Խորհրդարանին ներս տեղեցնուած է Հայկական համախմբում մը, Ամերիկայի Գոնկրէսէն ներս տարիներէ ի վեր գործող Հայկական

«Մենք կը միանանք Քալիֆորնիոյ Հայկական համայնքին հետ միասին մեր երախտագիտութիւնը յայտնելու Ծերակոյտի եւ Խորհրդարանի անդամներուն՝ Հայկական Համախմբումի ստեղծման եւ այն բանաձեւերուն համար, որոնք կու գան պատուելու Հայաստանի արձանագրած յառաջդիմութիւնը, անցնող 15 տարիներու ընթացքին» յայտարարեց Հայկական Համագումար Հոգաբարձուներու Խորհուրդի

Հայ Ամերիկեան Խորհուրդի փոխատենագիտ Յակոբ Անէմեան եւ Վարիչ Տնօրէն Փիթըր Տարագնեան Խորհրդարանի դեմոկրատ մեծամասնութեան ղեկավար Տարիօ Ֆրոմըրի հետ

Mark Your Calander
Festival
ARMENIAN INDEPENDENCE DAY
Sunday September 24, 2006
Verdugo Park, Glendale
Հայաստանի Անկախութեան Փառատօն
Կիրակի, Սեպտեմբեր 24, 2006
Կլէնտէյլի Վըրտուկօ Բարքին մէջ

Համախմբումի օրինակով:
Նահանգային Ծերակոյտէն ներս եւսնոյնանման համախմբումի մը ստեղծումը պիտի յայտարարուի շուտով:
«Ինծի համար պատիւ էր գործակցիլ Հայկական Համագումարի հետ, հայ համայնքի համար կարեւոր նկատուող հարցերու շուրջ», այս առթիւ յայտարարեց Տարիօ Ֆրոմըրը:
Բանաձեւը, որ կը ոգեկոչէ Հայաստանի Անկախութեան 15-ամեակը, ներկա յացոռեցաւ նաեւ նահանգային Ծերակոյտէն ներս, Քալիֆորնիոյ Ծերակոյտի անդամներ Զարլզ Փուչիկեանի (Հանրապետական Ֆրեզնոյցէն), ձէք Սթոթի (Դեմոկրատ Փասատինայցէն), Ժոզէֆ Սիմիթեան (Դեմոկրատ Փալո Ալթոյցէն) եւ ձէք Սփիր (Դեմոկրատ Սէն Մաթէոյցէն):

անդամ եւ Արեւմտեան Ամերիկայի գրասենեակի ատենապետ Պրն. Ռիչըրտ Մուշեղեան: «Որպէս քալիֆորնիացի եւս ուրախ եմ որ, իմ նահանգս եղաւ առաջինը, որ կը նշէ Հայաստանի Անկախութեան տարեդարձը», աւելցուց ան:
Մուշեղեանի կողքին հայկական պատուիրակութեան մաս կը կազմէին Հայաստանի Հանրապետութեան Լոս Անճելըսի փոխ հիւպատոս Յարութիւն Գոնոյեան, Հայկական Համագումար գրասենեակի տնօրէն Լենա Գաիմեան, Հայ Ամերիկեան Խորհուրդի Վարիչ Տնօրէն Փիթըր Տարագնեան, Հայ Ամերիկեան Խորհուրդի փոխ ատենապետ Յակոբ Աճէմեան եւ Հայ Իրաւանց Խորհուրդի ներկայացուցիչ Դանիէլ Այտինեան:

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՊՈՏԵՆՑԻԱԼ «ՔՅՈՂՆԵՐԻ» ՊԱՐԱԴՈՔՍԸ

ՅՈՒՂԱՆՆԵՍ ԳԱԼԱՋԵԱՆ

Յուլիսի 22-ից յետոյ, այսինքն, երբ պաշտօնապէս ամրագրուեց Սերժ Սարգսեանի տարատեսակ ռեսուրսներով ՀՀ-ն «սուպերկոնսակցութեան» վերածելու իրողութիւնը, Հայաստանի քաղաքական դաշտում ստեղծուեց մի ջրբաժան: Այսօր, երբ խօսուում է որեւէ մէկի կողմնորոշման մասին, հարց է հնչում. «Սերժի կողմն է, թէ՞ Սերժի դէմ»: Այսինքն, ըստ էութեան, ամէն ինչ հասաւ առաւելագոյն պարզութեան եւ տեղադրուեց սեւ-սպիտակի սխեմայի մէջ: Ինչ վերաբերում է երանգներին, ապա դրանք իրականում բացակայում են, ինչքան էլ այս կամ այն քաղաքական գործիչը զբաղուի «փիլոսոփայութեամբ» իր սեփական քաղաքական ուղեգծի երանգները ու նրբերանգների մասին:

Սերժ Սարգսեանի ինչպէս կողմնակիցները, այնպէս էլ հակառակորդները, լինում են անթաքտաց եւ քողարկուած, եւ օրինակ, պաշտպանութեան նախարարի դէմ հրապարակաւ խօսելը դեռեւս չի նշանակում, որ տուեալ քաղաքական այլը թաքուն չի հրահանգուում նոյն «սուպերնախարարի» կողմից: Իսկ թէ քաղաքական ո՞ր խոշոր միաւորն է հաստատ դէմ Սերժ Սարգսեանին՝ ապա «Բարգաւաճ Հայաստանի» եւ վերջինիս առաջնորդ Գագիկ Ծառուկեանի պարագան, անշուշտ, մտնում է այդ կատեգորիայի մէջ: Դրա համար կան այդ երկու գործիչների անցեալում առկայ որոշ փոխադարձ դրոշմակներ, որոնք ուղղակիօրէն բացատրում են, ժողովրդի խօսքով ասած, «լեզու գտնելը», եւ Ռոբերտ Քոչարեանը առաւել քան ճշգրիտ հաշուարկ էր կատարել, երբ իր յենարան կոնսակցութեան ձեւաւորումը վերապահել էր հենց Գագիկ Ծառուկեանին: Ու այսօր Գագիկ Ծառուկեան-Սերժ Սարգսեան անհաշտ հակամարտութեան եւ ՀՀ նախագահի ու պաշտպանութեան նախարարի միջեւ հակասութիւնների առկայութեան փաստը հրապարակաւ մատնանշում են նաեւ այնպիսի գործիչներ, ովքեր ժամանակին ասում էին, որ Ռոբերտ Քոչարեանն ու Սերժ Սարգսեանը իրական հակասութիւն երբեք չեն կարող ունենալ, եւ երեւացող հակասութիւններն ընդամենը «խօսացուած խաղ են»: Զորօրինակ, այժմ այդ հակասութիւնների մասին յստակ խօսում է «Հանրապետութիւն» կոնսակցութեան առաջնորդ Արամ Զ. Սարգսեանը, մշտապէս հրապարակաւ հանդէս է գալիս յեղափոխական ընդդիմութեան դիրքերից:

Ինչ վերաբերում է PR-ին, ապա քարոզչամեթոտան անընդհատ ի ցոյց է հանում այն, որ ՀՀ-ն գերհազգեցել է կրիմինալ եւ կիսակրիմինալ տարրերով, իսկ «Բարգաւաճ Հայաստանում» երեւում են հիմնականում մտաւորականները, ինչպէս նաեւ նրանք, ովքեր մշտապէս հանդէս էին գալիս ընդդիմադիր դիրքերից, գործօրինակ, հենց վերջերս «Արդարութիւն» խմբակցութիւնից հեռացած Վիկտոր Դալլաբեանը:

Անշուշտ, դա չի նշանակում, որ այդ կառոյցում սափրագլուխներ չկան. նրանց պարզապէս պահում են, պատկերաւոր ասած, «նկու-

ղում փակուած» վիճակում, եւ առայժմ կոնսակցութիւնը չեն համարում կառավարութեան անդամներով, թէեւ օրինակ, նախարար Դաւիթ Յարութիւնեանի պարագայում միանգամայն տրամաբանական է մտնել «Բարգաւաճ», այլ ոչ թէ առանձին կոնսակցութիւն ստեղծել:

Իսկ Սերժ Սարգսեանի թեւի տակ վազողները, բնականաբար, չինովնիկութեան մեծ մասն է ու օլիգարխները՝ մէկ-երկու բացառութեամբ, էլ չհաշուած այն տարրերին, որոնք հաստատ բանտ կը նստեն, եթէ Սերժ Սարգսեանը իշխանական ամուր դիրքեր չունենայ: Սակայն հետաքրքրականն այն է, որ թէեւ Սերժ Սարգսեանի շուրջ համախմբուելու վազում են շատերը՝ անեն դա բացայայտ թէ թաքուն, խոշոր հաշուով, նրանցից եւ ոչ մէկի վրայ պաշտպանութեան նախարարը յոյս դնել չի կարող: Օբիեկտիւօրէն բոլորն էլ հասկանում են, որ ժամանակի միտումները աշխատում են Սերժ Սարգսեանի դէմ, քանի որ Ռուսաստանում նրան աւելի ու աւելի շատ համարում են «դաւաճան», իսկ Արեւմուտքում հակուած չեն նրան վստահել, առաւել եւս, որ ամբողջ աշխարհի մասշտաբով գնալով աճում է անհանդուրժողականութիւնը քրէականացուած ռեժիմների նկատմամբ: Դրան գումարում է նաեւ այն, որ բոլորը հասկանում են այն պարզ իրողութիւնը, որ պատկերաւոր ասած, «անարիւն» տարբերակով «սուպերնախարարը» չի կարող տեղափոխուել նախագահական նստավայր: Այսինքն, գրեթէ բոլոր նրանք, ովքեր այժմ համայնքում են Սերժ Սարգսեանի շուրջ, լինեն դրանք օլիգարխներ, չինովնիկներ, թէ գաղտնաբար նրա ընդունարանը գնացող վերահսկող «ընդդիմադիրներ», նրան համարում են «գուրս գրման ենթակայ» ֆիզուր եւ առաջնորդուում են բաւականին պարզամտիկ մտածողութեամբ. այս պահին առաւելագոյնս օգտուել Սերժ Սարգսեանի ռեսուրսներից եւ «տանիքից», իսկ յետոյ յարմար պահին «քցել» նրան:

Այդ ինչդիրն օբիեկտիւօրէն թերեւս չի կարող չունենալ եւ վարչապետ Անդրանիկ Մարգարեանը, քանի որ գործնականում նրա համար դժուար թէ ընդունելի լինի ՀՀ-ում դեկավար դիրքերը գիշեր ցանկացած այլ անձնակազմութեան՝ լինի դա թէկուզեւ «սուպերնախարարը»: Անդրանիկ Մարգարեանը երեւի թէ հասկանում է, որ Սերժ Սարգսեանի բերած կազմերը իր համար չեն կարող լինել յուսալի յենարան, ու վերջին հա-

շուով ինքը կարող է յոյս դնել առաւելագոյն «հին հանրապետականների» վրայ: Բնականաբար, 2000-ից ի վեր արդէն 6 տարի «հար-էգուց գնալու» խօսակցութիւնների մշտական թիրախ այդ քաղաքական այլը, որը, ի վերջոյ, դարձաւ ՀՀ ամենաերկարակեաց վարչապետը, դժուար թէ պահեստային կամ նահանջի տարբերակներ մտածած չլինի: Այդ առումով պատահական չպէտք է համարել այն, թէ ինչու նա վերջերս յաճախ մեկնում է Ֆրանսիա, ինչը ենթադրաբար նշանակում է համապատասխան քաղաքական շփումներ, այսպէս կոչուած, պահպանողական եւրոպական ուղղութեան գործիչների եւ ուժերի հետ: Աւելորդ չէ յիշեցնել, որ Ֆրանսիայի ճամբան, պատկերաւոր ասած, յաճախ են նախընտրում եւ այնպիսի գործիչները, ինչպիսիք են Արթուր Բաղդասարեանը, ՀՀ առաջին նախագահ Լեւոն Տէր-Պետրոսեանի շրջապատի որոշ մարդիկ, ինչպէս նաեւ Ռոբերտ Քոչարեանի շրջապատի որոշ ազդեցիկ դէմքեր: Այսինքն՝ կարելի է նաեւ ենթադրել, որ եթէ Անդրանիկ Մարգարեանին փորձեն զրկել լծակներից, ապա նա միգուցէ բաւականին արագ յարմարաւէտօրէն կը տեղաւորուի, այսպէս կոչուած, «ֆրանսիական բեւեռում»՝ իր հետ տանելով կոնսակցիցների հաւատարիմ հատուածին:

Այսպիսով, ստացում է պարզադրսալ վիճակ. Սերժ Սարգսեանը շրջապատուած է հիմնականում իրեն, մեղմ ասած, չհամակրող եւ թիկունքից հարուածելու յարմար առիթի սպասող մարդկանցով, ովքեր նրանից ակնկալում են ընդամենը մէկ բան՝ ժամանակաւոր անձնական շահ: Թոււմ է, թէ պաշտպանութեան նախարարն ունի չափազանց ոչ յուսալի քաղաքական բանակ, որի գրեթէ իւրաքանչիւր գիտուր իւրաքանչիւր պահի պատրաստ է դասալքութեան: Սակայն քանի որ անձնական շահ հետապնդողները եւ Սերժ Սարգսեանի ճամբար շտապողները առաւել քան ստուարաթիւ են, ապա արդիւնքում ստացում է այն, որ նա ձեռք է բերում այնպիսի մեծ լծակներ, որոնց պարագայում, կոպիտ ասած, «դէմը խաղ չկայ»: Այսինքն, վերջին հաշուով, այդ պոտենցիալ «քցողների» հակայական բանակը յայտնուում է հարկադրաբար հաւատարիմ ծառայողների կարգավիճակում, եւ երեւի թէ այդ գուտ քանակական առաւելութիւնը, ինչքան էլ այն ժամանակաւոր բնոյթ կրի, Սերժ Սարգսեանի համար դառնում է կարեւորագոյն գործօններից մէկը 2007-ին խորհրդարանական մեծամասնութիւնը գրաւելու համար: Բայց այնուամենայնիւ, Սերժ Սարգսեանը միայն ներքին լծակների վրայ յոյսը չի դնում:

Պատահական չէ, որ միաժամ-

մանակ եւ ՊՆ-ի, եւ ԱԳՆ-ի կայքերում յայտնուել է ՆԱՏՕ-ի «Գործընկերութիւն յանուն խաղաղութեան» ծրագրի շրջանակներում Հայաստանի ստանձնած պարտաւորութիւններն ամփոփող ծաւալուն փաստաթուղթը: Երբ դա ուսումնասիրում ես, ապա պարզորոշ համոզում ես, որ այդ «բարաթի» համեմատ Եւրախորհրդի առջեւ ստանձնած պարտաւորութիւնները, ժողովրդի լեզուով ասած, գլուխը պատով են տուել, ու եթէ այդ պարտաւորութիւնների թէկուզ կէսը ի կատար ածուի, ապա մեր երկիրը ընդմիջտ եւ անդառնալիօրէն ընդգրկուելու է Եւրաստլանտեան համակարգի մէջ՝ էսպէս գործընկերով» հետ: Պարզ է, որ այդ փաստաթուղթը ստեղծելու եւ Հայաստանին այդ պարտաւորութիւնների բեռի տակ դնելու գործում առանցքային դերակատարութիւն ունի Սերժ Սարգսեանը: Եթէ մինչ այդ նա ժիրայր Սեֆիւեանի թեւաւոր խօսքով ասած, իրագործում էր «ստանձնած քննարանազահի պաշտօնի դիմաց» ծրագիրը, ապա այս փաստաթղթով հաւատարմութեան երդում է տալիս ՆԱՏՕ-ին՝ ակնկալիք ունենալով, որ այդ ամէնի դիմաց աչք կը փակեն թէկուզեւ ամենակեղծուած ընտրութիւնների եւ բռնատիրական մեթոդներով իշխանութեան գաւթման ապագայ գործընթացի վրայ: Ուստի միանգամայն տրամաբանական էր, որ Սերժ Սարգսեանը շտապեց դա գետեղել հենց ՊՆ-ի պաշտօնական կայքում:

Ինչ վերաբերում է ԱԳՆ-ին, ապա չպէտք է մոռանալ, որ Վարդան Օսկանեանը նոյնպէս համարուում է Ռոբերտ Քոչարեանի հնարաւոր իրաւաջաջորդներից մէկը: Ուստի նա նոյնպէս պէտք է շտապեր սկզբում յայտարարել, որ ամբողջովին համաձայն է դարաբաղեան կարգաւորման՝ Մեթիւ Բրայզայի կողմից դէմ տուած ծրագրին, իսկ յետոյ վերը յիշատակուած պարտաւորութիւնները գետեղելով ԱԳՆ-ի կայքէջում, նոյնպէս ԱՄՆ-ին եւ ՆԱՏՕ-ին փաստացի հաւատարմութեան երդում տար: Եւ եթէ հաշուի առնենք նոյն Օսկանեանի՝ նախկինում ԱՄՆ քաղաքացի լինելու հանգամանքը (իսկ ոմանք պնդում են, որ նա այժմ էլ փաստացի մնացել է «ամերիկացի»), ապա պարզ է դառնում, որ արտգործնախարարը կարող է վաշինգտոնի աչքերում բաւականին յաջողութեամբ հաւասարակուել Սերժ Սարգսեանի գործօնը:

Սակայն կայ եւս մի հանգամանք, որը Սերժ Սարգսեանին ապագայում կարող է էսպէս խանգարել ուժային մեթոդներով մեծամասնութիւն ունենալու գործօնը:

Մար. ք էջ 17

Advertisement for A.B.A. Insurance Services. It features three logos at the top: Blue Cross of California, A.B.A. Insurance Services, and Blue Shield of California. Below the logos is the text: 'ԱՌԱՋԻՆ ԲԱՅԿԱԿԱՆ ԿԱՅՔԷՋԸ, ՈՐ ԶԵՁԻ ԿԸ ԲԱՅԱՏՐԷ ԿԵԱՆՔԻ ԵՒ ԱՌՈՂՋՈՒԹԵԱՆ ԱՊԱՆՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ' followed by 'Հեռ. 818-500-9585' and 'Այցելեցե՛ք www.HyeInsurance.com'.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ՊԻՏԻ ԳՐԷ՝ ԻՍՐԱՅԷԼԸ ԱՆՑԱԲ ԱՍԿԷ

ՀԱՅԿ ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ (Ձօն՝ Իսրայելի բարբարոսական յարձակման՝ Լիբանանի ժողովուրդին)

Իսրայելի ռազմատենչ պետութիւնը հերթական նոր յարձակման մը ձեռնարկած է Լիբանանի վրայ, իբրև արդարացում յառաջ քշելով «Չարիքի Արմատ» Հրզպալլայի ոչնչացումը: Անմարդկայնորէն վայրագ իսրայէլացի ղեկավարները կը սխալին սակայն, խորհելով որ իրենց գերակշիռ օդային ուժով Լիբանանը քարուքանդ ընելով կրնան Հրզպալլան ծունկի բերել: Որովհետեւ Հրզպալլան իր ազգային-կրօնական գաղափարաբանութեամբ ու նպատակներով Լիբանանի յատուկ կազմակերպութիւն է, այլ կը մարմնակերպ արաբ ժողովուրդներուն ազատագրական պայքարը, Իսրայելի բռնագրաւիչ ախորժակին եւ կայսերապաշտական ձգտումներուն դէմ արաբական մարտնչող ոգին, որ օրէ օր անկողով ու գործակալով պիտի ըլլայ անպարտելի բանակ, մինչեւ որ Իսրայէլացի ղեկավարները խելքի գալով պարտաւորուին արդար հիմերու վրայ ու խաղաղութեամբ ապրիլ իրենց արաբ դրացիներուն հետ:

Անմարդկային այս պատերազմը Լիբանանի քանդուածով չի վերջանար: Լիբանանի խաղաղ եւ անմեղ ժողովուրդը ջուրէ ու ելեկտրականութենէ զրկելով՝ ճամբաներ ու կամուրջներ, ժողովրդային շէնքեր ու տուններ քանդելով Հրզպալլան չի ջախջախուիր: Իսրայէլացի ղեկավարները անխիղճ ու վայրագ են, բայց ապուշ չեն հաւատալու որ այս միջոցներով արաբ ազատագրական ոգին խորհրդանշող Հրզպալլան կրնան ոչնչացնել: Բայց, անոնք կը հաւատան իրենց ըրածին, որ հաւասար է բարգաւաճ Լիբանանի ոչնչացման, տնտեսապէս հզօր, համաշխարհային դրամատուններու կեդրոն ու միջազգային թուրիզմի հրապուրիչ երկիր Լիբանանի քանդուածին նախանձի եւ անզօր մրցակցութենէ տարուած:

Երկու շաբաթ անցաւ, բայց իրենց անցած տեղը մահ ու աւեր սփռող իսրայէլացի բարբարոսները դեռ չկրցան ամբողջացնել Լիբանանի քանդուածը, կամ աւելի ճիշդ է ըսել, դեռ չէ յազեցած արիւննուշտ իրենց հոգին: Սողոմ Բոմորեան այդ տեսարանները բաւարար եղան ցնցելու Անգլիոյ Արտաքին Գործոց Նախարարը, որ հակառակ իր երկրին փրօ-իսրայէլեան դիրքին, չկրցաւ իր յուզումն ու զայրոյթը պարտկել: Աւելի վերջ այցելող Տիկին Ռայա Նոյն հոգեվիճակը ապրեցաւ, սակայն, պարոն Պուշէն իրեն սահմանուած պարտականութիւնը կատարած ըլլալու համար ան գինադուլի մը գաղափարը յառաջ քշեց, գինադուլ մը՝ գոր խանգարողներ չըլլան եւ ամուր հիմերու վրայ մնալուն ըլլայ: Իսրայէլ հասկցաւ իր տիրող message-ը եւ անմիջապէս մեկնաբանեց զայն, յայտարարելով, թէ

այդպիսի գինադուլ մը Հրզպալլայի չէզոքացումէն յետոյ միայն կրնայ իրագործուիլ: Կը հետեւցուի, ուրեմն որ այս բարբարոսութիւնը դեռ պիտի շարունակուի մինչեւ... մինչեւ Հրզպալլայի ոչնչացումը, որ երբեք ալ պիտի չպատահի: Որովհետեւ, Հրզպալլան ամն տեղ է, Լիբանանէն մինչեւ Եգիպտոս, Լիպիա եւ ԱՆՃԵՐԻԱ, մինչեւ Սուրիա, իրան եւ Աֆղանիստան եւ Փաքիստան՝ տարբեր-տարբեր անուններու տակ: Որով, Իսրայէլի թեւը որքան ալ ուժեղ ու քանդիչ ըլլայ, չի կրնար հասնիլ այս տարածութիւններուն: Նման արկածախնդրութիւն՝ իր տարբադարումին ու կործանումին համազօր է: Արաբական Դիմադրութիւնը կրնայ դանդաղ արիւնահոսութեան առաջնորդել Իսրայէլը: Ապացոյց՝ Հրզպալլայի հրթիռները, որոնք մահ ու աւեր կը սփռեն Հայֆայի եւ Հիւսիսային Իսրայէլի մէջ: Իրենց կատաղութեան մէջ կուրացած Իսրայէլացիները, հակառակ իրենց տրուած ազդարարութեան, կրակ տեղացին նաեւ Մ.Ա.Կ.ի

խաղաղարար ուժերուն վրայ՝ անոնց չորսին մահուան պատճառ դառնալով: Ուրեմն, Հրզպալլան կայ ու կը մնայ որպէս յաւիտենական մղձաւանջը Իսրայէլի ասպատակ պետութեան, թէեւ այս ասպատակութիւնն ալ, նախորդներուն պէս, վերջ կը գտնէ նախաշարձակներուն անփառունակ նահանջով: Եւ Լի-

բանան կը վերաշինուի աւելի շքեղ, աւելի բարգաւաճ ու հրապուրիչ՝ նախանձը գրգռելով Իսրայէլի վայրագ ղեկավարներուն: Վերջին քան տարիներուն ընթացքին Իսրայէլ նման բազմաթիւ յարձակումներ գործեց, որոնց բոլորն ալ վերջացան իր ամօթալի նահանջով: Այս մէկն ալ դատապարտուած է նոյն ճակատագրին:

ՕԳՆԵՆՔ ԼԻԲԱՆԱՆԻՆ

Անգամ մը ես վայրագ բռնարարներու եւ տակաւ շարունակուող պատերազմի զոհ կ'երթայ քովանդակ Լիբանանը:

Արդարեւ, օդային ուժակոծումներու զոհ գացած են բազմաթիւ անմեղ մարդիկ, տեղաբնակ դարձած են աւելի քան 800 հազար հոգի, որոնք կարծես ունին ամէն տեսակի օգնութեան (հագուստ, սնունդ, դեղորայք եւ ապաստարան): մէկ յօսքով Լիբանան դարձած է «Աղէտի Երկիր»:

Լիբանանահայութիւնը եւ կ'ապրի դժուարին օրեր: Հայկական թաղամասերը կը դիմագրաւեն կենցաղային, առողջապահական, սնունդի ապահովման, ջուրի եւ էլեքտրական հոսանքի դժուարութիւններ, որոնք հոգալու պարտականութիւնը ստանձնած են մեր քաղաքական եւ բարեսիրական կազմակերպութիւնները: Տնտեսական դժուարութիւններու եւ անգործութեան պատճառաւ սկսած է բազմապատիւ չքաւոր հայերու թիւը:

Հայկական կազմակերպութիւնները նաեւ օգնութեան ձեռք կ'երկարեն երկրի հարապային շրջաններէն հայկական թաղամասերը ժամանած գաղթականներուն:

Հայկական կրթական բարեսիրական Միութիւնը (Հ.Կ.Բ.Մ.) իր դարձանատուները եւ կրթական ու բարեսիրական կեդրոնները առանց խտրութեան քացած է բոլորին առջեւ, օգտակար հանդիսանալով եւ հոգալով ժողովուրդի կարիքներուն:

Ռազմական գործողութիւններու աւարտէն ետք իսկ, երկար ժամանակ, լիբանանահայութիւնը պէտք պիտի ունենայ հայաստանի եւ սփիւռքի օգնութեան՝ իր գոյութիւնը պահպանելու եւ արտագաղթի նոր հոսք մը կանխելու համար:

Ռատի, կոչ կ'ուղղենք սփռաբնակչութեան՝ գործնականօրէն գորակցիլ աղէտահար Լիբանանի կարօտեալներուն եւ անյապաղ մարդասիրական օժանդակութիւն ցուցաբերել հայութեան:

Տուրքէ զերծ ձեռ գումարները հաճեցէք առաքել կողքի հասցէին-

Հ.Կ.Բ.Մ. ԿԵԳՐՈՒՄԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Please write your tax-deductible contributions to:

A.E.B.U. - Lebanon Fund
1060 North Allen Avenue
Pasadena, CA 91104
U.S.A.

FOR WIRE TRANSFERS:
Bank Of America
Account # : 02300-42530
Routing # : 026009593

Massis Weekly on the Internet massisweekly.com

ԳԱՂՈՒԹԱՅԻՆ

ՍԹԵՆՖԵՐՏ ԸԱՍԱԼՍՐԱՆԻ ՄԷՋ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԸԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱՂԱԲԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԸԱՐՑԵՐՈՒ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ԱՄՆ-ի հեղինակաւոր Ստանֆորդի Համալսարանի Ժողովրդավարութեան, Զարգացման եւ Օրէնքի գերակայութեան կեդրոնում տեղի է ունեցել Հայաստանի քաղաքական եւ տնտեսական գերակայութիւններին նուիրուած գիտական նստաշրջան: Ընդարձակ վերլուծական զեկուցմամբ հանդէս է եկել ՀՀ Ազգային Ժողովի պատգամաւոր, տնտեսագիտութեան դոկտոր, փրոֆէսոր Թաթուլ Մանասէրեանը: Նա ներկայացրել է անկախութեան տարիներին Հայաստանում եւ տարածաշրջանում տեղ գտած հիմնական միտումներն ու զարգացումները, միաժամանակ անդրադառնալով Հայաստան-ԱՄՆ, Հայաստան-Եւրամիութիւն եւ հարեւան երկրների հետ յարաբերութիւնների որոշ կողմերի:

Աժպատգամաւոր փրոֆէսոր Թաթուլ Մանասէրեան

Քննարկումներին մասնակցել են աշխարհի 21 երկրներից հրաւիրուած փորձագէտներ: Գիտական կեդրոնում հալ գիտականի հետ հանդիպումներ են ունեցել Freedom House-ի նախագահ Փիթըր Էքըրմընը, USAID-ի փոխտնօրէն Մարիա Ռեւստոնը, Marshall Foundation-ի գործադիր տնօրէն

Ռանըլտ Ասմուսը, ինչպէս նաեւ IREX-ի նախագահ Մարկ Պոմարը, Միչիկընի Համալսարանի Փրոֆէսոր Ռանըլտ Սիւնին: Այցելութեան աւարտին Փրոֆ. Մանասէրեանին հիւրընկալել են Սան Ֆրանսիսքո Քրոնիքլի խմբագրութիւնում:

ՄԱՇՏՈՅ ԳՈՒԷԺԻ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ԴԱՍԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՅՔՆԵՐԸ

Մաշտոց Գոլէճի Մանկավարժութեան Բաժանմունքը չառաջիկայ Սեպտեմբեր 7էն - Դեկտեմբեր 23, 2006 տրամադրելի պիտի դարձնէ «Մանուկներու Դաստիարակութեան եւ կրթավարչագիտութեան» վեց դասընթացքներ Գոլէճի կլէնտէյլի կեդրոնին մէջ (411 E. Aca-cia) Հինգշաբթի օրեր կ.ե. ժամը 5:00-9:00 եւ Շաբաթ օրեր կ.ա. ժամը 10:00 - կ.ե. ժամը 2:00: Դասախօսն է՝ Տօքթ. Նորա Սահակեան:

Սոյն դասընթացքներուն հետեւող ուսանողներ իրազեկ պիտի դառնան երեխաներու աճման ու հոգեբանական զարգացման, կրթական երանգաւորումի, առողջապահական հարցերու, դպրոց-համայնք կապերու, ինչպէս նաեւ մանկավարտէզի, կառավարման հետ առնչուած պետական օրէնքներուն, ելեւմտացոյցի, ուսուցչուհիներու ընտրութեան, արձանագրութեան, հանրակրթական աղբիւրներու, ծնողք-ուսուցիչ փոխ-յարաբերութեան եւ այլ կարեւոր նիւթեր շօշափող մանրամասնութիւններու: Սոյն դասընթացքին պայմանները յաջողապէս ամբողջացնող ուսանողներ՝ իրաւունքը կ'ունենան սեփական կրթական հաստատութիւններու մէջ պաշտօնավարելու որպէս ուսուցչուհի կամ մանկավարտէզպանուհի:

Մաշտոց Գոլէճին ակադեմական բոլոր ծրագիրները վաւերացուած են Գալիֆորնիոյ նահանգին կողմէ: Յաւելեալ տեղեկութեանց համար՝ դիմել Մաշտոց Գոլէճ, հեռաձայնելով (818) 548-9345 թիւին:

GENERAL CONTRACTOR BID REQUEST

Qualified Engineering firms are invited to submit combined Statements of Qualifications and Proposals by 5:00 PM, September 20, 2006 for design and construction management services for the Taxiway D Extension project at the Bob Hope Airport. This project will be financed using a combination of Airport and federal funds. This project includes constructing the extension of Taxiway "D" including site work, asphalt and concrete pavement, striping, lighting and drainage. The selected firm will be responsible for preliminary design, detail design, cost estimating, bidding and construction management. This project has a 14% Disadvantage Business Enterprise component. A Request for Qualifications/ Proposal package can be obtained directly from the Bob Hope Airport Web site at bobhopeairport.com under Business Opportunities. All Proposers shall register with the Airport Engineering Department either via web site or in person. Proposals submitted by firms who have not registered with Airport Engineering will be considered non-responsive. A pre-proposal conference will be conducted on August 23, 2006 at 10:00 AM at the Burbank Airport Engineering Office, 2800 N. Clybourn, Second Floor, Burbank, California.

ՊՕՂՈՍ ԳՈՒԲԷԼԵԱՆԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ՝ ԱՆԳԼԵՐԷՆ

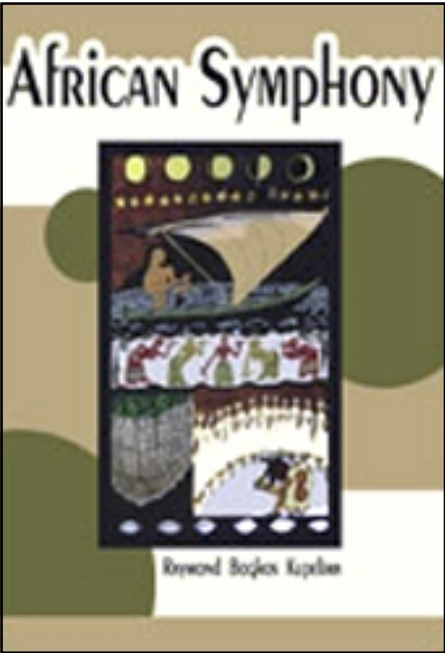
Ամերիկեան «Author House» հանրածանօթ հրատարակչատունը վերջերս լոյս ընծայեց արձակագիր՝ Պօղոս Գուբէլեանի ամերիկեան պատմուածքներու զեղատիպ հատորը:

«Ամերիկեան Համանուագ» խորագրուած անգլերէն այս հաւաքածոն կազմուած է 18 պատմուածքներէ, ընտրուած՝ հեղինակին 1970-1980-ական թուականներուն հրատարակուած հատորներու հայերէն բնագրէն: Թարգմանութիւնը խղճմտօրէն եւ ձեռնհասութեամբ կատարած են դերասանուհի՝ Նորա Արմանի եւ գրող-քննադատ՝ Իշխան ձինպաշեան:

2004 թուականին, «Անտառը Մարդուն Մէջ» խորագրուած պատմուածքներու նոյն հաւաքածոն, Երեւանի մէջ ռուսերէնով լոյս տեսաւ, Նելսոն Ստեփանեանի թարգմանութեամբ:

Արդէն 1980-ին, Լա Վըրնի հայկական Գոլէճի հիմնադիր՝ Տօքթ. Արմէն Սարաֆեան կը ծրագրէր, համալսարանի հրատարակութեամբ, Գուբէլեանին ամերիկեան ենթահողով պատմուածքները, անգլիախօս հանրութեան ներկայացնել: Անոր վաղաժամ մահը 20 տարիով յետաձգել տուաւ ծրագրին իրագործումը:

«African Symphony» հատորին զեղարուեստական ձեւաւորու-

մը կատարած է հեղինակի որդին, ծանօթ արուեստագէտ-ֆիլմարտադրիչ՝ Հրաչ Գուբէլեան: Անգլերէն այս նոր հատորը կարելի է գտնել ամերիկեան եւ հայկական յայտնի գրապատճառներու մօտ: Կամ ալ ուղղակի ինթերնէթի միջոցով՝ հետեւեալ հասցէին դիմելով:

«African Symphony» Author Raymond Boghos Kupelian www.kupelianafrostories.com www.raymondkupelian.com

Advertisement for HARUT DER-TAVITIAN, License #0828270, 1807 W. Glenoaks Blvd., Suite 202 Glendale, CA 91201. Includes logo for EXCEL HYE INSURANCE SERVICES and list of services: AUTO • HOME • LIFE • HEALTH • DISABILITY • COMMERCIAL.

Advertisement for ART PHOTOGRAPHY by JACOB DEMIRDJIAN, TEL(626)795-4493. Features a clown image.

HAMILET

GLENDALE
KIA
GENERAL SPONSOR

SHINING STAR
FROM
ARMENIA
WITH
HIS BAND
SEPTEMBER
9 & 10, 2006

ՀԱՄԼԵՏ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

ԻՐ ՆՈՐ ԵՐԳԱՅԱՆԿՈՎ ԵՒ 9 ՀՈԳԱՆՈՑ ՆՎԱԳԱՆՍԵՐՈՎ

GLENDALE HIGH SCHOOL AUDITORIUM

1440 E. BROADWAY, GLENDALE

ՇԱԲԱԹ, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 9-ԻՆ, ԺԱՄԸ 7-ԻՆ

ԿԻՐԱԿԻ, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 10-ԻՆ, ԺԱՄԸ 6-ԻՆ

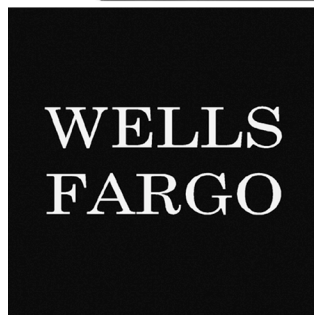
ՏՈՄՍԵՐԻ ԶՐԻ ԱՌԱՔՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՀԵՌԱԶԱՅՆԵԼ (818) 265-0506 (818) 482-6131

ՏՈՄՍԵՐԸ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ CHATERIAN VIDEO (818) 242-6928

ANI GEOCERY (818) 241-7229 GLENOAKS VIDEO (818) 242-9009

ՏՈՄՍԵՐԻ ԱՐԺԵՔԸ՝ 25, 30, 35, 40, 50 ԵՒ 75 ԴՈՒՆՐ

FOR INFORMATION CALL: KACH NAZAR (818) 246-0125

Massis Weekly

Volume 26, No. 28

Saturday, August 19, 2006

California Legislature Marks Armenian Independence Day Establishes First-Ever Armenian Caucus

Senator Charles Poochigian, ACA Executive Director Peter Darakjian, ACA Vice-Chairman Hagop Ajemian and Senator Jackie Speier

BEVERLY HILLS -- An Armenian Assembly-led delegation traveled to Sacramento on August 14 to welcome a bipartisan resolution in the State Legislature, honoring the California-Armenia relationship and designating September 21, 2006 as "Armenian Independence Day."

Concurrently, State Assembly Majority Leader Dario Frommer (D-Glendale) and Assembly Member and Republican Caucus Chair Greg Aghazarian (R-Stockton) announced the establishment in California of a first-ever state-level Armenian Caucus, known as the Assembly Armenian Legislative Caucus. The Assembly-supported initiative, modeled after the Congressional Caucus on Armenian Issues, will work to strengthen the California-Armenia relationship. The State Senate is expected to announce the formation of an Armenian Caucus later this week.

"Our intent is for it to be a working caucus and a group of folks who reach out and educate others," said Co-founders Dario Frommer. "Here in

California we have a large and vibrant Armenian community, not just in my district, but in Fresno and other places, and we want to bring those folks together." Concluded Frommer.

The resolution, which celebrates the 15th anniversary of Armenia's independence, was introduced in the State Senate by California State Senators Charles Poochigian (R-Fresno), Jack Scott (D-Pasadena), Joseph Simitian (D-Palo Alto), and Jackie Speier (D-San Mateo). A similar resolution was also introduced in the State Assembly by Frommer and Aghazarian.

Both resolutions recognize September 21, as "Armenian Independence Day," and encourage the people of California to celebrate Armenia's 15th anniversary and the California-Armenia relationship.

The resolutions also note that California is home to the largest population of Armenians in the U.S., and state, "those citizens have enriched California through

Continued on page 2

Armenians Urged To Guard Against Unprecedented Heat

YEREVAN -- Medical authorities in Armenia have urged the population to stay indoors in the afternoon and take other precautions against a blistering heatwave that has gripped Yerevan and other parts of Armenia last week.

According to meteorologists, air temperature hit almost 42 degrees Celsius on Wednesday and was just as high the next day, making August the hottest month registered in the country in a century.

"This is the highest temperature registered in Yerevan in the last 100 years," said Albert Torosian, deputy director of the national meteorological service. Torosian blamed the weather on air currents flowing into Armenia from the south and said it will remain extremely hot for at least two more days.

Residents of Yerevan trying to cool-off in front of public water fountains

The Armenian Ministry of Health, meanwhile, advised citizens — pregnant women, elderly people and children in particular — to avoid walking in the streets from noon until 5 p.m. local time and to drink at least three liters of

Continued on page 4

Lebanese Armenians Oppose The Inclusion Of Turkish Army Units In The New UN Forces For South Lebanon

BEIRUT -- Lebanese Armenians are expressing their concerns about the inclusion of Turkish army units as part of enlarged UN force that will implement the withdrawal of Israeli forces from South Lebanon and help deployment of the Lebanese army. In an interview with Radio Free Europe, SD Hunchakian Party representative in the Parliament, Dr Yeghia Jerejian has indicated that the Armenian community of Lebanon rejects the participation of Turkey in the UN forces. "Turkey can not be a neutral force in South Lebanon." Stated Jerejian.

He proclaimed that already Armenian members of Parliament and the Minister in the government with the political committee of SDHP are in the process of preparing a statement which could be followed by a joint proclamation of the three Armenian Political Parties, expressing their rejection of Turkish participation in the peacekeeping force.

Turkish Foreign Minister Abdullah Gul and his French counterpart Philippe Douste-Blazy arrived in Beirut Wednesday for talks on the implementation of UN Resolution 1701.

According to governmental sources, the talks were to focus on the details of the international force to be deployed along the Blue Line.

Douste-Blazy, on his fourth visit to Lebanon since the outbreak of hostilities between Israel and Hizbullah last

United Nations soldiers from Ghana patrol South Lebanon

month, called on Israel to lift its "air, land and sea siege on Lebanon." The French minister also said the Lebanese government's seven-point plan had been "taken into consideration in Resolution 1701," and that France "backs the return of the displaced to their hometowns." However, Israeli Deputy Prime Minister Shimon Peres said Israel would maintain its blockade on Lebanon, but allow civilian cargo to enter the country.

Douste-Blazy provided more details of his France's intended contributions to the international force for South Lebanon.

"The French Army, under the context of the UNIFIL, will be aiding the Lebanese Army to deploy in the South and see the Israeli Army's withdrawal from the Southern Lebanese territories ... there are 200 French troops currently working in the UNIFIL and 1,700 French troops on a boat

Continued on page 3

More High-Profile Killing Reported In Yerevan Businessmen And Crime Figures Targeted By Contract Assassins

YEREVAN -- A businessman was found dead with traces of violence in his Yerevan apartment late last Wednesday, a second high-profile murder reported by the Armenian police in as many days.

A police statement said Armen Grigorian, the owner of a jewelry store in the city center, lay with a fractured skull and hands and feet tied to his bed. The police and prosecutors investigating the brutal killing suspect that it was connected with Grigorian's business activities. They have not reported any arrests yet.

A spokeswoman for the Prosecutor-General's Office told RFE/RL that the inquiry is being conducted under articles of the Armenian criminal code that deal with "murders committed for mercenary purposes and motives," racketeering, robbery and banditry. She would not say if the investigators suspect any one of involvement in the crime.

Grigorian's violent death came just one day after reputed crime figure Aleksandr Givoev, 53, was shot dead along with an innocent bystander on a highway leading to Armenia's second largest city of Gyumri. A father of seven, Givoev was officially known in recent

years as the head of a non-governmental organization campaigning for the protection of children's rights. He claimed to have helped to baptize more than 8,000 children from socially vulnerable families since the group's creation in 2000.

Givoev, notorious for his flamboyant behavior and statements, unsuccessfully ran for parliament in the May 2003 elections. A campaign booklet released in the run-up to the vote carried pictures of Givoev surrounded by children. Curiously, he was also pictured, apparently in Paris, with Jean-Paul Belmondo, a famous French movie star. The booklet claimed that "the people" have bestowed on Givoev, an ethnic Assyrian, the title of Godfather of All Armenians.

Givoev spent much of the past three decades in Russia, developing a controversial reputation there. Russian press reports have listed him among Russia's leading crime figures of Caucasian descent.

The two killings highlight an apparent increase in contract killings reported in the country. Few of them have been solved so far.

Continued on page 2

UAF's 139th Airlift Delivers Over \$1 Million Of Aid to Armenia

GLENDALÉ -- The United Armenian Fund's 139th airlift arrived in Yerevan on August 5, delivering over \$1 million of humanitarian assistance.

The UAF itself collected \$530,000 of medicines and medical supplies for this flight, most of which were donated by AmeriCares (\$484,000) and Catholic Medical Mission Board (\$46,000).

Other organizations which contributed goods for this airlift were: Nork Marash Medical Center (\$75,000); Armenian American Cultural Association (\$67,000); Armenian General Benevolent Union (\$63,000) and Centre d'Assistance Mondiale Armenien de Montreal (\$55,000).

Also contributing to this airlift were: Dr. Samuel Malayan (\$33,000); Dr. Stephen Kashian (\$27,000); Women's Guild Central Council (\$26,000); Bay

Area Friends of Armenia (\$25,000); Armenian American Medical Association of CA (\$23,000) and Shushi Music School Society (\$22,000).

Since its inception in 1989, the UAF has sent \$444 million of humanitarian assistance to Armenia on board 139 airlifts and 1,341 sea containers.

The UAF is the collective effort of the Armenian Assembly of America, the Armenian General Benevolent Union, the Armenian Missionary Association of America, the Armenian Relief Society, the Diocese of the Armenian Church of America, the Prelacy of the Armenian Apostolic Church of America and the Lincy Foundation.

For more information, contact the UAF office at 1101 North Pacific Avenue, Suite 301, Glendale, CA 91202 or call (818) 241-8900.

Hope For The City Sends Three Large Containers of Medical Aid to Armenia

MINNEAPOLIS -- Hope For The City, working in close collaboration with the United Armenian Fund and the Cafesjian Family Foundation, delivered three, forty-foot containers of medical equipment and supplies valued at \$468,000 USD to the "Arabkir" United Children's Charity Foundation in Yerevan, Armenia. The shipment arrived on August 2, 2006. Transportation expenses were covered by the United Armenian Fund.

The shipment of medical equipment and supplies, including examination tables, wheelchairs and rehabilitation equipment, will be distributed to children hospitals in both Yerevan and the regions of Armenia, where the need for such items is very acute. The founders of Hope For The City first met with Dr. Ara Babloyan, Executive Director of "Arabkir" United Children's Charity Foundation in April of 2005. Dr. Babloyan did a needs assessment and compiled a list of much needed medical items. Hope For The City then quickly collected and shipped much

of the needed medical equipment and supplies, thus fulfilling a vital need of Armenia's major children's hospitals.

"Considering the dire need of our hospitals, this aid will certainly play a big role in the improvement of provided services in the health care sector; the received rehabilitation equipment is of vital importance as well," stated Dr. Babloyan. "We are very grateful to Hope For The City for this generous donation. We thank the United Armenian Fund and The Cafesjian Family Foundation for their support."

Dennis and Megan Doyle, founders of Hope For the City and Board Members of the Cafesjian Family Foundation, first visited Armenia in April of 2005. Since this initial visit, Hope For The City has shipped over one million dollars of aid from the United States to Armenia. Hope For The City, working closely with the Cafesjian Family Foundation, provides supplies and other medical-technical assistance to selected organizations in Armenia.

California Legislature Marks Armenian Independence Day

Continued from page 1

leadership in the fields of academia, medicine, business, agriculture, government, and the arts, and are proud patriotic practitioners of the American citizenship."

"We join with the Armenian community of California in extending our appreciation to the Senators and Assembly Members for establishing the Caucus and introducing this important legislation which honors the great strides Armenia has made over the past 15 years," said Board of Trustees Member and Western Office Chairman Richard Mushegain. "As a Californian, I am pleased that my state is the first to mark the anniversary of Armenia's independence."

In addition to Mushegain, the Assembly delegation included Deputy Consul General of the Republic of Armenia Harutyun Kojoyan, Assembly Western Office Director Lena Kaimian, Executive Director of the Armenian Council of America Peter Darakdjian, Vice Chair of the Armenian Council of America Hagop

Ajemian and Representative of the Armenian Rights Council Daniel Aydenian.

Since its independence from the Soviet Union in December 1991, Armenia has vigorously pursued free-market reforms within a democratic framework. The United States was among the first countries to recognize the fledgling democracy and over the years, the governments developed a strong partnership based on shared values and mutual goals.

In 1995, the Congressional Caucus on Armenian Issues was formed in the House of Representatives to provide a bipartisan forum for legislators to discuss how the United States can better assist the people of Armenia and Nagorno Karabakh. Co-Chaired by Representatives Frank Pallone, Jr. (D-NJ) and Joe Knollenberg (R-MI), the Caucus has, over the years, played a critical role on a wide range of issues, including assistance programs for Armenia and Karabakh, the ongoing Turkish and Azeri blockades, the Karabakh peace process and efforts to reaffirm the U.S. record on the Armenian Genocide.

Armenian Genocide Discussed In Several New Treatises on International Criminal Law

With the emergence of the new field of international criminal law, the World War I Armenian Genocide is gaining growing recognition by the legal scholars as a topic germane to that field. The historical origins of this field underscores the significance of the Armenian case. When on May 24, 1915 the Allies, i.e., Great Britain, Russia, and France, charged the Ottoman-Turkish authorities with centrally organized mass murder against the Armenians, they used the legal term "crimes against humanity" thereby ushering in international criminal law a new "general principle of law." That principle was embraced in the London Charter of August 1945 that formed the basis of Article 6c in the text of the ensuing Indictment at Nuremberg. In other words, the resolve to punish the wartime Turkish perpetrators as enunciated in the May 24, 1915 Allied formal and public declaration "constitutes a precedent for Article 6c of the Nuremberg Indictment." In the main volume published by the United Nations War Crimes Commission on The Development of the Laws of War (pp. 35, 45, 194, 196-97, especially p. 45), this fact is explicitly stated.

In the volume titled International Humanitarian Law: Origins, legal scholar R. John Pritchard discusses this Allied declaration of May 24, 1915 and its demise; he cites George Shirinian, Zoryan Institute's Executive Director for his Armenian Massacres of 1894-1897. A Bibliography (1999). In the same volume Patrick J. Flood, another legal scholar, declares: "Impunity for the Armenian massacres not only encouraged the Holocaust; it has also failed even after eight decades to achieve full reconciliation between Armenians and Turks." Another prominent legal scholar, William A. Schabas, in his massive Genocide in International Law, published by Cambridge University Press, 2000, on several pages discusses the Armenian Genocide relying on Prof. Dadrian's monograph on the National and International Law Aspects of the Armenian Genocide, published by Yale Journal of International Law. In a related discussion Prof. Schabas cites also Dadrian's "Typology of Genocide" published in International Review of Modern Sociology.

The most detailed legal analysis of the Armenian Genocide is produced by Alfred de Zayas, another prominent and Harvard trained expert on International Law. In his article on "The Twentieth Century's First Genocide: International Law, Impunity, The Right to Reparations and Ethnic Cleansing

Against the Armenians, 1915-16," de Zayas fully explores the legal underpinnings of the crime of Armenian Genocide and the impunity attending it. His essay is largely based on Dadrian's two legal monographs published by Yale Journal of International Law; the first one was cited above. The second deals with "The Historical and Legal Interconnections Between the Armenian Genocide and the Jewish Holocaust: From Impunity to Retributive Justice," published in 1998. Zayas repeatedly also refers to Dadrian's The History of the Armenian Genocide which is now in its 8th printing, and his "Documentation of the Armenian Genocide in Turkish Sources," as well as his "Ottoman Archives and the Denial of the Armenian Genocide."

Matching and even exceeding de Zayas in the matter of substantive exploration of the World War I Armenian Genocide is Prof. Bassiouni: one of the foremost experts on international criminal law. He is not only a pioneer in this field but the prime architect of the establishment of the new International Criminal Court and its Rome Statutes in 1998. In his newest (2nd and revised edition) Crimes Against Humanity in International Criminal Law, simultaneously published in The Hague, London and Boston, Bassiouni once more devotes ample space to cover the Armenian Genocide- as he has been doing for years in several of his articles that are published in a variety of law journals. Spread throughout this new text of his are references to the Armenians Genocide in which he repeats once more his thesis that the impunity accorded the perpetrators of the Armenian Genocide proved very costly to the Allies during World War II. As he did before in his other works, this prominent international criminal law expert throughout the pages of his new book repeatedly cites Dadrian to highlight the legal implications of the Armenian Genocide. As points of reference he uses Prof. Dadrian's History of the Armenian Genocide, but more particularly his Yale Journal law article on Genocide as a Problem of National and International Law covering the Armenian Genocide. In assessing the legal value of this monograph, Bassiouni on p. 63 writes:

"Of all the conflicting and contradictory literature on the subject, including many Turkish publications denying, justifying or explaining what happened, Dadrian's article is the most legally convincing and from other accounts, the closest to historical accuracy with such debated facts."

More High-Profile Killing Reported In Yerevan

Continued from page 1

Law-enforcement authorities have reported an almost 10 percent increase in the number of crimes committed during the first half of this year.

The beginning of the year saw an unprecedented series of armed robberies in Yerevan that left at least one policeman and a security guard who transported cash to a commercial bank dead. And in March, a businessman who owned a small pastry company

was gunned down in downtown Yerevan in broad daylight and under still uncertain circumstances.

The most high-profile of the shootings occurred on June 22 when gunmen chased and killed, also in broad daylight, Sedrak Zatikian, a wealthy young man whose late father was a leader of the influential Yerkrpah Union of Nagorno-Karabakh war veterans. A 37-year-old woman who lived and worked nearby was also killed in a hail of automatic gunfire unleashed by them.

Multi-Ethnic Matches Spurred Marrying A Foreigner In Armenia, Especially An African, Can Cause Raised Eyebrows

By Nune Hakhverdian

Armenia is a practically mono-ethnic state, with very few instances of mixed marriages, which makes those who do make inter-racial matches stand out all the more.

"I bring up my children in the spirit of Christianity and I tell them that all people are equal, regardless of the colour of their skin and their faith," said Anna, who lives in Yerevan with her Nigerian husband Michael and their two small sons Joseph and James.

The two dark-skinned boys do suffer racial abuse in their kindergarten or on public transport. "I just get furious when they call my children 'negroes'," she said.

"I don't feel comfortable in Yerevan," added Michael, who despite owning his own business, an Internet café, wants to take his family away from Armenia to a more multi-racial society.

Despite living in Armenia for nine years, Michael has not integrated well and speaks only a few phrases of Armenian.

Michael and Anna's was the first marriage officially registered between an African and an Armenian, more than ten years ago and it is still a very rare case in Armenia.

Ethnographer Hranush Kharatian, who heads the Armenian government's department on national minorities and religious issues, notes that Armenians comprise 97.8 per cent of the population and that they have little experience of interacting with other nationalities.

She also said that an ancient tradition of self-preservation and of fostering national identity in the face of adversity had served Armenia well but carried with it suspicion towards foreigners who wanted to marry ethnic Armenians, both in Armenia itself and in the worldwide diaspora.

Yet this attitude, she said, is prevalent in a society, which suffers from huge migration problems.

"I think foreigners in Armenia will definitely encounter problems," Kharatian went on. "Our state does not have an active immigration policy, there is no discussion of attracting new workers or stimulating population growth. We don't have gaps in our workforce, on the contrary we don't have enough jobs.

"A person who has an unusual appearance or whose skin is a different colour tries to lead the life of an ordinary citizen, but the extra attention he gets from society makes his life public property."

According to official statistics, in the 18 months between January 2005 and the end of June 2006, there were 864 marriages between Armenians and foreigners out of a total of 20,000 unions overall.

"I think any of our women who marry blacks are our enemies," said a

middle-aged man with higher education questioned by IWPR on the street in Yerevan. "Armenian blood should not be mix with the blood of blacks. If you marry a foreigner then he should at least be white."

His view was typical of many ordinary Armenians asked to comment on the issue.

Murtada came to Armenia from Sudan nine years ago as a tourist and married an Armenian named Naira. They live in Yerevan and Murtada, who trained as an economist, works as a driver.

"I'm not concerned by the extra attention that gets paid to us, but I worry about Murtada," his wife told IWPR. "He is a very sensitive person and he can be insulted by a sideways glance."

"I can't hide the colour of my husband's skin," she went on, expressing hope that their son Bashir, who speaks Armenian like a native will not suffer from the same problems as his father.

Mira, who is Korean, moved from Moscow to Armenia with her Armenian husband Ashot. She said that the two of them, both artists, had encountered few problems and had had more trouble in Georgia, where they also lived for several years.

Ashot acknowledged that it was easier for his wife, an Asian, to fit into Armenia than for an African to do so. But he said he was worried by the country's intolerance towards foreigners. "The more developed a country is the better it treats its foreigners. Poorly developed countries put obstacles in the way of foreigners," he said.

"We need time to live together so that Armenians get used to the idea that black-skinned people can adapt to our way of life, speak Armenian and live like Armenians," said Vladimir Mikaelian, a psychologist.

He argued that Armenian ignorance about foreigners stemmed from lack of historical experience rather than sheer prejudice. "We know the customs of Arabs, Turks and Persians," he said. "And we get our ideas about black people from the media and ascribe to them traits which we learn about second-hand."

Mikaelian also mentioned a good example of racial prejudice being overcome: the popular television performer Hrant Hovsepian, known as Blond, who has an Armenia mother and African father.

"If Armenia wants to develop then it ought to understand that, one way or another, foreigners will keep on coming here," said Elza Guchinova, who is herself an ethnic Kalmyk and is doing comparative research on the mono-ethnic societies of Armenia and Japan. "[Urban centres] all over the world are ethnically diverse and it's impossible to stop this process."

Nune Hakhverdian is a reporter for 168 Hours newspaper in Yerevan.

Lebanese Armenians Oppose

Continued from page 1

heading to Beirut." France is expected to lead the expanded UN force, but said it would not commit to sending soldiers without guarantees that Hizbullah will

disarm.

Gul, who met with his Lebanese counterpart Fawzi Salloukh, Speaker Nabih Berri, Siniora and MP Saad Hariri, said he had discussed Turkey's participation in the UN force.

Calouste Gulbenkian: Oil Tycoon's Gift To Portugal Leaves Lasting Legacy

By Daniel Silva

Portugal produces no oil yet for the past five decades oil wealth has played a key role in the development of the country, paying for library books, hospital equipment and thousands of scholarships.

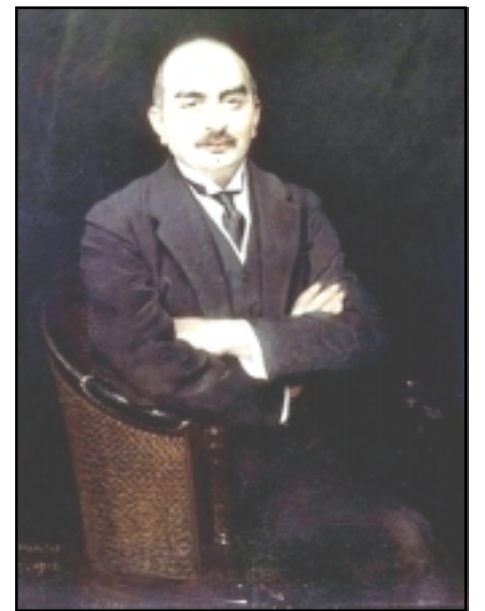
The Calouste Gulbenkian Foundation, named after a Turkish-born Armenian oil tycoon who left his fortune to the country, has given out two billion euros (2.5 billion US dollars) at current prices since it was set up in 1956, a year after his death.

Money provided by the foundation has also funded the nation's top symphony orchestra, several rehabilitation centres for the handicapped and exhibition halls as well as the restoration of historical sites.

"The truth is that this foundation is the most extraordinary lucky break in the history of this country," sociologist Antonio Barreto said last month at a ceremony marking the 50-year anniversary of the approval of the foundation's statutes.

Barreto is writing a book on the impact that the foundation's vast resources have had on Portugal, one of western Europe's poorest nations.

Gulbenkian, who made his fortune in the Middle East, lived at a Lisbon hotel during the last 13 years of his life after moving in 1942 to Portugal, at the age of 73, by car with his wife, from Nazi Germany's occupied

Calouste Gulbenkian

pany Partex, which has interests in Abu Dhabi, Algeria, Angola, Brazil, Kazakhstan and Oman. It produces some 13.5 million barrels of oil per year.

The foundation has an annual budget for its charitable activities equal to four percent of its overall assets, which this year amounted to 113 million euros, more than the budget of some government ministries.

Roughly 80 percent of the money is spent in Portugal with much of the rest earmarked for projects in the country's former colonies in Africa.

Gulbenkian's art collection, which includes Egyptian sculptures, Chinese Qing vases and scores of gold and

Children gathering around a mobile library run by Calouste Gulbenkian Foundation in Portugal

France.

Three years before his death he drew up a will allotting the bulk of his fortune, as well as his vast art collection, to Portugal to be used to set up a charitable foundation to thank the country for providing him with a refuge from the ravages of World War II.

The will specified that the foundation must be based in Lisbon, exist in perpetuity and focus on the fields of arts, charity, education and science.

Under the care of its executors the foundation's assets have risen to just over three billion euros, equal to two percent of Portugal's gross domestic product, from the equivalent of 14 million euros when it was founded in 1956.

It is Europe's sixth-biggest charitable foundation by assets.

Among its holdings is oil com-

silver Greco-Roman coins, is on display at a Lisbon museum set in a park that shares his name which has become one of the nation's top tourist attractions since it threw open its doors in 1969.

"I think we'll never be able to thank him sufficiently for his generosity," the president of the foundation, Rui Vilar, said in an interview published in July in literary magazine JL.

One of the first ventures which the foundation bankrolled was the creation of a network of traveling libraries which operated out of a fleet of buses, lending books to readers in the most remote parts of the country.

Five years after the foundation was set up it operated 61 "library buses" alongside 156 permanent libraries at a

Continued on page 4

Dr. Levon Chookaszian Named as Sixth Henry S. Khanzadian Kazan Visiting Professor At Fresno State For Fall 2006

FRESNO--Dr. Levon Chookaszian, UNESCO chair of the Department of Art History at Yerevan State University, has been appointed the sixth Henry S. Khanzadian Kazan Visiting Professor in Armenian Studies at Fresno State for the Fall 2006 semester.

Dr. Chookaszian will be teaching a three-unit course, Armenian Studies 120T, "Armenian Massacres and Genocide Reflected in Armenian Art of the 20th Century," which will be offered on Tuesday and Thursday afternoons from 2:00-3:150 PM. The Fall 2006 semester begins August 28 and Dr. Chookaszian's course begins on Tuesday, August 29. The course will be fully illustrated with slides.

The Armenian Massacres of 1895-96 and of 1905-1907 stimulated the appearance of topics related to those events in the works of Armenian painters. The first artist who represented the acts of violence and ethnic cleaning was Haroutyune Shamshinian (1856-1914). Later on numerous Armenian artworks were produced by different artists depicting those horrible pages of Armenian modern history.

During the Armenian Genocide of 1915-1923, certain painters became the eyewitnesses of the deportation of the Armenian people from their native lands and portrayed those homeless people, sometimes even endangering their own lives.

The mass tragedies of those years created the generations of orphan painters who grow up in orphanages in foreign countries and produced artworks full of sadness and nostalgia, until the end of their lives. The horrors that they experienced, in certain cases, were incorporated in symbolic or surrealistic ways.

The course will cover artists working in the Armenian Diaspora, as well as during the era of the Soviet Union. The repatriation of Armenians from the Middle East and Europe to Armenia during the 1940s and 1950s helped to advance the education of art in Armenia and brought a breath of fresh air in the whole culture.

The appointment of Dr. Chookaszian as Kazan Visiting Professor, follows that of Dr. Richard Hovannisian (Fall 2000), Dr. Robert Hewsen (Fall 2001), Dr. Barbara Merguerian (Fall 2002), Dr. Ara Sanjian (Fall 2003), and Dr. James Reid, Spring 2006.

Dr. Chookaszian did his undergraduate work in Armenian language and literature and his graduate work in Armenian art at Yerevan State University. He furthered his graduate studies at Moscow State University with special emphasis on Byzantine art and European art

Dr. Levon Chookaszian

of the Middle Ages. His first doctoral degree in art history was defended at the Art Institute of the Georgian Academy of Sciences, Tbilisi (1981), while he received his second doctorate in the field from the Institute of Art of the Ministry of Culture of Russia, Moscow (2001).

Dr. Chookaszian is an expert on Armenian illuminated manuscripts of the Middle Ages and has recently finished a monograph on the 13th century Armenian painter, Toros Roslin, the most outstanding painter of medieval Armenia. He has also published a monograph on Grigor the Miniaturist. For many years Dr. Chookaszian has been a Senior Fellow and Professor of Armenian Art at the Center for Armenian Studies at Yerevan State University, and a member of the National Committee of UNESCO in Armenia.

Dr. Chookaszian is the author of more than 200 articles and reviews for scholarly journals and newspapers as well as numerous entries for encyclopedias. He is also the recipient of several prestigious grants that have helped him pursue his research in Armenian art history.

Dr. Chookaszian has participated in many international congresses and symposia on the topic of Armenian, Georgian, Russian, Persian, and Byzantine Art. He is fluent in Armenian, Russian, English, French, and German. He and his brother Garegin are the initiators of an Armenian Art Database.

Community members are invited to enroll in the three-unit course by calling the Armenian Studies Program office. They may also attend the first day of class to enroll. There is a \$50 fee to enroll.

For more information on the course please contact the Armenian Studies Program at 559-278-2669.

ARPA International Film Festival Honors Dr. J. Michael Hagopian

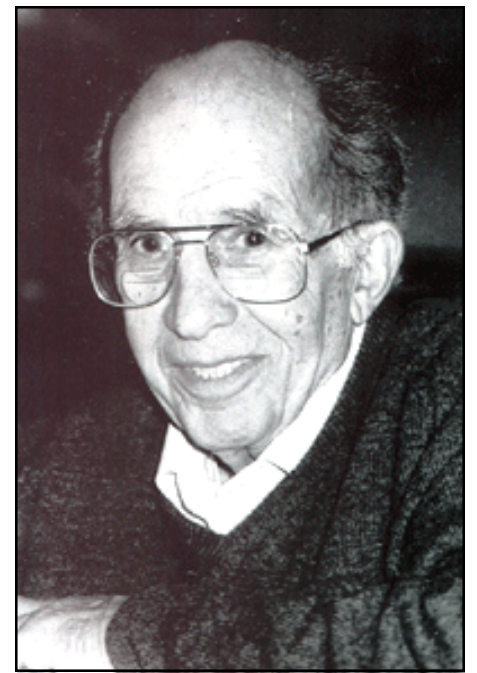
LOS ANGELES -- The 2006 Arpa International Film Festival will hold its 9th annual film festival on Thursday, October 26 at the Egyptian Theater in Hollywood, California. Screenings will run all day and throughout the evening.

The Arpa Awards Banquet will be held on Friday, October 27. This year, Arpa honors 92 year-old documentary filmmaker Dr. J. Michael Hagopian with the Armin T. Wegner Award for lifetime achievement in film.

The Arpa International Film Festival presents Armenian cinema and international films which explore diaspora, war, exile, genocide, multi-culturalism and dual-identity. AFFMA founder Sylvia Minassian says, "Arpa celebrates artistic vision and cultural diversity in cinema while illuminating the Armenian experience. We're so pleased that people in both the US and abroad are becoming aware of the opportunities Arpa gives filmmakers to share our unique history through film."

While Armenians live all over the globe, the largest population of Armenians outside of Armenia is in Southern California. "Los Angeles is a city of unlimited cultural power and Armenians contribute to that richness immensely," Minassian says. With that in mind, Arpa honors those filmmakers who address the common circumstances of diasporan people, redefining what Los Angeles stands for as a global city, through the presentation of Armenian and international cinema.

Festival director, Alex Kalognomos, says of this year's Armin T. Wegner recipient: "Dr. Hagopian is internationally revered as a major influence in the world of documentary filmmaking. For over 50 years, he's been presenting meticulously researched and cross-referenced films about the Armenian Genocide and presenting them to the world in the face of

Dr. J. Michael Hagopian

Turkey's continued denial. He founded the Armenian Film Foundation and has interviewed over 400 Genocide survivors. In his 90s, he's still going strong. He's a great artist, a great humanitarian, and an inspiring man."

This year, Arpa is proud to present 25 feature, documentary, short and animated films from Armenia, Greece, Iran, Iraq, Israel, Jamaica, Lebanon, Netherlands, South Africa, Turkey, United Kingdom, and the United States. The festival includes works by J. Michael Hagopian, Gary Null, Apo Torosyan, Eddie DeLeon, Peter Musurlian, Arbi Ohanian, Vartan Latyre, John Putch, Armand Ghazarian, Shant Hamassian, Dorothee Forma, Hovik Thomasian, and Manja Wilkinson. For a complete schedule of films, please visit www.AFFMA.org

For sponsorships and ad book opportunities or to reserve tickets for the Arpa Gala and Awards Banquet honoring Dr. J. Michael Hagopian, please call (323) 663-1882 or e-mail to: affma_filmfestival@yahoo.com

Calouste Gulbenkian: Oil Tycoon's Gift To Portugal Leaves Lasting Legacy

Continued from page 3

time when Portugal was ruled by a repressive right-wing dictatorship which vastly neglected social spending.

"Few actions touched the interior of Portugal during the second half of the twentieth century as deeply as this one," Portuguese President Anibal Cavaco Silva said at the celebrations marking the foundation's 50-year anniversary.

Speaking before an audience which included all of Portugal's living former presidents, Cavaco Silva also recalled how a Gulbenkian scholarship allowed him to do a PhD in economics in England.

Since its establishment the foundation has given out more than 65,000

scholarships.

Before Portugal, a nation of just over 10 million people, joined the European Community, the precursor to the European Union in 1986, the foundation was the nation's main source of scholarships, especially for studies abroad.

Born in 1869 to a family of well-to-do Armenian merchants in Scutari, now part of Istanbul, Gulbenkian became a British citizen after studying petroleum engineering in London and was one of the first to open the Middle East to the oil trade.

He held five percent of the Iraq Petroleum Company (IPC), a cartel of western oil companies that sought to carve up the energy resources of Iraq and other Middle East nations during the first half of the twentieth century.

Armenians Urged To Guard Against Heat

Continued from page 1

water a day. Armenians were also urged to cover their heads and wear cotton clothes when going out.

The summer heatwave is not confined to Armenia and the region. Many parts of Europe and the United States have

also been suffering from an extremely hot weather and have reported scores of casualties. In France alone, the heat has already claimed more than 100 lives.

The Armenian authorities have not reported any fatalities yet. Still, health officials said the number of ambulance calls has soared in recent days.

UCLA AEF Armenian History Chair Announcements

1. The International Conference on the Armenian Communities of the Indian Ocean and Southeast Asia has been rescheduled for March 17-18, 2007 because of a significant conflict of events in Los Angeles in October. Further information will be circulated at the beginning of 2007.

2. Publication series "Historic Armenian Cities and Provinces," No. 6: Armenian Diarbekir/Tigranakert and Edessa/Urfa has been released by Mazda Publishers. Copies are available from the publisher or may be obtained from the AEF Chair at UCLA by sending an e-mail to Richard Hovannisian at Hovannis@history.ucla.edu

3. The first volume of RG Hovannisian's THE REPUBLIC OF ARMENIA is now available in Armenian translation (reformed "Soviet" orthography) and may be obtained from the Abril or Sardarabad bookstore in Glendale, California.

ԱՅԺՄԵԼԿԱՆ ՆԻԹԵՐ

ՄՈԼՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԲՈՆԱՏԻՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՎԱՐԴԱՆ Ա.Ի. ՔԶՆՅ. ՏԻԻԼԿԵՐԵԱՆ

Այս ահագրեցիկ ու տարտամ ժամանակներուն՝ սակաւաթիւ մարդիկ կը հաւատան եւ իրենց մտքին մէջ տեղ կուտան քրիստոնէական գաղափարներուն:

Անոնց կը թուի, թէ քրիստոնէութիւնը մեքենական ու անպէտ գործիք մըն է, որ պէտք է գործածութենէ դադրի ու նետուի գոյգ կօշիկներու պէս, որ կը սեղմեն ու չեն մտներ ոտքերուն մէջ:

Կ'ըսեն: Պայքարը մարդկային բնագոյններուն դէմ կը հակասէ քրիստոնէական ըմբռնումներուն եւ ոգիին եւ կը պարզէ հին աշխարհի նախապաշարումներու պատկերը:

Ներկայ ժամանակը հանդուրժողական չէ, բոլորովին տարբեր են սովորութիւնները եւ պահանջները, որոնք հինէն եկած ամէն արժէք ու ժառանգութիւն ժամանակավրէպ կը հռչակուին ու կը հեռացնեն մարդը ճշմարտութենէն:

Ամէն դարաշրջանի բնագրական բերումները, զգայրանքներու յայրատ խոյանքները յագեցում կը պահանջեն:

Այսօր, ինչ որ նախընտրելի ու հեշտալի կը թուի փոփոխասիրութեան սիրահարներուն, մակերեսի վրայ կը բերուի եւ ճառագայթում կը տրուի, փոյթ չեն ըներ, եթէ թիթեղի փայլ ունենայ:

Կ'ըսեն: Ի՞նչ է մեղքը, ի՞նչ է ամօթը, որ կ'ուզեն իշխել մարդուն կամքին վրայ եւ բարոյապէս շղթայել իր ազատութիւնը:

Կը պնդեն: Մարմինն ալ ունի

իր աննահանջ ցանկութիւնները, որոնք պէտք է ժխտուին եւ լաւ է ձգուին իրենց բնական խոյանքներուն: Ինչ որ կայ մարմնոյն մէջ ցանկալի պէտք է դուրս գայ եւ համատարած արտայայտութիւն գտնէ:

Այսպէս՝ ծածկուած ու թաքնուած հին մեղքերը մակերեսի վրայ կը բացայայտուին եւ ազատօրէն կը շրջագային ընկերային բարքերուն մէջ, որպէս յառաջդիմութիւն:

Դուրս կ'ելլեն իրենց միջին թաքտոցներէն եւ նոր անուններով, նոր գնահատումներով մուտք կը գործեն կեանքէն ներս հեշտալի ըմբռնումներով:

Բարոյական սկզբունքներու խաթարման դէմ այս յեղափոխութեան արդիւնքները, առաւել կը շարացնեն ու կը բարբարոսացնեն բանաւոր մարդը:

Ամօթալի մերկութիւնները եւ սիրային ու սեռային լրբութիւնները փողոցներու, պարտէզներու եւ հրապարակներու վրայ գայթակղեցուցիչ ցուցադրութիւններ են, որոնք դարձած են սովորական պատկերացումներ, ոմանց կողմէ կը կշտամբուին եւ շատերու կողմէ կը ծափահարուին:

Ամենամեծ դժբախտութիւնը այն է, որ ծնողները անտարբեր են եւ ժամանակ չունին իրենց սիրոյ ծնունդները դուրս բերել այս քառասյին ծուղակներէն:

Ալեւորութեան մէջ յամեցող աւանդապաշտ մարդիկ՝ անցեալի կաղապարներուն մէջ սեղմուած՝ ամօթ կը զգան եւ անկարող կը

թուին պայքարելու վտանգին դէմ, չունին հին օրերու բարեպաշտութիւնը եւ նախանձախնդրութիւնը, որ չարիքին հակադրեն:

Ի՞նչ խղճով կրնանք նահանջել այս անմարդկային պարտադրութիւններուն դիմաց: Ո՞ր աստիճան վիհային պէտք է ըլլայ մեր բարոյական անկումը, որ հաշտուինք ժամանակակից լրբութիւններուն հետ:

Միայն մէկ յոյս ու մէկ միջոց գոյութիւն ունի: Պէտք է դարձեալ գահակալէ մեր հոգիներուն մէջ քրիստոնէական բարոյականը, որ յաւիտենական արժէք ունի, որ կ'իշխէր ու կ'իշխէ միշտ այսօր ալ: Ան միայն կրնայ թումբ կանգնիլ չարին գրոհական խոյանքներուն դէմ: Մենք քիչերս՝ պարտաւորուած չենք մեղասկցիլ մեծամասնութեան հետ եւ ծափահարել փողոցային տգեղութիւնները:

Մեր նորափետուր գաւակները պարտաւոր չեն հանդիսատես ըլլալ այսպիսի լպիրշ պատկերներու: Պէտք է միշտ գոյութիւն ունենայ բարոյական գերագոյն օրէնք մը եւ հակակշռէ հասարակութեան կեանքը:

Պէտք է շատ յստակ բարացուցուի քիչ մը ամօթ ու ամօթխածութիւն, որ մեր նախնեաց բարքերուն մէջ ի պատուի էր:

Հարցումներ կան, որ ամէն ըրպէս սիւններու պէս կը զգուին մեր մտքին մէջ ու կը մնան միշտ անպատասխան:

Մերօրեայ մարդը՝ ներքուստ անլոյծ ինդիւրներ ունի, որ ինդրական դարձուցած է կեանքը ու չի կրնար ազատագրել ինքզինք համագիշերային ու համացերեկային հնհուլքներու ճնշումէն:

Հարցումներու այս շղթան կանգ

ու կայան չունի, կ'երկարի իր կեանքի օրերուն մինչեւ իր վախճանը:

Ի՞նչպէս կրնայ մարդ խաղաղ ապրիլ ներկայ քառասյին շփոթութեան մէջ եւ ներդաշնակել իր սրտին բաբախումները, որ կ'անձկոտեն իր ամենօրեայ կեանքը, նոր հոգեբով եւ նոր ճնշումներով:

Կը հարցնէ մերթ, ո՞ւր կը քալէ աշխարհը մահուան սարսափազդու սպառազինումով, ինչպե՞ս մրցակցութիւններով: Ո՞ր կը դիմէ մարդկութիւնը իր յախուռն ելոյթներով եւ սպառնալիքներով: Ինչո՞ւ հզօրները չեն կ'ստեղծել չարին երկրէ երկիր ներխուժումները, որ աշխարհը շարժային փլուզումներու կ'ենթարկեն:

Վերջապէս, Ո՞վ պիտի կառուցանէ աւերակներու մէջ միացող քաղաքները, ո՞վ պիտի հագուեցնէ ու անուցանէ լաւհառաչ երեխաները եւ հացակարօտ ժողովուրդը: Այս ի՞նչ անագորոյն վրիժառութիւն է թշնամի ժողովուրդի մը կողմէ, որ առեւանգուած իր երկու վիճակներուն համար անմեղ լիբանանը հիմնադրուած կը կործանէ:

Աններելի եղեռնագործութիւն մը, որ երկնային օրէնքները չեն կրնար անտեսել եւ անպատիժ թողուլ վրիժառուները:

Մարդ արարածը՝ կը տառապի երկրի չորս ծագերուն սարսափի զգացումէն ու Ամերիկայի աշխարհի հզօրագոյն պետութիւնը, կրնայ բուսական դաղար տալ արիւնահեղութեան, բայց իր շահերը չեն թոյլատրեր, որ հակառակ քայլ մը առնէ իր դաշնակցի կամքին:

Այս բոլոր անորակելի նախ-

Շաբ.ք էջ 17

Wahib's
MIDDLE EAST RESTAURANT
الشرق مطعم
MEDITERRANEAN LEBANESE FOOD

COME IN AND ENJOY OUR PATIO AND THE FINEST SHISA "HOOKAH"

CATERING FOR ALL OCCASION

FAMILY ENTERTAINMENT BANQUET HALL EVERY FRIDAY ~ & ~ SATURDAY NIGHT INTERNATIONAL ~ ARABIC CALL FOR RESERVATION

BELLY~DANCING

MOUHAMAD SALEM & HIS BAND ~ VARTAN / NAZO & AMIR

910~E.MAIN ST,ALHAMBRA,CA. TEL 626-281-1006 626-587-1048 FAX 626-281-3641

PHOTO / CONCEPT- J / D - 2006 ©TEL(626) 795-4493

ԳՐԱԿԱՆ

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆԻ ՓՈԽԱՐԵՆ

ՎԱՅԱՆ ԲԱՅԱՐԵԱՆԻ «ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒՈՂ ՄԵՂԵԴԻ», «ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՍՓՅԻՒՈՔ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՕՐԱԳԻՐ», «ԱՔՍՈՐԵԱԼԻ ԳՈՂԳՈԹԱՆ»

ԳԵՈՐԳ ԵՍԶԸՃԵԱՆ

Հեղինակ՝ Վահան Բահարեան.
«ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒՈՂ ՄԵՂԵԴԻ»,
«ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՍՓՅԻՒՈՔ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎ ԵՒ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՕՐԱԳԻՐ»,
»ԱՔՍՈՐԵԱԼԻ ԳՈՂԳՈԹԱՆ«
(Զանգակ-97 հրատարակչություն,
Երևան, 2001):

**ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒՈՂ ՄԵՂԵԴԻ
440 էջ**

Հետաքրքիր խորագիր է ընտրել հեղինակը իր հրապարակախոսական յօդուածների այս ժողովածուի համար: Խորագրի ընդամենը երկու բառերից իւրաքանչիւրը արտայայտում է հատորի բովանդակութիւնը.

ա. «Շարունակուող», այսինքն՝ հեղինակը հաւատում է, որ շարունակելու է հանդէս գալ նոր հրապարակումներով և ոչ թէ սա «կարպի երգն» է, ինչպէս շատ անգամ ենք հանդիպում:

բ. «Մեղեդի», մեղեդին նուրբ երաժշտութիւն է, երաժշտութեան ամէնից ներդաշնակ տեսակներից մէկը: Բահարեանի յօդուածներն էլ, թէև տարբեր հարցերի մասին են, բայց ունեն ներքին մի այնպիսի կապ, որն ապահովում է նրանց ներդաշնակութիւնը՝ յօդուածների յաջորդականութեանը տալով մեղեդու զգացողութիւն:

Հեղինակը հատորը նուիրել է մօր՝ Մարիամ Մուրադեան-Բահարեանի յիշատակին:

Հատորն ընդգրկում է Վահան Բահարեանի՝ վերջին երկու տասնամեակում հրապարակախոսական շուրջ 75 յօդուած: Դրանք լոյս են տեսել Լոս Անճելոսի հայկական մամուլում, հիմնականում «Նոր Հայաստան», աւելի քիչ՝ «Նոր Կեանք» թերթերում: Յօդուածները հեղինակը դասակարգել է չորս բաժիններում, որոնց պայմանական խորագրերն են՝ «Իրադարձութիւններ, Արձագանքներ», «Դիմանկարներ», «Հանդիպումներ» և «Մշակույթ»: Համեմատաբար աւելի շատ յօդուածներ ունեն առաջին եւ չորրորդ բաժինները, համապատասխանաբար՝ 31 և 26:

Ինչպէս արձանագրուած է հատորի համառօտ բացատրականում, Վահան Բահարեանի այս յօդուածներում արտացոլում են «Հայաստանի անկախ պետութեան կայացման դժուարին գործընթացը, Սփիւռքի հայ մարդու կարոտախտը Հայրենիքի հանդէպ, Սփիւռքում հայապահպանման համար տարուող աշխատանքը, միասնութիւնը, մշակույթը և այլ հարցեր»: Հեղինակը սրտացաւ հայի զգացումներով է գրում Հայրենիք-սփիւռք ոսկէ կամրջի, արտագաղթի, սփիւռքահայութեան գոյատեւման պայքարի ու սփիւռքի անխուսափելի կորստեան մասին: Նրա համար թէ՛ հայրենաբնակ եւ թէ՛ սփիւռքի հայութեան համար կայ մէկ հայրենիք և մէկ խարիսխ՝ Հայաստանը: Հայրենիքներ այլուր փնտռելը հեղինակը ի գուր և անհիմաւ է գտնում, քանի որ անհիմն է դա: «Դիմանկար» շարքի 11 յօդուածներից երեքը նուիրուած են բանաստեղծ և ներհուն մտաւորական Նշան Շահենի յիշատակին. այդ շարքում յարգանքի տուրք է մատուցուել նաև ՌԱԿ-ի ղեկավար գործիչներ Մեթր Հրաչ-

եայ Սեդրակեանին և գրող, խմբագիր Անդրանիկ Անդրէասեանին: «Հանդիպումներ» շարքում ընթերցողի հետ հանդիպում են Պարոնուհի Քերոլայն Քոկսը, Սիլվա Կապուտիկեանը, բժիշկ և ասմունքող Կամօ Տէր Պետրոսեանը և ... Հայաստանի ազատ եւ անկախ մամուլը (հեղինակի վերջին գնահատականին անձնապէս համաձայն չեմ)¹: Մշակույթին նուիրուած բաժնում տեղ են գտել հեղինակի հրապարակումների մշակույթի և արուեստի տարբեր ոլորտների վերաբերող միջոցառումների մասին. թատրոն, երաժշտութիւն, պարարուեստ, գրքերի ներկայացում և այլն:

Հեղինակը հայկական մշակույթը համարում է հայկական ինքնուրուակ հզօր պաշտպանական զէնք՝ մանաւանդ հայրենիքից հեռու, հայկուլ օտար ամերիկայում:

Իր հրապարակախոսութիւնում Վահան Բահարեանը նախընտրում է հանդարտ գրելաձև, սակայն իր ընդդիմախօսների՝ բարոյակախութեան նորմերից դուրս գալու դէպքում դառնում է խիստ ու անզիջում: Բահարեանը խստօրէն քննադատում է բոլոր նրանց, մանաւանդ մտաւորական կոչուող այն մարդկանց, որոնք հայութիւնը տարաբաժանում են ըստ դաւանանքի, կուսակցական պատկանելութեան, ծննդավայր երկրի, խօսուածքի և նոյնիսկ՝ ըստ ուղղափառութեան. նրա համար առաջնային ու որոշիչը նուիրուածութիւնն է Ազգին ու Հայրենիքին: Այսուհանդերձ, հակառակ գրեթէ համատարած բացասական և յուսահատական հայկական այսօրուայ հրապարակախօսութեան, Վահան Բահարեանի հրապարակախօսութիւնը լաւատեսական է, յուսադրող, լի հաւատքով: Ըստ հեղինակի՝ «Եթէ անկոտորում կամքով նեցուկ կանգնենք մեր անկախ պետականութեանը, ապա կը գայ այն երջանիկ օրը, երբ կը հնչի տունդարձի կոչնակը, եւ Սփիւռքի մեր բախտաւոր սերունդը իր գոյութիւնը կը շարունակի Բնօրրանում՝ Հայրենի երկնքի տակ» (էջ 6):

**ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՍՓՅԻՒՈՔ
ՀԱՄԱԺՈՂՈՎ ԵՒ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՕՐԱԳԻՐ
124 էջ**

2002թ. նախատեսուած է հրատարակել Հայաստան-սփիւռք երկրորդ համաժողովը: Հետևաբար, ներկայացուող գրքուկի հրատարակումը հետաքրքրութիւն է առաջացնում, մանաւանդ որ 1999թ. Սեպտեմբերին կայացած առաջին համաժողովի հարցերից և ոչ մէկի լուծման ուղղութեամբ առ այսօր գործնական քայլեր չեն առնուել:

Ինչպէս յուշում է հրատարակութեան վերնագիրը, շարադրուել են 1999թ. Սեպտեմբերին հեղինակի ՀՀ-ԼՂՀ այցելութեան և առաջին համաժողովի տպաւորութիւնները:

Հեղինակը՝ Վահան Բահարեանը, ծնուել է 1934թ., Ալեքսանդրեանի Սանճակի Աթրք գիւղում: 1946թ. հայրենադարձուել է Խորհրդային Հայաստան, ստացել բարձրագոյն կրթութիւն և 20 տարի աշխատել որպէս ինժեներ-մեխանիկ: 1978թ. արտագաղթել է Լոս Անճելոս, ուր երկար տարիներ զբաղուել է հասարակական գործունէութեամբ, դեկավարել է Պէյլանի հայրենակցական միութիւնը, ինչպէս և եղել է Հայրենակցական միութիւնների միացեալ մարմնի փոխ-ատենապետ:

Հեղինակի կենսագրութիւնից յստակ է դառնում, որ նա բաւականին լաւատեղեակ է թէ՛ հայրենական և թէ՛ սփիւռքեան կեանքի շատ առանձնատկութիւններին, որով առաւել հետաքրքրական և օբյեկտիւ են դարձնում նրա դիտարկումներն ու վերլուծութիւնները:

Գիրքը գրուած է անկեղծ հայրենասէրի գրիչով: Նրա հայրենասիրութիւնը և հայրենիքում տիրող բացասական երևոյթների նրա քննադատութիւնը երբեմն դուրս են գալիս գուտ գիտակցական ոլորտից և յուզական, զգացմունքային երանգներ են ձեռք բերում: Այսուհանդերձ, նրա արտայայտութիւններում բացակայում է խրատական-քարոզչական տարրը, որը յաճախ հանդիպում է Հայաստանի մասին գրող սփիւռքահայերի մօտ:

Հայրենիք-սփիւռք յարաբերութիւնների վրայ բացասաբար ազդող գործօններից հեղինակը առանձնացրել է ուղղափառութեան միասնականացման հարցը: Բահարեանը դա համարում է համագոյն խնդիր, որի լուծման համար առաջարկում է հիմնել Հայաստանի և սփիւռքի մասնագէտ լեզուաբաններից մի յանձնախումբ (էջ 60): Հեղինակը, ինքը արտագաղթած հայ, սեփական մաշկի վրայ է գրում արտագաղթի ազդակործան հետեւանքները: Նա դատապարտում է արտագաղթը իսթանող ՀՀ-ում ԱՄՆ-ի դեսպանատան գործունէութիւնը և ՀՀ կառավարութիւնից պահանջում ձեռք առնել «կտրական միջոցներ ... արգելելու ԱՄՆ-ի դեսպանատան միջոցով կատարուող (այսպէս կոչուած «Գրին քարտի», -Գ.Յ) վիճակահանութիւնը Հայաստանում» (էջ 70):

Նա դատապարտում է նաև արուեստագէտների կամ այլ դիմակների տակ կատարուող արտագաղթը, որի համար հսկայական գումարներ կաշառք են տրուում (էջ 10): Ներկայ լինելով 1999թ. Սեպտեմբերի 21-ի զօրահանդէսին, հեղինակը հպարտութեան պահեր է ապրում: Յաջորդ երեք օրերին նա մասնակցում է Հայաստան-սփիւռք առաջին խորհրդաժողովին, որը «մի տեսակ» «Հայկական ՄԱԿ» էր», քանի որ մասնակցում էին ներկայացուցիչներ աշխարհի համաբնայ բոլոր պետութիւնների հայկական գաղթօճախներից (էջ 32): Նա թուարկում է խորհրդաժողովում արծարծուած հարցերը (էջ 33), դրա գումարման հիմնական պատճառը յայտարարելով արտագաղթի կասեցման ելքի որոնումը (էջ 38): Խորհրդաժողովի ընթացքի մասին գրելուց յետոյ, հեղինակը նշում է վեց հիմնական թերութիւններ, «յոյս ունենալով, որ յաջորդ խորհրդաժողովին վերացուած կը լինեն դրանք»: Այդ թերութիւններն են՝

1. Նոյն համայնքի տարբեր անդամների ելոյթները, փոխան համայնքի ընդհանրական ելոյթի՝ ներհամայնքային ելոյթ-քննարկումների արդիւնքում,
2. Պատգամաւորների գրանցման ժամանակ հերթերն ու խառնաշփոթը,
3. Կէսօրուայ ճաշի ոչ ճիշտ լուծումը,
4. Խորհրդաժողովի իւրաքանչիւր օրուայ 12 ժամ նիստերի ընթացքում հանգստանալու անհնարինութիւնը,

5. Զուգարանների անմխիթար վիճակը,

6. Տեղեկատուական ծառայութիւնների ոլորտում թերութիւնները (էջ 54-55): Բահարեանը լայն մէջբերումներ է կատարում խորհրդաժողովի աւարտին ընդունուած «Յայտարարութիւնից» և «Հռչակագրից», նորից անդրադառնում ուղղափառութեան հարցին: Նա դատապարտում է հայրենիքում բարձրագոյն կրթութիւն ստացած շատ սփիւռքահայերի այսօրուայ ապերախութիւնը՝ «նրանցից քչերն են յիշում, որ իրենց այսօրուայ դիրքով պարտական են Հայրենիքին, պարտաւոր են իրենց լուծման ներդնել նրա տնտեսական զարգացման գործընթացին», քանի որ կայ մէկ կարևոր իրողութիւն՝ «Հայաստանը բոլորի Հայրենիքն է» (էջ 62):

Վահան Բահարեանը ապա գրում է դէպի Շուշի և Ստեփանակերտ իր ուղևորութեան մասին՝ խորհրդաժողովի մի խումբ պատգամաւորների հետ: Ղարաբաղեան շարժման հայանպաստ արդիւնքներից Բահարեանը յիշատակում է Հայաստանի մաքրումը ատրպէճանցիներից, որոնք խորհրդային ժամանակաշրջանում խաղաղօրէն նուաճում էին հայկական բնակավայրերն ու տարածքները (էջ 66), մի իրողութիւն, որը չգիտես ինչու, այսօր արդէն մոռացել ենք կամ, ամաչելով «վայրենի» երևալուց, փորձում ենք մոռացութեան տալ, փոխանակ անգամ ևս հաստատելու, որ հայը բնական իրաւունք ունի Հայրենիքի ցանկացած տարածքին վերատիրանալու և այն վերահայացնելու՝ անկախ այդ տարածքի օտարացման ժամանակահատուածի տևողութիւնից:

Հեղինակը շարադրում է իր հայաստանեան միւս այցելութիւններից ստացած տպավորութիւնները (Հայաստանի Ամերիկեան համալսարան, Գիւմրի, «Հաւուրտ Գարակէօգեան» բժշկական կենտրոն և մասնաճիւղեր, Ե.Չարենցի անուան Գրականութեան եւ արուեստի թանգարան): Ներկայ է լինում ՀԱՀ-ի աւարտական հանդէսին, ԳԱԹ-ում լիբանանահայ Լևոն Թաշճեանի՝ Արևմտահայաստանի ու Կիլիկիայի լուսանկարների ցուցահանդէսին, գրահրատարակութեան մեկենաս Յարութիւն Սիմոնեանի մեծարման հանդիսութեանը, և այլն: Վահան Բահարեանը անհիմն է համարում Լոս Անճելոսի «որոշ մտաւորականների անհանգստութիւնը այն մասին, թէ ՀԱՀ ազդեցութիւն կ'ունենայ հայ երիտասարդ սերունդի վրայ՝ ամերիկականացնելով նրան», քանի որ, ըստ նրա, «հայը Հայաստանում երբեք ուրիշ ազգ չի կարող դառնալ» (էջ 98): Նման այլասերման վտանգ, իրօք, Հայաստանում կայ այսօր, որի պատճառը ՀԱՀ չէ, այլ՝ համաշխարհայնացում (գլոբալացում) կոչուող հրէշը, որն այսօր հոմանիշ է ամերիկանացման, այսինքն՝ հայի այլասերմանը նոյնիսկ իր հայրենիքում:

«Երևանեան խճանկար-կեանքը ինչպէս որ կայ» վերնագրով վերջաբանում Վահան Բահարեանը գրում է Հայաստանում տարածուած ու «զարգացման» միտում ունեցող կաշառակերութեան, դպրոցների և հիւանդանոցների անմխիթար վիճակի ու նման բացասական երևոյթների մասին: Դրանք խորը արմատներ են ցցել նոյնիսկ «Զուարթնոց» օդանաւա-

ՅՈՒՇԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

**ԴԵՊԻ ԿԱՐՕՏԻ ՃԱՄԲԱՆԵՐ...
ԴԵՊԻ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԴԱՇՏ**

ՊՕՂՈՍԱԳԻՍԵԱՆ

Էջմիածնի քաղաքի թաղերի պատուհան փողոցներից ինքնաշարժը ընթացք է վերցնում դէպի Արարատեան դաշտի երեսը համբուրող խճուղին: Արարատեան դաշտ, վաղորդայն առաւօտ է, արեգակը դեռ չէր ժամանել իր վարսերով շոյելու կանաչ հանքերը, իր ատրուշանից քաղած կրակը, հեթանոս աստուած Միհրի ակների լոյսը ցողէր արտերին ու այգիներին: Անրջային մութնուլոյս է իջել դաշտին, Արարատի սպիտակ թագի ձիւնեղէն լոյսն է այն: Արարատ, այն Քրիստոսի նման գամուել է հայոց հոգիներում, այն իր յաւերժութեան տիեզերական ոգին է ցանկ աչտեղ, այն սիրտն է հայոց, այն իրենց լինելիութեան փափախող ոգին է, այն ծննդավայրն է համայն մարդկութեան, երկնային ասեղ ջրերից գրկել էր Նոյի Տապանը, այն պահել վերեւ, որ չմեռներ կեանքը:

Ինքնաշարժը հանգիստ սահում է, ձիւնոտ լոյսն է դաշտի վրայ իջած մշուշը գրկել, այն դարձել է հեքիաթային սքանչանքի հրաշալիք, բաց պատուհանից դէմքս մշուշի մէջ է Արարատն եմ գրկում, ձեռքս դուրս պարզած ուզում եմ ձիւն քաղել, ըմպել ձիւնը որ կարօտած Արմենական հոգուս կրակը պաղի: Արտոյաններն են օդում, թեւիկները թափահարելով կանգնում են օդում, մշուշ են ըմպում, իջնում խոտերին՝ առաւօտեան եղեմի ծովակներում դէմքերը ցողելու, խոտերից կախուած մարգարիտացած ջրէ հատիկներ ըմպելու: Երգում են Արարատեան դաշտի առաւօտի արեւազայր աւետելու, այդ միայն երգ է արդեօք, երբ պիտի մարդիկ կարողանան ըմբռնել արտոյանների, սոխակների, ծիծառների, արագիւնների երգերի սիրոյ դիւթանքի խորհուրդի կանչերը:

Վայրի աղանիները դաշտի վրայ սիրոյ ճախրանքի տօնահանդէս են հրավառում, նրանց նախնիներն էին, որ ձիւթնի ճիւղ էին բերել Նոյին, երբ Աստուած ծիծառն էր կապել երկրի մէջքին, որպէս մարդու հետ խաղաղութեան ու հաշտութեան դրօշ: Աղանիներին էի սեւեռել հայեացքս, կարծես գրկախառնում էին օդում, հպում իրար, փարում իրարու, սիրոյ հրաշալիք չէ արդեօք այն եւ ինչքան դիւթանք կայ նրանց թռիչքում: Երեւի ոչ մի թռչուն այնքան սիրոյ թռվչանք չուրի ինչքան աղանիին, հոգու աչքերով հիմա իրենց հետ եմ, երեւի Աստուած նրանց սրտերում էլ սէր է կաթել: Սպիտակ աղանիների են արձակում նորապսակների վրայ, որ նրանց անբիծ սէրը կաթի հարս ու փէսի սրտերին, աղանիներ են արձակում տաճարներից, որ Քրիստոսի խաղաղութեան հուրը ծորէն մարդկանց հոգիներին: Մարդիկ աղանի են ինամում, որ խօսեն նրանց հետ, որ նրանց թռիչքներից շանթած սէրը պայթի իրենց սրտերում, եւ տեսել էք արդեօք նրանց խաղի պարը, երբ օդում ճախրող աղանիին իրեն համար հարս է բերում տուն...:

Լոյս է սկսում կաթել երկնքից, արեւը լոյս է շատրուանում, արեւելքում լոյսի «հեղեղ»ի հրաբուխ է ժայթքում: Արեւը հայոց լեռներին բազմած իր արծաթալոյս վարսերն է փռում դաշտի

վրայ: Ինքնաշարժը կանգնում է, դուրս եմ գալիս, թեւերս տարածած գրկում արեւի լոյսի վարսերը, աղօթում արեւի լոյսին, որ իմ արիական նախնիների հեթանոսական հուրը կաթի սրտիս: Արեւազալ է, որի փառաբանման համար, հեթանոս հայերը բազում երգեր են նուիրել: ՆՈՐ հաւատքի հայերը իրենց տաճարներում շարունակել են արեւազալը երգել: Հայոց տիեզերական վարդապետ Ներսէս Շնորհալին Արեւազալին է նուիրել չորս երգեր՝ «Յարեւելից Մինչ Ի Մուտս», «Ճգնաւորք Աստուծոյ», «Լոյս Արարարիչ Լուսոյ», «Ճանապարհ Ես Ճմարտութեան», որ արեւազալը իր լոյս արգարութիւնը ցօղի հայոց աշխարհին: Մելգոնեան կրթական հաստատութիւն, որտեղի ձեռնարկում հարիւր չիտուն տղաներ միաբերան առաւօտեան լոյսի գարթօնքը, արեւազալն էինք երգում, որ մեր նախնիների հոգիներին լոյս իջնէր՝

Առաւօտ Լուսոյ,
Արեգակն արդար,
Առ ի լոյս ծագեալ:
Բղիսումն ի հօրէ,
Բղիսեալ ի հոգևոյս

Արեւը բարձրանում է, լոյս ցօղում Արարատեան դաշտի առաւօտին: Հոգիս առաւօտեան լոյսով ողողում ցնծում է, հոգիս հայոց լոյսով է յորդում, այս առաւօտ հոգիս կարօտի լոյսով է պոթելու: Արեւ, լուստս Արմէն հեթանոսները արբեցած նրա պաշտամունքից, նրան Միհր աստուծոյ պաշտամունք էին նուիրել, մեհեան պատել, որ նրա արեւազալը փառաբանէին: Եւ ով գարմանք, երկու ամպեր են բարձրանում երկնակամար, հպելով իրար գահ են արարում: Մօտենալով արեւին, այն իրենց գահին են բազմեցնում ու վերամբարձ պարզած ճախրում կապույտ երկնքով... որ բազմեցնեն ձիւնեղէն Արարատի գագաթին, որ Արարատը չմըսի, որ Արարատը ձիւնոտ լոյս սփռի:

Արարատեան դաշտ, Շիրակի դաշտի հետ շտեմարանն է հայոց փոքրացած երկրի: Այն Նայիրեան աշխարհի ամենաընդարձակ հարթավայրն է: Արարատեան դաշտ, գրկելով Մայր Արաքսի ջրերը, հոսում է հիւսիսից հարաւ: Արարատ, Արագած, Գեղամայ, Հայկական պար լեռները Արարատեան դաշտը իրենց ակերի վրայ պարզած նուէր են մատուցել Արմէններին, որ նրա հողը մայրական բարիք պարգեւի իրենց: Արեւոտ է դաշտը, ամբողջ օրը նրա վերեւ ճառագում է արեւը, իր հուրը կաթում այգիներին, հանքերին, իսկ իրիկունները նրան գրկած լեռները իրենց անուշ հովերն են բերում դաշտ՝ նրա տապը հովացնելու: Դաշտը գրկած լեռների ձիւնը ջուր դառնալով սուզում են նրա յատակին ու այն իր սրտում ամբարում, հիմա այն գնահատում են աւելի քան իրենց Գեղամայ ծովի ջրերի ծաւալը: Պատուում են սիրտը դաշտի այնտեղից շատրուանում է անուշ ջուր, այն Գեղամայ ծովի հոգը թեթեւացնելով կեանք է պարգեւում հանդերին:

Արարատեան դաշտը հանդիսացել է հայկական պետականութեան օրրանը: Հայոց Արարատեան թագաւորութեան հօր արքայ՝ Արգիշտին տիրել է նաեւ այս դաշտին, այնտեղ կառուցել բերդ ու քաղաքն էրէբունի-Երեւան: Երուսաղեմի,

Արտաշէսեան, Արշակունեաց հայոց արքաները Արարատի հովանու դաշտում իրենց մայր ուստաններն էին հիմնել, որտեղ յորդել էր Արմէնների արարման պաթոսը: Հայերը, էջմիածնի տաճարի գանգերի ու հայոց բոլոր եկեղեցիների ու տաճարների գանգերի ղողանչներով, այդ դաշտի Արմաւիրի հարթավայրում գրոհեցին թուրքին, սպաննեցին նրանց արշաւը դէպի Հայոց սիրտը, սպաննեցին նրանց յոխորտանքը, փառք բերելով հայոց գէնքին, դիմադրական ոգուն, որի յաղթանակի լոյսերից յառնեց հայոց վերստին անկախութիւնը՝ առաջին հանրապետութիւնը, որին փոստ, յետագային հարկադրեցին երկարատեւ կարմիր ստրկութիւն: Արարատեան դաշտը հայոց տասնվեց աշխարհների՝ Այրարատի Ոստան հայոց գաւառի կազմի մէջ է ընդգրկուած եղել, այն Արշակունի թագաւորական տոհմին է պատկանել, որտեղ բնակութիւն էին հաստատել արքայազները:

Կառավարին ինքեղել էին ինքնաշարժի ընթացքը հանգիստ վարելու, ով իմանալ, այս տարեցին նախահնամութիւնը արդեօք բարի կը լինէր մէկ անգամ եւս բախտ վիճակելու՝ նորէն գգուելու համար Արարատեան դաշտի առաւօտը, նորէն Արարատի ձիւնոտ գագաթը գրկած քայլելու նրա հետ: Ճանապարհին բարեւի կանգնած այգիներին կարծես արեւն էր իջել, իր լոյսն էր փռել ծառերի թեւերին, նրա վարսերը շոյում էին կանաչի մէջ ընկողմանած աշնանային ծիածանոտ դեղձերը: Խաղողի որթատուկերը կրածոյ սիւներին աղուցուած մետաղաթելերի վրայ էին բազմել, նրանց փարթամ կանաչի միջից ժպտում էին հատիկները ողկոյցների, աշուն է, արեւի կրակով արբեցած պիտի յուռթէին հնձաններում, աստուածների ըմպելիք՝ գինի, պիտի լինէին, բանաստեղծների հոգիներին կրակ պիտի տեղային, որ այնտեղից բանաստեղծութիւն հոսէր: Այսօրու դաշտերն են բանջարանոցների, որ թէեւ աշուն է, սակայն թփիկները դեռ շալակել են առատ բերք, հողն է նրանց ամուր գրկել որ չկքեն, կարմիր կայծերով վառուող լօլիկի ակօսներ են: Խճուղիի եզերքներին, փայտեայ սիւների վրայ եղէգից հիւսուած «Քոլիկ»ներ (դաշտային կացարան) են, որոնց առաջ Արարատի գագաթին հպող բրգացած ձմերուկի բլուրներ են, արկիներով լօլիկ, որոնք կարծես հիմա կը բռնկեն, արեւալոյս ու արիւնոտ խաղող, ծիածանաշաղ դեղձ, Արարատեան դաշտի բարիքին են հրամցնում անցորդներին:

Ահ մեր առաջ, Արտաշատ քաղաքն է բազմել: Ինքնաշարժը նրա դարպասներից ներս է մտնում: Երեւակայութեանս լոյսէ արիւնները ճախրում են դէպի նրա փառքի օրերը, Արտաշէս ազնուագարմ արքան է այն հիմնադրել եւ իր անունով կոչել Արտաշատ, որին պատմիչները «Արտաշէսի Ուրախութիւն» էին անուանել: Արտաշէս, որը հայերի կողմից յորջորջ-

ուած է եղել «Բարի» գուրգուրալի մակդիրով, իմ արմենական սրտի ամենասիրելի արքաներից է նա: Հայոց աշխարհին թագաւորել է մ.թ.ա. 189 թուականից: Ըստ իր իսկ հեղինակած Արամէական արձանագրութիւնների, ինք սեռած է եղել Երուսաղեմիների տոհմից: Սելեւկեան թագաւոր Անտիոքոս Գ.ը նրանք նշանակած է եղել Երուսաղեմիներից նուաճուած Մեծ Հայքի կառավարիչ: Մագնէսիայի ճակատամարտում Անտիոքոսի պարտութիւնից յետոյ, Արտաշէսը Հայաստանը անկախ էր հռչակել եւ հիմնադրել Արտաշէսեան նոր արքայական տոհմ, որի ժառանգներից պիտի լինէր նաեւ հայոց պատերազմի փառքի խորհրդանիշ, արքայից արքայ: Մեծն Տիգրանը, որին արեւմուտքի պատմիչները պիտի կոչէին «Արեւելքի ամէանհօգօր արքայ» եւ նոյնիսկ երկու հազար տարիներ յետոյ էլ արեւմուտքի երգահանները նրա ռազմի փառքը պիտի երգէին իրենց քանչորս թատերգութիւններով: Նա Հայաստանին էր վերամիացրել անջատուած գաւառները եւ ստեղծել միասնական ցեղախօսական հայկական միացեալ պետութիւն, որտեղ բոլորը խօսում էին հայերէն եւ նրա սահմանաքարերը մինչեւ հիմա էլ կանգուն են: Ըստ յոյն պատմիչների Արտաշէսը ապաստան է տուած եղել Հռովմի երդուակել թշնամի Հաննիբալին, որ իբր նա է խորհուրդ տուած եղել Արտաշատը կառուցել այդ անառիկ տեղամասում, սակայն պատմական նոր եզրահանգումներով այն հաւաստի չի թուում: Արտաշէսը կատարել է հողային բարեփոխումներ, շէնացրել հայոց երկիրը, խրախուսել գիտութեան, արուեստների գարգացումը: Կուր գետի փերին Ալանների դէմ մղուած ճակատամարտում գերել էր թագաւորի որդին եւ միւս փերից նրա քրոջ ինդրանքով ազատ էր արձակել նրան: Հմայուած նրա գեղեցկութեամբ պարան է նետել Սաթեմիկի մէջքին, փի բերել, որ դառնար հայոց թագուհին: Տարեց է մահացել Արտաշէսը, ամբողջ Հայաստանն է ողբացել նրա մահը եւ իր որդի Արտաւազը գանգատել է թէ «Ինչպէս թագաւորեմ այս աւերակաց վրայ» եւ ըստ աւանդութեան Արտաշէսը անիծել էր նրան: Մասիաց սարում որսի ժամանակ նա ընկել է վիհը եւ չարքերը շղթայակապ գամել են նրան ժայռին: Եւ դարբինները հայոց ամէն Ուրբաթ իրիկուն իրենց երկաթ սալին մի քանի անգամ հարուածում են, որ նրա շղթաները ամրանան: Յեղին սրտի չիղողութեամբ, Մուսա Լերան թմկահար Կիրակոսը նաեւ Ուրբաթ իրիկուններին իր տանիքում թմբուկ էր գարկում եւ կանչում որ հայոց դարբինների նման ինքն էլ է գարկում որ ամրանան Արտաւազի շղթաները:

Մինչեւ մեր թուրքութեան հիւնդերը դարը Արտաշատը եղել է հայոց արքաների մայրաքաղա-

Շարք էջ 19

ՈՒՇԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Եթէ ձեր տրամադրութեան տակ ունիք հայերէն գիրքեր, եւ կը ցանկանաք զանոնք նուիրել Կայծ Երիտասարդական Միութեան գրադարանին՝ ապա առաքեցէք հետեւեալ հասցեով
G.Y.O. 1060 N. ALLEN AVE. PASADENA, CA 91104

ԱՅ ՍՓԻՈՔ

ԱՐԱՔԻ (ՍՈՒԼԹԱՆԱՊԱՏ) ԱՅ ՐԱՍԱՅՆԵՐ

ԱԻԵՏԻՍՆԱԶԱՐԵԱՆ

Իրանի Սուլթանապատ քաղաքը (այժմ Արաք) բերքառատ եւ ջրառատ քաղաք է: Մինչեւ 1890 թուականը հայեր չեն ապրել այնտեղ: Այդ թուականից սկսուեց հայերի մուտքը Սուլթանապատ: Շուրջ տասը հայ ընտանիքներ մտակալ գիւղերից հաստատուեցին այդ քաղաքում, որտեղ ապրում էին Եւրոպական եռոնոյերից եկած 5-6 օտար վաճառականներ, իրենց ընտանիքներով: Նրանք հաստատուել էին «Հաջի Վաքիլի Ղալէ» թաղամասում, մի մեծ շէնքում, որտեղ ունէին իրենց գրասենեակ-կեդրոնը անառնել էին «Ղարազողլու» հիմնարկ:

Քաղաք, Քամարա գաւառների հայաբնակ գիւղերում հայ գեղջուկները, մեծ ու փոքր ընտրի գորգեր էին գործում եւ վաճառու էին Եւրոպայից վաճառականներին: Քամարայի շրջանում գտնուող Լիլինան գիւղում պատրաստուող գորգերը, յայտնի էին իրենց որակով եւ գունագեղութեամբ: Հայ միջնորդները շրջում էին գիւղից-գիւղ եւ այդ գորգերը գնելով, տանում էին Արաք: Տողերիս գրողը դեռ եօթը տարեկան մանուկ լինում է Արմենակ Հայրապետեան անունով հայ միջնորդի, որն Համադանից գալիս էր գիւղերը: Նա շատ լաւ տիրապետում էր անգլերէն լեզուին եւ շրջում էր հայաբնակ գիւղերը եւ իր ապահովութեան համար միշտ գէնք էր պահում իր մօտ: Եւրոպացի վաճառականների տներում աշխատողները եւ խոհարարները հայեր էին: Այդ առեւտրականներից որեւէ մէկի վախճանման դէպքում, թաղում էին Քալաւա գիւղի հայոց գերեզմանատանը: Առաջին տապանաքարը կրում է 1854 թուականը: Այն տարիներին գիւղում եկեղեցի եւ դպրոց չի եղել: Գիւղի հայ բնակիչների թիւը գնալով աւելանում է: Այս տարիներին շրջանի հոգեւոր պատասխանատու խորհը վարդապետը մտածում է գիւղում եկեղեցի հիմնել: Նա հանգանակութիւն է կազմակերպում եւ զգալի գումար է հաւաքում օտարազգի գորգավաճառներից Ջափիլի եւ Հոսէնաբադ գիւղերի հովիւ Տէր Ղազարի օգնութեամբ երկու տարուայ ընթացքում կառուցում է դպրոց եւ եկեղեցի, որն օծուեց սուրբ Մեսրոպ ան ուսմբ: Կամաց-կամաց հայութեան թիւը շատացաւ: Հայեր հաստատուեցին Սուլթանապատ քաղաքում, ուր բացեցին խանութն եր, գորգի վաճառատներ: Գորգերը բերում էն շրջակայքի հայ գիւղերից, եւ վաճառում: Նոյն տարիներին մի քանի հայ երիտասարդներ Մարտիրոս Աբրահամեանի գլխավորութեամբ մեկնում են Պաղատ, մեքենավարութիւն սովորելու համար: Մի առ ժամանակ յետոյ հայ երիտասարդները մի քանի մեքենաներ են բերում իրան: Մաքսատնից դուրս են բերում եւ հանում են իրանական Նասէրիէ քաղաքը, որն հիմա կոչւում է Ահալա, որն իրանի նաֆթառատ խոզիտան նահանգի կեդրոնն է համարում:

Այն օրերին իրանի քաղաքների կապի համար, ինքնաշարժների խճուղիներ չկային: Տղաները անապատներով գալիս հասնում են Սալահաբատ (այժմ Անդիմէլք) քաղաքը, որն 150 մղոն հեռու է Ահալայից: Վերջապէս մեծ դժուարութեամբ հասնում են Սուլթանապատ: Այն օրերին փոխադրամիջոցի վիճակը շատ թույլ էր իրանում, մեքենաների սակաւութեան եւ խճուղիների չգոյութեան պատճառով: Հայ մեքենավարները սկսեցին աշխատել: Մեծ մասամբ ցորեն էին փոխադրում մօտակալ ջրաղացները, ապա աղած ալիւրը գիւղերում յանձնում էին տէրերին: Պարսիկ գիւղացի կանայք գալիս էին հայերի տները, խմոր պատրաստում, թոնիր վառում, լաւաշ հաց էին թխում եւ մէկ ամսուայ պաշարահացը տանում էին իրենց տները: Մեքենավարները գիւղերից փախուցանում էին փոխադրում Սուլթանապատ, ձմեռուայ վառելիքի համար: Այդ պատճառով մեքենավարները նիւթական շատ լաւ վիճակի մէջ էին, որովհետեւ քաղաքից անհրաժեշտ ապրանքներ էին բերում գիւղերը եւ վաճառում:

1942 թուին Սուլթանապատ քաղաքի անունը դարձաւ Արաք: 1918 թուին Արեւմտեան Հայաստանից գաղթած մի խումբ հայեր հաստատուեցին Սուլթանապատում: Նրանք անմիջապէս գործի անցան քաղաքի եւ շրջանի հայաբնակ գիւղերի դպրոցներում, ստանձնելով տեսուչի կամ դասատուի պաշտօնները: Խորհը վարդապետի հիմնած Սուլթանապատի դպրոցը վերանունուեց «Շարաֆ» (Պատիւ): Դպրոցն ունէր 9-ը դասարան: Տեսուչն էր յայտնի մտաւորական Արմենակ Մաքսապետեանը (Վանեցի): Ուսուցիչներից լինեմ Անուշաւան Գրիգորեանին, Արամ Աղաբէգեանին: Ի դէպ վերջինիս պապը թաղում է Քալաւա գիւղի գերեզմանատանը: Ուսուցիչներից են եղել էմմա Ներսիսեան, Գագիկ Գիրգորեան: Շրջանային տեսուչն էր Միհրան Գրիգորեանը: Տողերիս գրողը լինում է թէ ինչպէս հայերէն դասագրքեր էին տարում գիւղից-գիւղ: Փոխադրական միջոցներ չլինելու պատճառով, ուսուցիչները գիւղից գիւղ էին գնում աւանակներով, իրենց հետ տանելով հայերէն դասագրքեր: Այդ նուիրեալների շնորհիւ էր որ հայոց լեզուն չմոռացուեց հայ գիւղերում եւ մեր մանուկները սովորեցին մայրենի լեզուն:

Արաքի շրջանի գիւղերի դպրոցները ղեկավարում էին Արշակ եւ Խուրան Ամիրխանեանները, Շաւարշ Գրիգորեանը, Մուշեղ Խուրաբախչեանը եւ ուրիշներ: Արաք օրէջօր սկսեց աշխուժանալ շնորհիւ այն բանի, որ շրջապատուած էր չորս հայաբնակ գաւառներով, որտեղ բնակութիւն էին հաստատել հայ շինականներ: Քամարա, Քաղաք եւ միւս շրջաններում ապրող հայութեան կեդրոնը դարձել էր Արաքը (նախկինում Սուլթանապատ): Արաքում շուտով յայտնի դարձաւ բժիշկ Մովսէս Նիսանեանը որն երկար տարիներ ծառայեց ժողովրդին: Սիրուած բժիշկի անունով կոչուեց քաղաքի բանուկ փողոցներից մէկը, մինչեւ այսօր: Կարոսկրաբան բժիշկ, Յովհաննէս Զադէ անուամբ: Առաջին ատամնաբույժը եւս հայ էր: Վերջապէս ամէն գործի մէջ առաջատարները հայեր էին:

Խուրան Առաքելեանը հիմնեց առաջին ճաշարանը, որտեղ մատուցում էր զանազան ուտելիքներ եւ ոգելից խմիչքներ, զարմանք պատճառելով պարսիկներին: Քա-

ԻՐԱՆԱՀԱՅ ՄԱՍՈՒԼԻ ՐԱՍԱՅՆՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Հ. ՏԵՐԵԱՆ

Իրանահայ համայնքում առաջին հրատարակութիւնը եղել է «Սաղմոսարանը», որը լոյս է տեսել 1638 թուին Նոր Զուղայում: 1641 թ. նոյն տպարանում ինքնահար եւ ինքնաշէն տպագրական մեքենայով լոյս տեսաւ «Հարանց Վարքը», որը տպագիր առաջին գիրքն է իրանում:

19-րդ դարի վերջին եւ 20-րդ դարի սկզբին, գաղութում սկսեցին երեւան գալ ժամանակակից տպարանները:

1844 թ. Ս. Ամենափրկիչ վանքը Եւրոպայից ստացաւ տպագրական մեքենայ եւ տառատեսակներ: Սակայն տպագրական մեքենան գործի դրուեց միայն 1887 թուի վերջին:

1892 թ. Կովկասից նոր տառատեսակներ ստացուեցին: Փոքր ինչ անց, Թեհրանում լոյս տեսնող «Շաւիղ» թերթի խմբագրի օգնութեամբ աշխարհաբարձով տպագրուեցին Ղ. Աղայեանի «Մայրենի Լեզու» դասագրքի առաջին եւ երկրորդ հատորները:

1904 թ. տպարանը Պաքուից թումանեանների առեւտրական տնից նուէր ստացաւ արագատիպ մի մեքենայ: Այդ տպագրական մեքենայով 1904-1909 թթ. հրատարակում էր «Նոր Զուղայի Լրագր» թերթը, որն առաջինն ու միակն էր քաղաքում:

Իրանահայ առաջին թերթերը հրատարակուել են Ռաշտում, Թեհրանում եւ Թաւրիզում:

Անցեալ դարի 80-ական թուականներին Ռաշտում լոյս է տեսնում «Համայնք» թերթը, 1894-1897 թթ. Թեհրանում «Շաւիղ» եւ «Շարժում» թերթերը, իսկ 1896 թ «Աստղ Արեւելեան» թերթերը, 1903-1904 թթ. Թաւրիզում հրատարակում էին «Գործ» եւ «Ազդարար Առաջնորդարանի» թերթերը:

Ինչպէս իրանահայ համայնքում, այնպէս էլ ամբողջ իրանում պարբերական մամուլը զարգացում ապրեց 1905-1911 թթ.:

Մինչ 20-րդ դարի 20-ական թուականները, թերթերի ու ամսագրերի մեծ մասը հրատարակում էր Թաւրիզում: Դրանք «Առաւօտ» (Դաշնակցականների օրգան 1909-1912 թթ.), «Զանգ» (Հնչակեանների օրգան 1910-1922 թթ.), «Թաւրիզի Յայտարարութիւններ» (1910-

1912), «Ղաչաղա» (1912-1913 թթ.), իսկ 1913 թ. 5 համարներից յետոյ մինչեւ 1914 թ., «Ղարաղաղ», «Այդ» (1912-1922 թթ.), «Միտք» (1912-1917 թթ.), «Պայքար» (Հնչակեանների օրգան, 1918-1919 թթ.), «Արշալոյս» (1918-1919 թթ.), «Գեղասէր» (1919 թ.) եւ «Մինարէթ» (Դաշնակցականների օրգան 1919-1921 թթ.) պարբերականները:

Հայերէն թերթերը Թեհրանում սկսեցին լոյս տեսնել իրանական լեզուափոխութիւնից յետոյ:

Դրանք հիմնականում հրատարակում էին «Փարոս» տպարանում, որը հիմնադրուել էր 1902 թ.: 1912 թ. այտեղ տպագրուել էր «Արշալոյս» թերթը, 1919-1920 թթ. «Առաւօտ», 1919 թ. «Իրանի Առաւօտ» թերթերը: 1920 թ. սկսեցին լոյս տեսնել նաեւ «Ազգ», «Հորիզոն», «Իրանի Աշխատար», «Բողոխ», «Ռանչպար իրանի» նոր թերթերը:

Բացի «Բողոխ»ից, այդ թերթերը 1-4 տարի հրատարակուելուց յետոյ փակուեցին: Նրան փոխարինեցին «Նոր Կեանք», «Բանուոր» (1923-1925 թթ.) պարբերականները: Գրական-գեղարուեստական «Նոր Պատգամ» ամսագիրն ու «Գաղափար» թերթը (1925-1927 թթ.): Այդ թերթերի խմբագրութիւնը 1927 թ. հրատարակեց իր յաւելուածի «Նոր Գաղափար» ամսագրի միակ համարը:

20-ական թուականների վերջին լոյս էր տեսնում միայն մի թերթ: Դա «Բողոխ» երգիծական պարբերականն էր, որը 1930 թ. վերակազմելով վերածուեց «Վերածնունդ» թերթի: «Բողոխ»ը իր գոյութիւնը շարունակեց մինչեւ 1936 թ. որպէս «Վերածնունդ»ի ներդիր: 1931 թ. հրապարակ եկաւ «Արիք» օրաթերթը, որ այսօր եւս լոյս է տեսնում եւ այս տարի բոլորում է իր հրատարակութեան 75-րդ տարին:

Երկրորդ Աշխարհամարտի նախօրէին եւ նրանից յետոյ, Թեհրանում լոյս են տեսել «Նաւասարդ», «Հուր», «Արփի», «Արմենուհի», «Լոյս» ամսագրերը, «Յախաւել» երգիծաթերթը, «Արուսեակ», «Աշխատանք», «Պահակ» օրաթերթերը, «Նոր Այգ», «Փիւնիկ» շաբաթաթերթերը եւ այլն:

Իսկ Թաւրիզում լոյս են տեսել հերթականօրէն «Հակաֆաշիստ», «Արեւելք», «Վերելք» շաբաթաթերթերը, որոնք կարճ կեանք են ունեցել:

ՄԱՍԻՍ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՏՐՕՆ
Yes, I wish to subscribe to Massis Weekly
Enclosed a check for (one year) * \$50,00 for USA
* \$60,00 (second class), \$ 75,00 (Air Mail) for Canada.
* \$85,00 (second class), \$ 125,00 (Air Mail) Overseas.
Name: -----
Address: -----
City: ----- State:----- Zip Code:-----
Country: -----
Tel :----- Fax :-----

ԼԻԲԱՆԱՆ ՊԻՏԻ ԶԻ ՎԵՏԵԻ ԻՐԱՔԻ ՕՐԻՆԱԿԻՆ

Շարունակում է 1-էն

լի քան տասը միլիար տոլար, ինչ որ կը նկատուի երկրի ներքին համախառն արդիւնքի կէսը:

Այս անգամ, Իսրայէլի տան հաշիւը չի բռնեց շուկայի միջինը, ինչպէս պիտի ըսէր ժողովրդական ասացումները: Քանի մը օրուայ սահմաններու մէջ իր նախնական փուլի վերադարձը բերկար օրերու վրայ տարածուած երկկողմանի ծանր ընդհարումներու բերումով: Հրգայալայի անդուլ դիմադրականութիւնը, մարտունակ ոգին տակաւ կը բազմապատկուէր: Անոր տուած մարդկային ու նիւթական վնասները տակաւ կը ծանրանային: Հրգայալան իրեն թիրախ էր դարձուցած Հայֆայի, Շլոմի, Տֆաթի եւ Նագարիայի շրջանները, ուր միջին հաշուով օրական աւելի քան հարիւր յիսուն ռոֆէթ կը տեղացնէր: Իսրայէլեան կողմէ սպաննուած է աւելի քան 155 հոգի, թիւ մը, որ աննախընթաց կը համարուի Իսրայէլի կողմէ:

Թէ որքան կրնար տեւել այս պատերազմը եթէ ՄԱԿ-ը չի միջամտեր ի խնդիր հրադադարի՝ պատասխանը պիտի ըլլար այն միայն, թէ անոր կարն կամ երկար տեւողութիւնը ոչ մէկ աղերս պիտի կրնար ունենալ այդ պատերազմի հիմնական տնտեսներու վերջնական լուծման հետ:

Այն ինչ որ ուշագրաւ է, երկու կողմերն ալ իրենց յաղթական ըլլալը դաւանեցան:

Իսրայէլ գոհացած զգաց ինքզինքն, որ իր հիւսիսի սահմանները այսուհետեւ ձեռքազատուած պիտի մնան Հրգայալայի զինեալներէ, ՄԱԿ-ի ուժերու տեղադրումով: Փակագծի մէջ դիտել տանք, թէ էհուտ Օլմերթ խիստ քննադատութիւններու թիրախ հանդիսացաւ երկրի քաղաքական շրջանակներու կողմէ այն պատճառաւ, որ իսրայէլեան քաղաքները ձախողեցան ակնկալուած արդիւնքներու ձեռքբերումներու մէջ: Կարելի չէր դարձած կոտորել Հրգայալայի ողնայարը, զինաթափել զայն:

Հրգայալայ, միւս կողմէ, յաղթական հռավարութիւններով

տօնախմբեց զինադադարի կիրարկումը իր անբարեկեցութեամբ: Անոր հոգեւոր առաջնորդը Նասրալլահ Բմիժադով դիմադրեց Հրգայալան զինաթափելու գծով իրեն կատարուած ակնարկութիւնները, յայտնելով որ «տակաւին շատ կանուխ է այդ մասին խօսիլ»: Մինչ, տակաւ կը բարձրանայ իր կուսակցութեան քաղաքական վարկը իր երկրէն ներս, ուր տակաւ գերիշխող կը համարուի ներքին միասնականութիւնը:

Այն ինչ որ ցոյց տուաւ անցնող մէկ ամսուայ պատերազմը, եղաւ այն, որ ինչպէս զինման իրադրութիւնը պարագային, պատերազմները լուծում մը չեն: Անոնք կը ծառայեն քաղաքացիական մասսայական սպանութիւններու, ժողովուրդներու իրարատեացութեան: Պաղեստինցի ազատաւեր ժողովուրդի դէմ տարուած բոլոր պատերազմները պարզապէս ատելութիւն սերմանեցին նորահաս սերունդներու մատղաշ հոգիներուն մէջ: Այդ ատելական զգացումներն են, որ կը գերիշխեն ամէնուրեք: Այսօր նոյն կացութեան կը մատուցի Լիբանանի հարաւը, հարց չէ թէ ի՞նչ դաւանամքի կը պատկանի հոն ապրող ժողովուրդի մեծամասնութիւնը: Եթէ Պատերազմը լուծում էր, Աֆղանիստանը պէտք էր գտներ իր խաղաղութիւնը: Իրաք, անկուսակցական ներխուժումէն ետք պէտք էր գտներ իր կարգու կանոնը, հանգիստը, եւ չմատուցէր զինքն զգոյց, իրեն պարտադրուած անհեթեթ քաղաքացիական պատերազմի մը, որ վերջ կրնայ չունենալ:

Մեր ակնկալութիւնն է, որ Լիբանան չ'առաջնորդուի Իրաքի օրինակով: Քաղաքական երկխօսութիւնը պիտի ընտրէ որպէս լուծման միակ արդիւնաբեր ուղի: Մէյիս Նասրալլահ չի բացառեց Հրգայալայի զինաթափումը: Ըսաւ ան. «տակաւին կանուխ է»: Պէտք է հասկնալ՝ թէ քաղաքական խօսակցութիւններուն վերապահուած է վնասը ոչ թէրը ներազգային եւ միջազգային հիմնահարցերու բարւոյ լուծման: Կարգի խաղաղումը անբար, աւառ ու քայքայում է: Լիբանանցի տրամագծօրէն պիտի մերժէ լիբանանցի լիբանանցիին հակադրելու ամէն դաւադրութիւն:

ՊՈՏԵՆՑԻԱԼ «ԲՅՈՂՆԵՐԻ» ՊԱՐԱԴՈՔՍԸ

Շարունակում է 5-էն

ծում: Այժմ քաղաքական միջավայրում օդում թեւածում է այն գաղափարը, որ անհրաժեշտ է ստեղծել առնուազն ընտրակեղծիքների դէմ ուղղուած աշխատանք, իսկ աւելի ցանկալի է գնալ ընդհուպ մինչեւ «հակաիրիմինալ դաշինքի» ձեւաւորմանը: Ուշագրաւ է, որ ընտրակեղծիքները թոյլ չտալու եւ դրանց ամենակոշտ մեթոդներով զսպարդելու մասին առաջինը յայտարարել էր «Դաշինք» կուսակցութեան առաջնորդ Սամուէլ Բաբեանը, ով իր այդ դիրքորոշումը հրապարակաւ կրկնել է բազմիցս: Դարձանագեղ է որոշ տահաճ արձագանքների այն քարոզչամիջոցների կողմից, որոնք գտնուում են ընտրակեղծիքի վրայ յոյս դրած ուժերի հսկողութեան ներքոյ, սակայն, ինչպէս ասում են, դրօշակ վերցնողն արդէն եղել է: Ուստի չպէտք է պատահական համարել, որ

դրանից յետոյ կեղծիքների դէմ պայքարի «ճակատում» ոգեւորուել են ինչպէս ընդդիմադիր ուժերը, այնպէս էլ Գազիկ Մառուկեանի «Բարգաւաճ Հայաստանը»: չի շեցնենք, որ վերջինս հրապարակաւ յայտարարել էր, որ ոչ ոք թոյլ չի տա գողանալ իր կուսակցութեան ձայները:

Ինչեւէ, թէեւ ամառուայ այս շոգին հրապարակային քաղաքական ակտիւութիւնն առանձնապէս չի երեւում, այնուամենայնիւ, ընթանում են գործընթացներ, որոնք ամենամօտ ապագայում ի գորտ են բերել բաւականին շրջադարձային իրադարձութիւնների: Իսկ թէ արդիւնքում ինչ ճակատագիր կ'ունենայ «սուպերնախարարը»՝ իր «սուպերկուսակցութիւնով» եւ պոտենցիալ «քցողներով» «սուպերբանակով», այս պահին դժուար է միանշանակ ասել, քանզի այդ ամէնը գտնուում է քաղաքական բաւականին մեծ ուխտերի գոտում:

ՍՈԼՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԲՈՒԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆԸ

Շարունակում է 13-էն

ճիրները կը գործուին անմեղ ժողովուրդի մը հաշտոյն, որովհետեւ, խաւարած են հոգիները եւ մոլոր ճանապարհներու վրայ կը փնտռեն իրենց փրկութիւնը:

Անհաւատը, անաստուածը, այնքան մեղաւոր չէ երկնքի առջեւ, որքան քրիստոնեայ մարդը, որ իր եղբայրը կը սպաննէ:

Մարդկային հասարակութեան կեանքին հետ խաղացող աշխարհի դեկավարները մեղքին ստրուկներն են, որ երկրէն ու երկնքէն ուռմբեր կը թափեն անզօր ու սկար ժողովուրդներու վրայ եւ զուլումներու կ'ենթարկեն անոնց մարտիրոսական կեանքը:

Ժուտտան, Մուհամմէտը, հնագոյն եւ նորագոյն կրօնապետները, որ մարգարէներ եւ Աստուծոյ դեսպանները կը կոչուին, հասարակ մահապատճառներ էին: Չկրցան փրկել մարդկութիւնը, որովհետեւ, իրենք պէտք ունէին փրկութեան:

Քրիստոս հռչակեց իր սիրոյ յեղափոխութիւնը մարդուն համար ու միայն մարդուն համար, որ իր լուսաւոր ճանապարհով գտնէ ճակատագրին նախասահմանումը:

Առանց Աստուծոյ գորակցութեան, ոչ մէկ մարդ եւ ու մէկ ժողովուրդ ի գորտ չէ պաշտպանելու իր գոյութիւնը:

Աստուած դժուար պարագաներուն մինակ չի թողուր յուսահատութեան մատնուած իր արարածը: Կը պայքարի իրեն հետ ու երբ կը վիրաւորուի, կը բարձրացնէ ու գրկին մէջ կ'առնէ ու կը տանի սիրոյ պանդոկը:

Պարագաներ կան, ուր ամբարիշտները խաւարէն դէպի լոյս վերադարձներ կը կատարեն ու կը ջանան վերաշահիլ Աստուծոյ վստահութիւնը, վերականգնելով հաւատքին աշտարակը, որ արմատացած է իրենց հոգեւոր յատակը եւ ունի յաւիտենական արժէք:

Որքան ատեն մարդը կ'սպրի, առանց բարոյական նեցուկի եւ առանց սկզբունքներու, շատ դիւրին կը գայթի ու կը գահավիժի մեղքին անդունդը:

Աւաղելի է անաստուածը, որ մեծաբերան կ'աղաղակէ, թէ կեանքը երկրէն կը սկսի ու երկրի վրայ կ'աւարտի:

***

Միհրդատ թագաւորին հակառակորդներէն մէկը գիրք մը գրած էր անոր դէմ, ու թունալից լեզուով կը թունէր թագաւորին բոլոր թերութիւնները:

Պալատական մը ցոյց տուաւ այդ գիրքը թագաւորին, որ կարգաց յատուկ ուշադրութեամբ, առանց վրդովուելու:

Օր մը, իր մտերիմ խորհրդականներէն մին հարցուց Միհրդատին:

-Ո՞րքան կը սիրես այդ գիրքը, որ ձեռքէդ վար չես ձգեր:

-Անշուշտ, կը պատասխանէ թագաւորը, այս գիրքը, ասկէ ետք պիտի ըլլայ իմ միակ խորհրդատուս, որովհետեւ, մէկ առ մէկ կը թունէ իմ սխալներս, որ մինչեւ այսօր ձեզմէ ոչ մէկը չբացայայտեց ինձի:

Ձոհողութիւնը, կոչեր եւ Աստուծոյ սիրոյ արտայայտութիւնը եւ Սրբազան Խորանէն արտասանուած ամենէն գերազանց աղօթքը:

ՔԱԶ ՆԱԶԱՐ ՈՒՂԻՂ ԵԹԵՐ ՇՕ

Ամէն Կիրակի երեկոյեան
ժամը 11:00-ից 1:00
Կլէնտոյլի 26-րդ կայանից
818-246-0125

Չեր Ծանուցումները Վստահեցէք

«Մասիս»

Շարաքաթերթին

ՎԱՐՁՈՒ ՄՐԱՇ ՓԱՍԱՏԻՆԱՅԻ ՄԷՋ (200 ՀՈԳԻ ԸԱՄԱՐ)

ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ԱՌԻԹԵՐՈՒ ԸԱՄԱՐ 1060 N. ALLEN AVE. PASADENA

ՄԱՆՐԱՄԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ ԸՆՈՒՁԱՅՆԵԼ (626) 797-7680 (626) 398-0506

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆԻ ՓՈԽԱՐԵՆ

Շարունակում է էջ 15-էն

կայանում, որից թուիչք առնող ուղևորը, բացի 10 հազար դրամ «օդի տուրքից», ևս 10-20 դոլարով թալանում է նախաթուիչքային սպասման սրահի ապահովական պաշտոնեաների կողմից: Սրանք աչքիսի վատ ազդեցություն են թողնում առաջին անգամ Հայաստան այցելող փրկաօդային իրադրության վրայ, որ նրանք, «այնտեղից դուրս գալիս երդում են՝ այլևս ոտք չդնել այդ «դժոխային» երկիրը» (էջ 15): Սա հետևանք է նրա, որ «Հայաստան և սփիւռք դեռ լաւ չեն ճանաչում իրար» (էջ 31):

Վահան Բահարեանի հաւատոյ հանգանակը կարելի է ամփոփել երկու արտայայտութիւններով, որոնք գրուել են «գոյատեւելու կամքով» առաջաբանում: Դրանք են՝

- «Հայի համար՝ սփիւռք դառնալը վերջ է վերջոյ կործանում է նշանակում»:

- «Հայրենիքի հզօրացումը հայի գոյութեան և յարատեւելու երաշխիքն է» (էջ 9):

Ներկայացող գրքի «Երկու խօսք» ներածականը գրել է հեղինակի հայրենական այցելութեան ուղեկից, գրականագէտ, դոցենտ Գուրգէն Սարգսեանը: Նրա խօսքում կարդում ենք. «Եթե՞ անասուն տարի սփիւռքի հայ մտաւորականութեան վերնախաւը իր իշխանութեան տակ գտնուող միամիտ երիտասարդութեանը օտարից ոչ միայն մեր Հայրենիքից, այլև՝ Հայաստանում ապրող հայ ժողովրդից ...» (էջ 7):

Սա մեղադրանք է: Եթէ որոշ հայ մտաւորականներ (յատկապէս Դաշնակցութեան շրջանակից) նման գործունէութիւն են տարել, չի կարելի դա տարածել ամբողջ «սփիւռքի հայ մտաւորականութեան վերնախաւի» վրայ:

Մենք, որ սովորել ենք թէ՛ ՌԱԿ-ի, թէ՛ ՀԲԸՄ-ի և թէ՛ ՀՅԴ-ի հովանավորութեան տակ գտնուող դպրոցներում, դաստիարակուել ենք՝ սէր դեպի Հայրենիքը ու հայրենաբնակ հայութիւնը գաղափարով: Պէտք է տարբերակել՝ հայրենիքը, հայրենաբնակ ժողովուրդը և ... խորհրդային վարչակարգը: Գեղեցիկ է, երբ յարգում են սփիւռքահայութիւնը հայրենիքի գաղափարով սնուցած մտաւորականների յիշատակը:

ԱՔՍՈՐԵԱԼԻ ԳՈՂԳՈԹԱՆ 114 էջ

Բահարեանն այն նուիրել է 1915թ. Մեծ Եղեռնի անմեղ գոհների յիշատակի 86-րդ տարելիցին:

Գիրքն սկսում է Հայոց Յեղասպանութեան հարցերի մասնագէտ, պրոֆ. Աւետիս Փափագեանի «Երկու խօսքով»: Նրա աւարտին, յարգարժան գիտնականը կոչ է անում բոլորին՝ օրինակ վերցնել այս գրքից «որպէսզի մեր վերապրող ծնողների (եթէ նրանք կան) պատմածները, ինչպէս նաև յիշո-

ղութիւնները գրի առնուեն և հրատարակուեն» (էջ 8):

Հետևում է Վահան Բահարեանի «Նախաբանը»: Այն անաչառ դատախազի ահարկու մեղադրական է՝ ուղղուած համայն աշխարհին, մասնաւորաբար «քրիստոնեայ», «քաղաքակիրթ» պետութիւններին և ժողովուրդներին: Նրանք ոչ միայն լուրջ քայլեր չձեռնարկեցին կանխելու կամ կանգնեցնելու հայոց ցեղասպանութիւնը, այլև դաւաճանեցին հայոց տուած խոստումներին, և այսօր էլ, դանդաղկոտութիւն են ցուցաբերում հայոց ցեղասպանութեան փաստի ճանաչման գործում: «Նախաբանում» հեղինակը տեղեկութիւններ է յայտնում սոյն հրատարակութեան հանգամանքների մասին:

Մեր կարծիքով, ճիշտ կը լինէր այս հրատարակութիւնը լոյս ընծայել երկու անջատ գրքոյկներով, քանի որ գրքոյկի հիմնական երկու թեմաները անմիջական առնչութիւն չունեն իրար հետ:

Առաջինը պէյլանցի Կարապետ Պոյաճեանի շուրջն են, գրի առուած նոյնպէս պէյլանցի Ռաֆայէլ Վրթանէսեանի կողմից՝ Երևանում: Նրանում Պոյաճեանը պատմում է տարագրութեան ճանապարհին իրենց 25 հոգիանոց գերդաստանի հիմնովին ոչնչացման (հրաշքով փրկուած են ինքը և Աբրահամ եղբայրը), Միջագետքի անապատներում մահուան հետ իր մղած գոյապայքարի, Հայկական լեզգիներին կամաւորագրուելու, Պաղեստինում Արարա բարձունքի գրաւմանը հայ մարտիկների սիրանքի և Կիլիկիայում լեզգիներին նկատմամբ ֆրանսացիների դաւաճանութեան մասին: Ընթերցողի առաջ մի անգամ ևս պարզուած են Հայոց մեծագոյն գողգոթայի դժոխային տեսարանները, որոնք չեն կարող անտարբեր թողնել մարդ արարածին, իսկ հային՝ չբոբբեքել վրէժի զգացումներով:

Ինչպէս ասացինք, ճիշտ կը լինէր գրքոյկի մնացեալ մասը (էջ 61-111) հրատարակել առանձին գրքոյկով: Այս մասում տեղ են գտել «Վերջաբանի փոխարէն» (էջ 61-78), «Յետեղեռնեայ Յուշապատում» (էջ 79-98) և «Հայկական Յեղասպանութեան ճանաչման Փաստեր» (էջ 99-111) բաժինները, իսկ «Օգտագործուած աղբիւրներ» տողը, թէև նշուել է «Բովանդակութեան» էջում (էջ 12), սակայն բացակայում է գրքոյկում: Այս վերնագրերի տակ հեղինակը գրում է Ալեքսանդրեոսի Սանճակի հայտնութեան, անգլիացիների դրողմով ֆրանսիացիների կողմից Սանճակը թուրքերին գիջելու և դրա հետևանքով Սանճաքի հայութեան 1939թ. նոր տարագրութեան, Լիբանանի հարաւում տեղաւորման, 1946-1948թթ. մեծ հայրենադարձութեան տարիներին գրեթէ ամբողջովին հայրենադարձուելու, մայր հայրենիքում նրանց հայրե-

նաչէն գործունէութեան, 1972-75թթ. խորհրդային Հայաստանում Պէյլանի յուշարձան-կոթողի կառուցման, 1970-1990թթ. արտագաղթի, ԱՄՆ-ում Պէյլանի հայրենակցական միութեան հիմնադրութեան և գործունէութեան, Սարգսյանի յուշահամալիրի և Տէր-Զօրի սրբավայր-մատուռի կառուցման, պետութիւնների և Նահանգների կողմից Հայոց ցեղասպանութեան փաստի ճանաչման ու յարակից թեմաների մասին:

Գրքոյկի շապկի չորրորդ էջի վրայ, ինչպէս և Բահարեանի միւս գրքերում, բերուել է հեղինակի նկարով համառօտ կենսագրութիւնը:

Գրքոյկը ընդհանրապէս հարուստ է լուսանկարներով, որոնք օժանդակում են նիւթերի ընկալմանը:

Ներկայացնելով այս գրքոյկը՝ ցանկանում ենք կատարել մի քանի նկատողութիւններ, յուսալով, որ դրանք հետագայում հաշուի կառնուեն, ինչպէս անկեղծօրէն ցանկանում է հեղինակը.

- Գրքոյկը լոյս է տեսել արևելահայերէնով, արեւելահայերէնում, արեւելահայերէնում ուղղագրութեամբ: Այսուհանդերձ, տեղ-տեղ հանդիպում են այս ուղղագրութիւնի շեղումներ (օր.՝ Պէյլան, փոխանակ՝ Բեյլանի):

- Հայկական լեզգիների շարքում Արարայում կռուած Կարապետ Պոյաճեանի մասին Բահարեանը գրում է. «Բիւրաւոր հայ կամաւորների հետ նա ևս իր արժանի տեղն ունի այդ ճակատամարտի յաղթանակում» (էջ 11): «Բիւր» նշանակում է «տասը հազար»: Հայկական լեզգիների թուաքանակը չի գերազանցել չորս հազարը: Հետևաբար, «Բիւրաւորի» փոխարէն պէտք էր գործածել «հազարաւոր» բառը:

- Ճիշտ կը լինէր Պոյաճեանի յուշերում բերուած երգերը հրատարակել ոչ միայն Վահան Բահարեանի վերամշակումով, այլև՝ իրենց բնագրերով (թէկուզ՝ թրքերէնով):

- Վահան Բահարեանը կարծիք է յայտնում, որ «Արցախի հարցի լուծման արագացումը ... կը լինի յօգուտ հայ ժողովրդի, քանի դեռ նա պահպանում է յաղթողի դիրքերը», և այլն (էջ 65): Մենք համաձայն չենք Պրն. Բահարեանի հետ և հարց ենք տալիս. «Իսկ ինչո՞ւ հայ ժողովուրդը պէտք է գիչի յաղթողի իր դիրքերից»:

- Սուր քաղաքից Ռաս-էլ-Այն գիւղի հեռաւորութիւնը երկու անգամ է նշում (էջ 66), երկրորդ՝ աւելորդ է:

- Հեղինակը Հայ Դատի լուծումը կապում է ցեղասպանութեան փաստի ճանաչման հետ, որը հերթական դաւադրութիւնն է հայոց դէմ: Հայ Դատը գոյութիւն է ունեցել մինչև Մեծ Եղեռնը (վերջինիս նպատակը հենց Հայ Դատից ազատուելն էր՝ «Հայ չկայ, ուրեմն՝ Հայ Դատ չկայ» սկզբունքով) և

գոյութիւն կ'ունենայ այնքան ժամանակ, քանի դեռ՝

1. Հայութեան պատմական Հայրենիքը լիովին չի ազատագրուել,

2. Ազատագրուած հայկական հողերում լիովին չի վերահաստատուել բացառապէս հայկական ամբողջական գերիշխանութիւնը:

3. Աշխարհասփիւռ հայութիւնը չի վերահաստատուել իր գերիշխան հայրենի պետութեան սահմաններում:

- Տուրք տալով առ այսօր ընդունուած միտումնաւոր կարծիքին՝ հեղինակը նսեմացնում է Բաշ-Ապարանի և Ղարաքիլիսայի հերոսամարտի նշանակութիւնը, որը հայ պատմագրութեան սրբագրելիք սխալներից է:

- Վահան Բահարեանը յայտնում է, որ Հայոց Յեղասպանութեան ճանաչման բանաձևը ներկայացուց ֆրանսայի Սենատին, որը հաստատեց այն 2000 թ. Նոյեմբերի 8-ին (էջ 101): Երկու էջ յետոյ (էջ 103) կարդում ենք. «2001 թ. Յունուարի 18-ին ֆրանսայի խորհրդարանը միաձայն վաւերացրեց Հայկական Յեղասպանութեան բանաձևը»:

Փաստը հետևեալն է. 2001 թ. Յունուարի 18-ին ֆրանսայի խորհրդարանի վերին պալատը՝ Սենատը վաւերացրեց բանաձևը, բայց ոչ երբեք միաձայն: Բազմաթիւ սենատորներ դէմ քուէարկեցին:

- Վահան Բահարեանը գրում է. «1915 թ. Հայերի ցեղասպանութեան ճանաչման հարցում 2000-2001 թուականները կարելի է համարել շրջադարձային» (էջ 105): Հեղինակը, ըստ երևոյթի, խանդավառուել է ֆրանսացիների կողմից ճանաչման փաստից և գերազնահատուած է այս իրողութեան նշանակութիւնը:

- Հեղինակը որպէս Լիբանանի խորհրդարանի անուն նշում է «Ազգային ժողով» (էջ 100), որը սխալ է. Լիբանանի խորհրդարանի պաշտօնական անունը «Երեսփոխանական ժողով» է:

- Քեմալի հետ Ֆրանկլին Բուլյոնի 1921 թ. Հոկտեմբերի 20-ին կնքած համաձայնագրի վայր է նշել Պոլիսը (էջ 63), փոխան էնգիւրուի (Անկարա):

Այս թերութիւններով հանդերձ, Վահան Բահարեանի խմբագրութեամբ ու ծանօթագրութեամբ կարապետ Պոյաճեանի յուշերի հրատարակումը կարևոր ներդրում է Հայոց Յեղասպանութեան և Հայկական լեզգիների պատմութեան ուսումնասիրութեան համար և արժանի է գնահատականի: Այս իմաստով, երկրորդում ենք Փրոֆ. Աւետիս Փափագեանի կողմը՝ օրինակ վերցնելու այս հրատարակութիւնից և տպագիր ձևով լոյս աշխարհ բերելու Մեծ Եղեռնից վերապրածներին յուշերը՝ որպէս անհերքելի ապացոյց հայոց մեծ մարտիրոսագրութեան:

ԱՄՈՒՄԱՅԵԱԼԸ
 ԱՌՆՕ ԹԻԻԹԻԻՆՃԵԱՆ
 ԸՆԴ
 ՆԱՆՈՐ ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ
 ՕԳՈՍՏՈՍ 12, 2006

Մեր ջերմ շնորհաւորութիւնները ամուսնացող զոյգին եւ ընտանեկան պարագաներուն, յատկապէս «Մասիս» շաբաթաթերթի բարեկամ Տէր եւ Տիկ. Ժիրայր եւ Քնար Թիւթիւնճեաններուն:

«Մասիս»

Jessica Demirdjian
 REALTOR®

Prudential

California Realty
 9878 Hibert Street
 San Diego, CA 92131
 Bus 858 653-6400 Fax 858 653-6440
 Cell 619 846-7738 jessicad@prusd.com

An independently owned and operated member of Prudential Real Estate Affiliates, Inc.

ՅԱԻԱԿՅՈՒԹԻՒՆ

Խմբագրութիւնս ցաւով վերահասու դարձաւ լիբանանահայ ծանօթ հասարակական գործիչ, վաստակաշատ կրթական մշակ, հրապարակախօս եւ գրող՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՈՒՐՖԱԼԵԱՆԻ մահուան, որ պատահած է Երեքշաբթի, 8 Օգոստոս 2006ին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութեան արարողութիւնը տեղի ունեցած է Շաբաթ 12 Օգոստոս 2006ին, Կլէնտէյլի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ, որմէ ետք մարմինը ամփոփուած է Hollywood Hills Forest Lawn գերեզմանատան մէջ:

Այս տխուր առիթով, խմբագրութիւնս իր խորագրաց ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Այրիին՝ Խաթուն Ուրֆալեանին, ընտանեկան բոլոր պարագաներուն եւ ի մասնաւորի որդւոյն՝ Արեւմտեան Ամերիկայի Հայաստան Համահայկական Հիմնադրամի նախկին ատենապետ՝ Տիար Ռաֆֆի Ուրֆալեանին:

ՅԱԻԱԿՅՈՒԹԻՒՆ

Սրտի դառն կսկիծով իմացանք ՎԻԳԷՆ ԳՈՆԵԱԼԵԱՆԻ անժամանկ մահը, որ տեղի ունեցած է Ուրբաթ, 4 Օգոստոս 2006ին, յետ կարճատեւ հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցած է Չորքեշաբթի, 9 Օգոստոս 2006ին, առաւօտեան ժամը 11:00ին, Hollywood Hills Forest Lawn Church of the Hills-ի մէջ, որմէ ետք հանգուցեալին մարմինը ամփոփուած է նոյն գերեզմանատան մէջ:

Այս տխուր առիթով, «Մասիս» խմբագրութիւնը իր զգացուած ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հանգուցեալի ծնողաց Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր եւ Շաքէ Գոնեալեաններու եւ համայն հարազատներուն, ի մասնաւորի քեռիին՝ Ընկ. Յակոբ Պէրպէրեանին:

ՇՆՈՐԱԿԱԼԻՔ

ԿԻԻԼԷՆ ԳՈՃԱՊԱՊԵԱՆԻ մահուան առթիւ, մեր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնենք բոլոր անոնց որոնք մասնակից եղան մեր սուգին իրենց այցելութեամբ, հեռաձայներով եւ կամ փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուութեամբ:

Յատկապէս մեր շնորհակալութեան խօսքը կ'ուղղենք Հ.Մ.Մ.ի Վարչութեան, իրենց բերած բարոյական վերաբերմունքին համար:
Տէր եւ Տիկ. Աւօ եւ Արմինէ Մարգարեան
Տէր եւ Տիկ. Վարդան եւ Կարինէ Գոնեալեան

ՆՈՒՐԱՏՈՒԹԻՒՆ

ԿԻԻԼԷՆ ԳՈՃԱՊԱՊԵԱՆԻ մահուան տխուր առթիւ Հ.Մ.Մ.ին եղան փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւնները

Տէր եւ Տիկ. Վահէ Աջապահեան	\$100
Տէր եւ Տիկ. Վարդան Քէօրողլեան	\$100
Տէր եւ Տիկ. Նորայր Խաչատուրեան	\$100
Տէր եւ Տիկ. Վազգէն Խոտանեան	\$100
Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Խոտանեան	\$100
Տէր եւ Տիկ. Սեդրակ Աճէմեան	\$100
Տէր եւ Տիկ. Գաբրիէլ Մոլոյեան	\$100
Տէր եւ Տիկ. Պէնոն Կարապետեան	\$100
Տէր եւ Տիկ. Յարութ Տէր Դաւիթեան	\$100
Տէր եւ Տիկ. Փիթր Տարազեան	\$100
Տէր եւ Տիկ. Գալուստ Տէրտէրեան	\$100
Տէր եւ Տիկ. Թովմաս Եթարեան	\$100
Տէր եւ Տիկ. Համբարձում Սարաֆեան	\$100
Տէր եւ Տիկ. Կարօ Պէքարեան	\$100
Տէր եւ Տիկ. Յովիկ ձալթորոսեան	\$100
Տիար Յարութ Ֆազճեան	\$100
Սառա Պետրեան	\$100
Փիթըր, Հայկ, Սեդա, Յովիկ	\$100
Տիար Գաբրիէլ Միլիթարեան	\$50
Տէր եւ Տիկ. Պօղոս Մարգարեան	\$50
Յովհաննէս Պալաչեան	\$50
Մարալ Ղազարեան	\$30

«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»

ՇՆՈՒՄՏԱՏԵՍԻԼԻ ՅԱՅՏԱԳԻՐԻ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՅՈՅՑԸ

CHARTER CABLE 26-ՐԴ ԿԱՅԱՆ

(ՎԼԵՆՏԷՅԼ, ՊՈՐՊԵՆՔ, ԼԱ ԲՐԵՍԵՆԹԱ)

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ ԺԱՍԸ 10:00-11:00

ՄԱՍԻՍ

ԱՄԵՆԱՎՍՏԱՆԵԼԻ ԱՂԲԻՒՐԸ ՀԱՅՐԵՆԻ ԼՈՒՐԵՐՈՒ

ԱՐԱՔԻ (ՍՈՒԼԹԱՆԱՊԱՏ) ՇԱՅ ՇԱՄԱՅՆԸ

Շաբունակուած էջ 16-էն

Պաքում երկար տարիներ աշխատեց ոսկրաբոյժ Խաչատար Խաչատուրեանը որ հազարաւորների բուժեց եւ կանգնեցրեց ոտքի: Նրա համբաւը հասել էր մինչեւ շրջանի ամենահեռաւոր գիւղերը: Թաղման օրը հանգուցեալ ոսկրաբոյժի դագաղը պարսիկները մինչեւ հայոց գերեզմանատուն ուսամբարձ տարան, եւ մեծապէս յարգեցին արժանաւոր մարդու յիշատակը: Արաքում շատ յարգուած եւ սիրուած էր Ամիր Ամիրեանը, որն ունէր իր սեփական գարաժը: Նա սիրով մասնակցում էր ազգային, հասարակական աշխատանքներին, եւ անդամակցում ազգային մարմիններին: Վաղարշակ Պետրոսեանը տարիներ հոգաբարձութեան նախագահն էր: Նա հիմնել էր մեքենաների անիւների եւ զանազան մասերի վաճառման խանութ, եւ հեշտ պայմաններով հայ եւ պարսիկ մեքենավորներին վաճառում էր անհրաժեշտ իրեր, եւ մեծապէս օգնում էր բոլորին: Նա նոյնպէս նիթական օժանդակութիւն էր ցուցաբերում կարիքաւորներին: Օգսէն Աճէմեանը առաջին շարժապատկերի սրահը կառուցեց Արաքում: Լաւ համբաւ ունէին Պետրոսեան մեծ գեր-

դաստանի անդամները, որոնցից մի քանիսը ծառայում էին պետական հիմնարկներում: Արաքու, Նորիկ Քէշիշեանի եւ իր հարազատների ջանքերով հիմնուեցին արտադրական գործարաններ, (դրանց թւում գինու գործարան) որոնց եկամուտի մեծ տոկոսը անցնում էր պետութեան հաշուին: 1995 թուին Արաքում ապրում էին 150 հայ ընտանիքներ: Այժմ այդ թիւը նուազել ու հասել է 40ի: Սակայն կան երիտասարդական, բարեգործական միութիւններ: Կայ հայոց «Շարաֆ» դպրոցը: Իսկ շրջակայ գիւղերի հայութիւնը քաշուել է: Կանգուն են եկեղեցիները, գերեզմանատները: Քալաւայի հայութիւնը ենթադրուած է որ եկել են Սալմաստ գաւառից, որովհետեւ նրանց աւօրեայ խօսակցական բարբառը տարբեր է միւս շրջանի հայութեան բարբառից: Քալաւա հայաթափուած գիւղում ապահով վիճակի մէջ է տեղի Ս. Յակոբ եկեղեցին, որին հսկում է Թեհրան հաստատուած քալաւայի էդիկ Նազարեանը: Նա տարին մէկ անգամ Թեհրանից ուխտագնացութիւն է կազմակերպում դէպի Քալաւա, ուր եկեղեցում մատուցում է Ս. Պատարագ եւ գերեզմանօրհնէքի արարողութիւն:

ԴԵՊԻ ԿԱՐՕՏԻ ՃԱՄԲԱՆԵՐ...

Շաբունակուած էջ 15-էն

Քր: Ըստ պատմահայր Խորենացու Արտաշատը Երասի ու Մեծամօր գետերի հունների միախառնման վայրում է կառուցուած եղել: Այն անառիկ է եղել՝ շրջապատուած գետերի ջրերով ու ջրով լցուած խրամով: Որոշ տեղերում այժմ էլ նշմարելի են Արտաշատի պարիսպների ու շէնքերի հետքերը: Այն հիմնականում կառուցուել է Ուրարտական հին բնակավայրի տեղամասում: Օտար պատմիչները հրացմունքով են վկայել Արտաշատի հզօրութեան ու քաղաքի պերճութեան մասին: Հռովմէացի գործարար Կորբուլոնը նուաճել է Արտաշատը ու աւերել «Հայկական Կարթագէն»ը: Վաթսուն վեց թուականին, Տրդատ Ա.ի հետ դաշնակցած Հռովմի դաժան կայսր Ներոնի տրամադրութեամբ միջոցներով վերակառուցուել է Արտաշատը: Այստեղով է անցել հեռաւոր արեւելքից դէպի Միջերկրականի ափերը տանող տարանցիկ առեւտրական ճանապարհը: Արտաշատը եղել է հայկական Հելլենական մշակոյթի կեդրոն: Նրա մեհեաններում էին արձանացել Անահիտ Մայր Դիցուհին եւ արուեստների, գիտութեան հովանաւոր, հեթանոս աստուածների ատեան դպիր-սուրհանդակ՝ Տիր աստուածը:

Քարտէսը, նրա վրայ բաժանման գիծ կայ, Հռովմ ու Արմէնիա, այսպէս է Հռովմը ճանաչել աշխարհը: Ահա Հայոց առաջին պայմանագիրը, հայոց աշխարհը դաշնակցում է արեւմուտքին եւ նրա քաղաքակրթութեան սերմերն է ցանում իր երկրում: Այս տարածքում Հայաստանը միակն է որպէս արեւմտեան քաղաքակրթութեան կրող եւ այն նաեւ իսկապէս Եւրոպայի մի մասնիկն է:

Ընթերցող դու չես սարսափել, քու հոգին խռովքից չի փլուել Արտաշատի մատոյցներում (Վերին Ղամարլու) հիւսիսի կարմիր քամուց խելագարուած հայերի եւ իրենց ցեղի ոգուն, իրենց երկրին փչած այդ արիւնոտ բուքի հողմերը վանելու համար մարտի ելած հայ շինականները ահագնացած կռուից...: Ինչ, ինչու էին ցանգչում հայերի սրտերի ճրագները, ինչու օտարի տիրապետութեան, իրենց իսկ երկրի ազատութեան ջահերը մարելու համար կռուի էին եղել ազգակիցների դէմն եւ արմենական արիւն էր յեղում, ափսոս: Մարտ ամիս, 1921 թուական, մինչ հայ ռանչպարներ գէնք էին շաչում, կարմիր արիւնով ազատութիւն բռնադատած երկրի ոռուս, հրեայ պետեր իրենց Մովսկով քաղաքում բզկտում էին Հայկի երկիրը, Նոյի իջեալն տուին թուրքին, որ կարմիր հագնեն, վայ ձեզ, թուրքից կարող էինք բոլշեւիկ շինել արդեօք: Եւ Մարտ ամիս, Ապրիլի նման սեւեր հագած իջար հայոց հոգիներին, հապա որ ամսին, ծիածաններ որպէս դրօշ գրկած, պիտի ճողփենք ջրերը Մայր Արաքսի, պիտի մտնենք Անի մայր տաճար աղօթելու ցեղին սրտի գարկերի համար, մեր սրտերը ջերմացնելու Արարատի յաւերժական ձիւնով, երանի նրանց...:

Ետին թողնելով Արտաշատի փառքի յիշողութիւնները, իմ նախնիների պատումներով պանծացած հայկեան արմատներով հոգիս, շարունակում է գուարթ սրտով գնալ կարօտի ճամբաներով:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ■ ARMENIAN GENERAL BENEVOLENT UNION

Բեղմնաւոր Անցեալ, Լուսաշող Ապագայ:
Proud Past, Exciting Future.

A NEW ARMENIAN EDUCATIONAL INSTITUTION

AGBU PASADENA HIGH SCHOOL

TO MEET THE SCHOLASTIC, DEVELOPMENTAL AND SOCIAL NEEDS OF OUR YOUTH IN PASADENA, GLENDALE, BURBANK AND SURROUNDING COMMUNITIES IN THE SAN GABRIEL VALLEY

Affiliated with AGBU Manoogian-Demirdjian School, a College Preparatory High School Serving the Greater Los Angeles Armenian Community for 30 Years.

CLASSES WILL BEGIN ON

**TUESDAY
SEPTEMBER 12, 2006**

- Enrollment open for students in Grades 9, 10 and 11 for the first year.
- First High School Graduating Senior Class in June 2008.
- Offering a challenging college preparatory academic program in a safe, caring and supportive environment.
- Armenian program to focus on the Armenian identity, culture, history and rich heritage of the Armenian people.
- Experienced and dedicated faculty committed to student learning.
- Small class sizes and low teacher to student ratio.
- Professional guidance and counseling.
- Financial assistance available for qualified families.

For further information and how to register your child, please call (818) 883-5379 or (626) 794-0363

AGBU High School - Pasadena
2495 E. Mountain Avenue, Pasadena, California 91104
www.agbuphs.org

AGBU IN ITS SECOND CENTURY. A Centennial Symposium. "Tribute to the Past - Pathways to the Future"

Presented by:

AGBU SOUTHERN CALIFORNIA DISTRICT COMMITTEE

In Cooperation with

USC INSTITUTE OF ARMENIAN STUDIES

Part of USC College of Letters, Arts & Sciences

SATURDAY, OCTOBER 28, 2006

9:30 AM – 3:30 PM

University of Southern California, Town and Gown
Figueroa and Exposition - Gate 3 Entrance
Los Angeles, CA

**Overview of Global Activities of AGBU
with a focus on United States and Armenia**

The Seminar will Address:

- Organizational Structure
- Cultural and Educational Activities
- Sports, Youth, and Young Professionals Programs
- New Challenges and Opportunities
- Constituency Development

Paper Presentations by:

DR. H. RICHARD DEKMEJIAN
(USC)

DR. MATTHEW JENDIAN
(CSU Fresno)

DR. MIHRAN AGBABIAN
(President Emeritus, American University of Armenia)

DR. HARUTYUN ALEKSANYAN
(Armenian State Pedagogical University, Yerevan)

REV. FR. KTRIJ DEVEJIAN
(Mother See of Holy Etchmiadzin)

DR. ANI YAZEDJIAN
(Texas State University)

DR. ANI MOUGHAMIAN
(LA Unified School District)

PAMELA ABBAMONTIAN
(PhD Candidate, UCLA)

Special Guest Speaker:

HON. PAUL R. IGNATIUS
Former

Secretary of the Navy - Under Secretary of the Army - Assistant Secretary of Defense

Complimentary breakfast, lunch and snacks will be served

Attendance is by reservation only – Seating is limited

Please RSVP at: AGBU Alex Manoogian Center
(626) 794-7942 or seminar@agbuca.org

AGBU CENTENNIAL SPONSOR

6131 E. Telegraph Rd. • Commerce, CA 90040 • 323.721.2100 • 714.879.2100 • commercecasino.com

